مشہور ابواب صرف کی گردانوں کو آسان کرنے والا رسالہ

تیسیر الابواب

تالیف

حضرت مولانا خیر محمد رحمۃ اللہ علیہ

مکتبۃ البشریٰ
کراچی - پاکستان

مشہور ابواب صرف کی گردانوں کو آسان کرنے والا رسالہ

تالیف

حضرت مولانا خیر محمد رحمۃ اللہ علیہ
بانی مدرسہ خیر المدارس۔ ملتان

ناشر

کتاب کا نام : تیسیر الابواب

مؤلف : حضرت مولانا خیر محمد صاحب رحمۃ اللہ علیہ

تعداد صفحات : ۱۱۲

قیمت برائے قارئین : =/۳۵ روپے

سن اشاعت : ۱۴۳۲ھ/۲۰۱۱ء

ناشر : مکتبۃ البشریٰ

چودھری محمد علی چیریٹیبل ٹرسٹ (رجسٹرڈ)

Z-3، اوورسیز بنگلوز، گلستان جوہر، کراچی۔ پاکستان

فون نمبر : +92-21-37740738, +92-21-34541739

فیکس نمبر : +92-21-34023113

ویب سائٹ : www.maktaba-tul-bushra.com.pk

www.ibnabbasaisha.edu.pk

ای میل : al-bushra@cyber.net.pk

ملنے کا پتہ : مکتبۃ البشریٰ، کراچی۔ پاکستان 2196170-321-92+

مکتبۃ الحرمین، اردو بازار، لاہور۔ پاکستان 4399313-321-92+

المصباح، ۱۶- اردو بازار، لاہور۔ 7124656, 7223210-42-92+

بک لینڈ، سٹی پلازہ کالج روڈ، راولپنڈی۔ 5773341,5557926-51-92+

دار الاخلاص، نزد قصہ خوانی بازار، پشاور۔ پاکستان 2567539-91-92+

اور تمام مشہور کتب خانوں میں دستیاب ہے۔

فہرست

بسم اللّٰہ الرحمن الرحیم

الحمد للّٰہ نحمدہ ونصلي علی رسولہ الکریم وعلی آلہ وأصحابہ أجمعین.

اما بعد! واضح ہو کہ حرفِ اصلی وہ ہے جو ف، ع، ل کے مقابل ہو، اور جو ان کے مقابل نہ ہو اس کو زائد کہتے ہیں۔

حروفِ اصلی کے اعتبار سے تمام فعل اور اسم گردانوں والے دو قسم پر ہیں:

۱۔ ثلاثی ۲۔ رباعی

ثلاثی اُس کو کہتے ہیں جس میں تین حرف اصلی ہوں، جیسے: نَصَرَ، ضَرَبَ، رَجُلٌ.

رباعی اس کو کہتے ہیں جس میں چار حرف اصلی ہوں، جیسے: بَعْثَرَ، دَحْرَجَ، جَعْفَرٌ.

پھر ثلاثی اور رباعی میں سے ہر ایک کی دو دو قسمیں ہیں: ۱۔ مجرد ۲۔ مزید فیہ

مجرد: اس کو کہتے ہیں جس کی ماضی کے صیغہ واحد غائب میں تمام حروف اصلی ہوں اور کوئی حرف زائد نہ ہو، جیسے: نَصَرَ، بَعْثَرَ.

مزید فیہ: وہ ہے کہ جس کی ماضی کے صیغہ واحد غائب میں کوئی حرف زائد بھی ہو، جیسے: اِجْتَنَبَ، تَدَحْرَجَ.

اس اعتبار سے فعل اور اسم گردانوں والے چار قسم پر ہوئے:

۱۔ ثلاثی مجرد ۲۔ ثلاثی مزید فیہ ۳۔ رباعی مجرد ۴۔ رباعی مزید فیہ

ثلاثی مجرد کے مشہور چھ باب ہیں

۱. فَعَلَ يَفْعُلُ ۲. فَعَلَ يَفْعِلُ ۳. فَعِلَ يَفْعَلُ ان تین بابوں میں مضارع کے عین کلمہ

کی حرکت ماضی کے عین کلمہ کی حرکت کے مخالف ہے۔ان تین بابوں کو اصول کہتے ہیں۔
٤. فَعَلَ يَفْعَلُ ٥. فَعُلَ يَفْعُلُ ٦. فَعِلَ يَفْعِلُ. ان تین بابوں میں مضارع کے عین کلمہ کی حرکت ماضی کے عین کلمہ کی حرکت کے موافق ہے۔ان تین بابوں کو فروع کہتے ہیں۔

ثلاثی مزید فیہ کے مشہور چودہ باب ہیں

نو باب باہمزۂ وصل یہ ہیں:

١. باب اِفْتِعَال ٢. باب اِسْتِفْعَال ٣. باب اِنْفِعَال ٤. باب اِفْعِلَال
٥. باب اِفْعِيْلَال ٦. باب اِفْعِيْعَال ٧. باب اِفْعِوَّال ٨. باب اِفَّاعُل
٩. باب اِفَّعُّل.

اور پانچ باب بے ہمزۂ وصل یہ ہیں:

١. باب إِفْعَال ٢. باب تَفْعِيْل ٣. باب مُفَاعَلَة ٤. باب تَفَعُّل ٥. باب تَفَاعُل.

رباعی مجرد

رباعی مجرد کا ایک باب یہ ہے: باب فَعْلَلَة.

رباعی مزید فیہ کے تین باب ہیں

ایک باب بے ہمزۂ وصل یہ ہے: باب تَفَعْلُل.

اور دو باب باہمزۂ وصل یہ ہیں: ١. باب اِفْعِنْلَال ٢. باب اِفْعِلَّال.

سہ اقسام: ۱۔اسم ۲۔فعل ۳۔حرف کو کہتے ہیں۔

شش اقسام: ۱۔ثلاثی مجرد ۲۔ثلاثی مزید فیہ ۳۔رباعی مجرد ۴۔رباعی مزید فیہ ۵۔خماسی مجرد ۶۔خماسی مزید فیہ کو کہتے ہیں۔

ہفت اقسام: ا۔صحیح ۲۔مہموز ۳۔مضاعف ۴۔مثال ۵۔اجوف ۶۔ناقص ۷۔لفیف کو کہتے ہیں۔

صحیح است و مثال است و مضاعف
لفیف و ناقص و مہموز و اجوف

ا۔صحیح: اس کو کہتے ہیں کہ اس کے حرفِ اصلی کے مقابل ہمزہ اور حرفِ علت نہ ہو۔اور اس کے اندر دو حرفِ اصلی ہم جنس بھی نہ ہوں، جیسے: ضَرَبَ، رَجُلٌ.

۲۔مہموز: اس کو کہتے ہیں کہ اسکے کسی حرفِ اصلی کی جگہ ہمزہ ہو۔اسکی تین قسمیں ہیں:

ا۔مہموز الفا: جس کے فاکلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: أَمَرَ، أَمْرٌ.

۲۔مہموز العین: جس کے عین کلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: سَأَلَ، رَأْسٌ.

۳۔مہموز اللام: جس کے لام کلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: قَرَأَ، جُزْءٌ.

۳۔مضاعف: وہ ہے جس میں دو حرفِ اصلی ایک جنس کے ہوں، جیسے: مَدَّ کہ اصل میں مَدَدَ تھا۔اور سَبٌّ کہ اصل میں سَبَبٌ تھا۔

۴۔مثال: وہ ہے جس کے فاکلمہ میں حرفِ علت ہو۔اس کی دو قسمیں ہیں:

ا۔مثالِ واوی: جس کے فاکلمہ میں واو ہو، جیسے: وَعَدَ.

۲۔مثال یائی: جس کے فاکلمہ میں یا ہو، جیسے: یَسَرَ.

۵۔اجوف: وہ ہے جس کے عین کلمہ میں حرفِ علت ہو، اس کی بھی دو قسمیں ہیں:

ا۔اجوف واوی: جس کے عین کلمہ میں واو ہو، جیسے: قَالَ کہ اصل میں قَوَلَ تھا۔

۲۔اجوف یائی: جس کے عین کلمہ میں یا ہو، جیسے: بَاعَ کہ اصل میں بَیَعَ تھا۔

۶۔ناقص: وہ ہے جس کے لام کلمہ میں حرف علت ہو، اس کی بھی دو قسمیں ہیں:

ا۔ناقص واوی: جس کے لام کلمہ میں واو ہو، جیسے: دَعَا کہ اصل میں دَعَوَ تھا۔

۲۔ناقص یائی: جس کے لام کلمہ میں یا ہو، جیسے: رَمٰی کہ اصل میں رَمَيَ تھا۔

۷۔لفیف: جس میں حرفِ اصلی کے مقابلہ میں دو حرف علت کے ہوں، اس کی دو قسمیں ہیں:

ا۔لفیف مفروق: جس کے فا کلمہ اور لام کلمہ میں حرفِ علت ہو، جیسے: وَلِيَ، وَحُيٌ.

۲۔لفیف مقرون: جس کے عین کلمہ اور لام کلمہ میں حرف علت ہو، جیسے: طَوٰی کہ اصل میں طَوَيَ تھا۔

تنبیہ

طالب علم کو چاہیے کہ جب استاذ کوئی صیغہ دریافت کرے تو جواب میں پہلے صیغہ کا نام، پھر بحث، پھر باب، پھر سہ اقسام، پھر شش اقسام، پھر ہفت اقسام، پھر معنی، پھر زمانہ ترتیب وار بیان کر کے خاموش ہونا چاہیے، جیسے: ضَرَبَ[1] صیغہ واحد مذکر غائب، بحث اثبات فعل ماضی معروف، از باب ضَرَبَ يَضْرِبُ، از سہ اقسام فعل، از شش اقسام ثلاثی مجرد، از ہفت اقسام صحیح۔

واضح ہو کہ صرفیوں کے نزدیک تمام فعلوں اور اسموں کی گردانیں دو قسم پر ہیں:

ا۔صرفِ صغیر ۲۔صرفِ کبیر

صرفِ صغیر وہ ہے جس میں تمام فعلوں اور بعضے اسموں کا ایک ایک پہلا صیغہ گردان میں ذکر کیا جائے۔

صرفِ کبیر وہ ہے جس میں ہر گردان کے پورے پورے صیغے مسلسل ذکر کیے جائیں۔

---

[1] اس ایک مرد نے مارا زمانہ گزرے ہوئے میں۔

باب اول

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

ازباب فَعَلَ يَفْعُلُ

چوں اَلنَّصْرُ وَالنُّصْرَةُ: مدد کرنا۔
اس باب کی علامت یہ ہے کہ اس کی ماضی میں عین کلمہ مفتوح اور مضارع میں عین کلمہ مضموم ہوتا ہے۔

نَصَرَ يَنْصُرُ نَصْرًا فهو نَاصِرٌ و نُصِرَ يُنْصَرُ نَصْرًا فذاك مَنْصُوْرٌ. مَا نَصَرَ مَا نُصِرَ لَمْ يَنْصُرْ لَمْ يُنْصَرْ لَا يَنْصُرُ لَا يُنْصَرُ لَنْ يَّنْصُرَ لَنْ يُّنْصَرَ لَيَنْصُرَنَّ لَيُنْصَرَنَّ لَيَنْصُرَنْ لَيُنْصَرَنْ الأمر منه: اُنْصُرْ لِتُنْصَرْ لِيَنْصُرْ لِيُنْصَرْ اُنْصُرَنَّ لِتُنْصَرَنَّ لِيَنْصُرَنَّ لِيُنْصَرَنَّ اُنْصُرَنْ لِتُنْصَرَنْ لِيَنْصُرَنْ لِيُنْصَرَنْ والنهي عنه: لَا تَنْصُرْ لَا تُنْصَرْ لَا يَنْصُرْ لَا يُنْصَرْ لَا تَنْصُرَنَّ لَا تُنْصَرَنَّ لَا يَنْصُرَنَّ لَا يُنْصَرَنَّ لَا تَنْصُرَنْ لَا تُنْصَرَنْ لَا يَنْصُرَنْ لَا يُنْصَرَنْ الظرف منه: مَنْصَرٌ مَنْصَرَان مَنَاصِرُ و مُنَيْصِرٌ والآلة منه: مِنْصَرٌ مِنْصَرَانِ مَنَاصِرُ و مُنَيْصِرٌ مِنْصَرَةٌ مِنْصَرَتَانِ مَنَاصِرُ و مُنَيْصِرَةٌ مِنْصَارٌ مِنْصَارَانِ مَنَاصِيْرُ و مُنَيْصِيْرٌ أفعل التفضيل المذكر منه: أَنْصَرُ أَنْصَرَانِ أَنْصَرُوْنَ أَنَاصِرُ و أُنَيْصِرٌ والمؤنث منه: نُصْرٰى نُصْرَيَانِ نُصْرَيَاتٌ نُصَرٌ و نُصَيْرٰى.

مصادر: اَلطَّلَبُ (ڈھونڈنا) اَلْعِبَادَةُ (پوجنا) اَلْقَتْلُ (مارڈالنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف		
نَصَرَ	نَصَرَا	نَصَرُوْا
نَصَرَتْ	نَصَرَتَا	نَصَرْنَ
نَصَرْتَ	نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُمْ
نَصَرْتِ	نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُنَّ
نَصَرْتُ	نَصَرْنَا	

بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
نُصِرَ	نُصِرَا	نُصِرُوْا
نُصِرَتْ	نُصِرَتَا	نُصِرْنَ
نُصِرْتَ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُمْ
نُصِرْتِ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُنَّ
نُصِرْتُ	نُصِرْنَا	

بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا نَصَرَ	مَا نَصَرَا	مَا نَصَرُوْا
مَا نَصَرَتْ	مَا نَصَرَتَا	مَا نَصَرْنَ
مَا نَصَرْتَ	مَا نَصَرْتُمَا	مَا نَصَرْتُمْ
مَا نَصَرْتِ	مَا نَصَرْتُمَا	مَا نَصَرْتُنَّ
مَا نَصَرْتُ	مَا نَصَرْنَا	

بحث نفی فعل ماضی مجہول		
مَا نُصِرَ	مَا نُصِرَا	مَا نُصِرُوْا
مَا نُصِرَتْ	مَا نُصِرَتَا	مَا نُصِرْنَ
مَا نُصِرْتَ	مَا نُصِرْتُمَا	مَا نُصِرْتُمْ
مَا نُصِرْتِ	مَا نُصِرْتُمَا	مَا نُصِرْتُنَّ
مَا نُصِرْتُ	مَا نُصِرْنَا	

بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يَنْصُرُ	يَنْصُرَانِ	يَنْصُرُوْنَ
تَنْصُرُ	تَنْصُرَانِ	يَنْصُرْنَ
تَنْصُرُ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُوْنَ
تَنْصُرِيْنَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرْنَ
أَنْصُرُ	نَنْصُرُ	

بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُنْصَرُ	يُنْصَرَانِ	يُنْصَرُوْنَ
تُنْصَرُ	تُنْصَرَانِ	يُنْصَرْنَ
تُنْصَرُ	تُنْصَرَانِ	تُنْصَرُوْنَ
تُنْصَرِيْنَ	تُنْصَرَانِ	تُنْصَرْنَ
أُنْصَرُ	نُنْصَرُ	

بحث نفی فعل مضارع معروف		
لَا يَنْصُرُ	لَا يَنْصُرَانِ	لَا يَنْصُرُوْنَ
لَا تَنْصُرُ	لَا تَنْصُرَانِ	لَا يَنْصُرْنَ
لَا تَنْصُرُ	لَا تَنْصُرَانِ	لَا تَنْصُرُوْنَ
لَا تَنْصُرِيْنَ	لَا تَنْصُرَانِ	لَا تَنْصُرْنَ
لَا أَنْصُرُ	لَا نَنْصُرُ	

بحث نفی فعل مضارع مجہول		
لَا يُنْصَرُ	لَا يُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرُوْنَ
لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرْنَ
لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُوْنَ
لَا تُنْصَرِيْنَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرْنَ
لَا أُنْصَرُ	لَا نُنْصَرُ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يَّنْصُرَ	لَنْ يَّنْصُرَا	لَنْ يَّنْصُرُوْا
لَنْ تَنْصُرَ	لَنْ تَنْصُرَا	لَنْ يَّنْصُرْنَ
لَنْ تَنْصُرَ	لَنْ تَنْصُرَا	لَنْ تَنْصُرُوْا
لَنْ تَنْصُرِيْ	لَنْ تَنْصُرَا	لَنْ تَنْصُرْنَ
لَنْ أَنْصُرَ	لَنْ نَنْصُرَ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُّنْصَرَ	لَنْ يُّنْصَرَا	لَنْ يُّنْصَرُوْا
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ يُّنْصَرْنَ
لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرُوْا
لَنْ تُنْصَرِيْ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرْنَ
لَنْ أُنْصَرَ	لَنْ نُنْصَرَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يَنْصُرْ	لَمْ يَنْصُرَا	لَمْ يَنْصُرُوْا
لَمْ تَنْصُرْ	لَمْ تَنْصُرَا	لَمْ يَنْصُرْنَ
لَمْ تَنْصُرْ	لَمْ تَنْصُرَا	لَمْ تَنْصُرُوْا
لَمْ تَنْصُرِيْ	لَمْ تَنْصُرَا	لَمْ تَنْصُرْنَ
لَمْ أَنْصُرْ	لَمْ نَنْصُرْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُنْصَرْ	لَمْ يُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرُوْا
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرْنَ
لَمْ تُنْصَرْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرُوْا
لَمْ تُنْصَرِيْ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرْنَ
لَمْ أُنْصَرْ	لَمْ نُنْصَرْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل معروف		
لَيَنْصُرَنَّ	لَيَنْصُرَانِّ	لَيَنْصُرُنَّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِّ	لَيَنْصُرْنَانِّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِّ	لَتَنْصُرُنَّ
لَتَنْصُرِنَّ	لَتَنْصُرَانِّ	لَتَنْصُرْنَانِّ
لَأَنْصُرَنَّ	لَنَنْصُرَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل مجہول		
لَيُنْصَرَنَّ	لَيُنْصَرَانِّ	لَيُنْصَرُنَّ
لَتُنْصَرَنَّ	لَتُنْصَرَانِّ	لَيُنْصَرْنَانِّ
لَتُنْصَرَنَّ	لَتُنْصَرَانِّ	لَتُنْصَرُنَّ
لَتُنْصَرِنَّ	لَتُنْصَرَانِّ	لَتُنْصَرْنَانِّ
لَأُنْصَرَنَّ	لَنُنْصَرَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل معروف		
لَيَنْصُرَنْ	لَيَنْصُرُنْ	لَتَنْصُرَنْ
لَتَنْصُرَنْ	لَتَنْصُرُنْ	لَتَنْصُرِنْ
لَأَنْصُرَنْ	لَنَنْصُرَنْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل مجہول		
لَيُنْصَرَنْ	لَيُنْصَرُنْ	لَتُنْصَرَنْ
لَتُنْصَرَنْ	لَتُنْصَرُنْ	لَتُنْصَرِنْ
لَأُنْصَرَنْ	لَنُنْصَرَنْ	

بحث امر حاضر معروف		
اُنْصُرْ	اُنْصُرَا	اُنْصُرُوْا
اُنْصُرِيْ	اُنْصُرَا	اُنْصُرْنَ

بحث امر حاضر مجہول		
لِتُنْصَرْ	لِتُنْصَرَا	لِتُنْصَرُوْا
لِتُنْصَرِيْ	لِتُنْصَرَا	لِتُنْصَرْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيَنْصُرْ	لِيَنْصُرَا	لِيَنْصُرُوْا
لِتَنْصُرْ	لِتَنْصُرَا	لِيَنْصُرْنَ
لِأَنْصُرْ	لِنَنْصُرْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُنْصَرْ	لِيُنْصَرَا	لِيُنْصَرُوْا
لِتُنْصَرْ	لِتُنْصَرَا	لِيُنْصَرْنَ
لِأُنْصَرْ	لِنُنْصَرْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
اُنْصُرَنَّ	اُنْصُرَانِّ	اُنْصُرُنَّ
اُنْصُرِنَّ	اُنْصُرَانِّ	اُنْصُرْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُنْصَرَنَّ	لِتُنْصَرَانِّ	لِتُنْصَرُنَّ
لِتُنْصَرِنَّ	لِتُنْصَرَانِّ	لِتُنْصَرْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَنْصُرَنَّ	لِيَنْصُرَانِّ	لِيَنْصُرُنَّ
لِتَنْصُرَنَّ	لِتَنْصُرَانِّ	لِيَنْصُرْنَانِّ
لِأَنْصُرَنَّ	لِنَنْصُرَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُنْصَرَنَّ	لِيُنْصَرَانِّ	لِيُنْصَرُنَّ
لِتُنْصَرَنَّ	لِتُنْصَرَانِّ	لِيُنْصَرْنَانِّ
لِأُنْصَرَنَّ	لِنُنْصَرَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
اُنْصُرَنْ	اُنْصُرُنْ	اُنْصُرِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُنْصَرَنْ	لِتُنْصَرُنْ	لِتُنْصَرِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَنْصُرَنْ	لِيَنْصُرُنْ	لِتَنْصُرَنْ
لِأَنْصُرَنْ	لِنَنْصُرَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُنْصَرَنْ	لِيُنْصَرُنْ	لِتُنْصَرَنْ
لِأُنْصَرَنْ	لِنُنْصَرَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَنْصُرْ	لَا تَنْصُرَا	لَا تَنْصُرُوْا
لَا تَنْصُرِيْ	لَا تَنْصُرَا	لَا تَنْصُرْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرُوْا
لَا تُنْصَرِيْ	لَا تُنْصَرَا	لَا تُنْصَرْنَ

بحث نہی غائب معروف		
لَا يَنْصُرْ	لَا يَنْصُرَا	لَا يَنْصُرُوْا
لَا تَنْصُرْ	لَا تَنْصُرَا	لَا يَنْصُرْنَ
لَا أَنْصُرْ	لَا نَنْصُرْ	

بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُنْصَرْ	لَا يُنْصَرَا	لَا يُنْصَرُوْا
لَا تُنْصَرْ	لَا تُنْصَرَا	لَا يُنْصَرْنَ
لَا أُنْصَرْ	لَا نُنْصَرْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَنْصُرَنَّ	لَا تَنْصُرَانِّ	لَا تَنْصُرُنَّ	لَا تُنْصَرَنَّ	لَا تُنْصَرَانِّ	لَا تُنْصَرُنَّ
لَا تَنْصُرِنَّ	لَا تَنْصُرَانِّ	لَا تَنْصُرْنَانِّ	لَا تُنْصَرِنَّ	لَا تُنْصَرَانِّ	لَا تُنْصَرْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَنْصُرَنَّ	لَا يَنْصُرَانِّ	لَا يَنْصُرُنَّ	لَا يُنْصَرَنَّ	لَا يُنْصَرَانِّ	لَا يُنْصَرُنَّ
لَا تَنْصُرَنَّ	لَا تَنْصُرَانِّ	لَا يَنْصُرْنَانِّ	لَا تُنْصَرَنَّ	لَا تُنْصَرَانِّ	لَا يُنْصَرْنَانِّ
لَا أَنْصُرَنَّ	لَا نَنْصُرَنَّ		لَا أُنْصَرَنَّ	لَا نُنْصَرَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَنْصُرَنْ	لَا تَنْصُرُنْ	لَا تَنْصُرِنْ	لَا تُنْصَرَنْ	لَا تُنْصَرُنْ	لَا تُنْصَرِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَنْصُرَنْ	لَا يَنْصُرُنْ	لَا تَنْصُرَنْ	لَا يُنْصَرَنْ	لَا يُنْصَرُنْ	لَا تُنْصَرَنْ
لَا أَنْصُرَنْ	لَا نَنْصُرَنْ		لَا أُنْصَرَنْ	لَا نُنْصَرَنْ	
بحث اسم فاعل					
نَاصِرٌ	نَاصِرَانِ	نَاصِرُوْنَ	نَاصِرَةٌ	نَاصِرَتَانِ	نَاصِرَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مَنْصُوْرٌ	مَنْصُوْرَانِ	مَنْصُوْرُوْنَ	مَنْصُوْرَةٌ	مَنْصُوْرَتَانِ	مَنْصُوْرَاتٌ

تنبیہ: اسم ظرف، اسم آلہ صغریٰ، وسطیٰ، کبریٰ، اسم تفضیل مذکر اور مؤنث کی پوری بحث صرفِ صغیر میں گذر چکی ہے۔

باب دوم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعِلُ

چوں اَلضَّرْبُ: مارنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ ماضی میں عین کلمہ مفتوح اور مضارع میں عین کلمہ مکسور۔

ضَرَبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا فهو ضَارِبٌ و ضُرِبَ يُضْرَبُ ضَرْبًا فذاك مَضْرُوْبٌ مَا ضَرَبَ مَا ضُرِبَ لَمْ يَضْرِبْ لَمْ يُضْرَبْ لَا يَضْرِبُ لَا يُضْرَبُ لَنْ يَّضْرِبَ لَنْ يُّضْرَبَ لَيَضْرِبَنَّ لَيُضْرَبَنَّ لَيَضْرِبَنْ لَيُضْرَبَنْ الأمر منه: اِضْرِبْ لِتُضْرَبْ لِيَضْرِبْ لِيُضْرَبْ اِضْرِبَنَّ لِتُضْرَبَنَّ لِيَضْرِبَنَّ لِيُضْرَبَنَّ اِضْرِبَنْ لِتُضْرَبَنْ لِيَضْرِبَنْ لِيُضْرَبَنْ والنهي عنه: لَا تَضْرِبْ لَا تُضْرَبْ لَا يَضْرِبْ لَا يُضْرَبْ لَا تَضْرِبَنَّ لَا تُضْرَبَنَّ لَا يَضْرِبَنَّ لَا يُضْرَبَنَّ لَا تَضْرِبَنْ لَا تُضْرَبَنْ لَا يَضْرِبَنْ لَا يُضْرَبَنْ الظرف منه: مَضْرِبٌ مَضْرِبَانِ مَضَارِبُ و مُضَيْرِبٌ والآلة منه: مِضْرَبٌ مِضْرَبَانِ مَضَارِبُ و مُضَيْرِبٌ مِضْرَبَةٌ مِضْرَبَتَانِ مَضَارِبُ وَ مُضَيْرِبَةٌ مِضْرَابٌ مِضْرَابَانِ مَضَارِيْبُ و مُضَيْرِيْبٌ أفعل التفضيل المذكر منه: أَضْرَبُ أَضْرَبَانِ أَضْرَبُوْنَ أَضَارِبُ و أُضَيْرِبٌ والمؤنث منه: ضُرْبٰى ضُرْبَيَانِ ضُرْبَيَاتٌ ضُرَبٌ و ضُرَيْبٰى.

مصادر: اَلْغَسْلُ (دھونا) اَلْفَصْلُ (جدا کرنا) اَلْجُلُوْسُ (بیٹھنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف		
ضَرَبَ	ضَرَبَا	ضَرَبُوْا
ضَرَبَتْ	ضَرَبَتَا	ضَرَبْنَ
ضَرَبْتَ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتُمْ
ضَرَبْتِ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتُنَّ
ضَرَبْتُ	ضَرَبْنَا	

بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
ضُرِبَ	ضُرِبَا	ضُرِبُوْا
ضُرِبَتْ	ضُرِبَتَا	ضُرِبْنَ
ضُرِبْتَ	ضُرِبْتُمَا	ضُرِبْتُمْ
ضُرِبْتِ	ضُرِبْتُمَا	ضُرِبْتُنَّ
ضُرِبْتُ	ضُرِبْنَا	

بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا ضَرَبَ	مَا ضَرَبَا	مَا ضَرَبُوْا
مَا ضَرَبَتْ	مَا ضَرَبَتَا	مَا ضَرَبْنَ
مَا ضَرَبْتَ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتُمْ
مَا ضَرَبْتِ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتُنَّ
مَا ضَرَبْتُ	مَا ضَرَبْنَا	

بحث نفی فعل ماضی مجہول		
مَا ضُرِبَ	مَا ضُرِبَا	مَا ضُرِبُوْا
مَا ضُرِبَتْ	مَا ضُرِبَتَا	مَا ضُرِبْنَ
مَا ضُرِبْتَ	مَا ضُرِبْتُمَا	مَا ضُرِبْتُمْ
مَا ضُرِبْتِ	مَا ضُرِبْتُمَا	مَا ضُرِبْتُنَّ
مَا ضُرِبْتُ	مَا ضُرِبْنَا	

بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يَضْرِبُ	يَضْرِبَانِ	يَضْرِبُوْنَ
تَضْرِبُ	تَضْرِبَانِ	يَضْرِبْنَ
تَضْرِبُ	تَضْرِبَانِ	تَضْرِبُوْنَ
تَضْرِبِيْنَ	تَضْرِبَانِ	تَضْرِبْنَ
أَضْرِبُ	نَضْرِبُ	

بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُضْرَبُ	يُضْرَبَانِ	يُضْرَبُوْنَ
تُضْرَبُ	تُضْرَبَانِ	يُضْرَبْنَ
تُضْرَبُ	تُضْرَبَانِ	تُضْرَبُوْنَ
تُضْرَبِيْنَ	تُضْرَبَانِ	تُضْرَبْنَ
أُضْرَبُ	نُضْرَبُ	

بحث نفی فعل مضارع معروف

لَا يَضْرِبُ	لَا يَضْرِبَانِ	لَا يَضْرِبُوْنَ
لَا تَضْرِبُ	لَا تَضْرِبَانِ	لَا يَضْرِبْنَ
لَا تَضْرِبُ	لَا تَضْرِبَانِ	لَا تَضْرِبُوْنَ
لَا تَضْرِبِيْنَ	لَا تَضْرِبَانِ	لَا تَضْرِبْنَ
لَا أَضْرِبُ	لَا نَضْرِبُ	

بحث نفی فعل مضارع مجہول

لَا يُضْرَبُ	لَا يُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبُوْنَ
لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبْنَ
لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبُوْنَ
لَا تُضْرَبِيْنَ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبْنَ
لَا أُضْرَبُ	لَا نُضْرَبُ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف

لَنْ يَّضْرِبَ	لَنْ يَّضْرِبَا	لَنْ يَّضْرِبُوْا
لَنْ تَضْرِبَ	لَنْ تَضْرِبَا	لَنْ يَّضْرِبْنَ
لَنْ تَضْرِبَ	لَنْ تَضْرِبَا	لَنْ تَضْرِبُوْا
لَنْ تَضْرِبِيْ	لَنْ تَضْرِبَا	لَنْ تَضْرِبْنَ
لَنْ أَضْرِبَ	لَنْ نَضْرِبَ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول

لَنْ يُّضْرَبَ	لَنْ يُّضْرَبَا	لَنْ يُّضْرَبُوْا
لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ يُّضْرَبْنَ
لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبُوْا
لَنْ تُضْرَبِيْ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبْنَ
لَنْ أُضْرَبَ	لَنْ نُضْرَبَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَضْرِبْ	لَمْ يَضْرِبَا	لَمْ يَضْرِبُوْا
لَمْ تَضْرِبْ	لَمْ تَضْرِبَا	لَمْ يَضْرِبْنَ
لَمْ تَضْرِبْ	لَمْ تَضْرِبَا	لَمْ تَضْرِبُوْا
لَمْ تَضْرِبِيْ	لَمْ تَضْرِبَا	لَمْ تَضْرِبْنَ
لَمْ أَضْرِبْ	لَمْ نَضْرِبْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول

لَمْ يُضْرَبْ	لَمْ يُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبُوْا
لَمْ تُضْرَبْ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبْنَ
لَمْ تُضْرَبْ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبُوْا
لَمْ تُضْرَبِيْ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبْنَ
لَمْ أُضْرَبْ	لَمْ نُضْرَبْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل معروف

لَیَضْرِبَنَّ	لَیَضْرِبَانِّ	لَیَضْرِبُنَّ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِّ	لَیَضْرِبْنَانِّ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِّ	لَتَضْرِبُنَّ
لَتَضْرِبِنَّ	لَتَضْرِبَانِّ	لَتَضْرِبْنَانِّ
لَأَضْرِبَنَّ	لَنَضْرِبَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل مجہول

لَیُضْرَبَنَّ	لَیُضْرَبَانِّ	لَیُضْرَبُنَّ
لَتُضْرَبَنَّ	لَتُضْرَبَانِّ	لَیُضْرَبْنَانِّ
لَتُضْرَبَنَّ	لَتُضْرَبَانِّ	لَتُضْرَبُنَّ
لَتُضْرَبِنَّ	لَتُضْرَبَانِّ	لَتُضْرَبْنَانِّ
لَأُضْرَبَنَّ	لَنُضْرَبَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل معروف

لَیَضْرِبَنْ	لَیَضْرِبُنْ	لَتَضْرِبَنْ
لَتَضْرِبَنْ	لَتَضْرِبُنْ	لَتَضْرِبِنْ
لَأَضْرِبَنْ	لَنَضْرِبَنْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل مجہول

لَیُضْرَبَنْ	لَیُضْرَبُنْ	لَتُضْرَبَنْ
لَتُضْرَبَنْ	لَتُضْرَبُنْ	لَتُضْرَبِنْ
لَأُضْرَبَنْ	لَنُضْرَبَنْ	

بحث امر حاضر معروف

اِضْرِبْ	اِضْرِبَا	اِضْرِبُوْا
اِضْرِبِيْ	اِضْرِبَا	اِضْرِبْنَ

بحث امر حاضر مجہول

لِتُضْرَبْ	لِتُضْرَبَا	لِتُضْرَبُوْا
لِتُضْرَبِيْ	لِتُضْرَبَا	لِتُضْرَبْنَ

بحث امر غائب معروف

لِیَضْرِبْ	لِیَضْرِبَا	لِیَضْرِبُوْا
لِتَضْرِبْ	لِتَضْرِبَا	لِیَضْرِبْنَ
لِأَضْرِبْ	لِنَضْرِبْ	

بحث امر غائب مجہول

لِیُضْرَبْ	لِیُضْرَبَا	لِیُضْرَبُوْا
لِتُضْرَبْ	لِتُضْرَبَا	لِیُضْرَبْنَ
لِأُضْرَبْ	لِنُضْرَبْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
اِضْرِبَنَّ	اِضْرِبَانِّ	اِضْرِبُنَّ
اِضْرِبِنَّ	اِضْرِبَانِّ	اِضْرِبْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِّ	لِتُضْرَبُنَّ
لِتُضْرَبِنَّ	لِتُضْرَبَانِّ	لِتُضْرَبْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَضْرِبَنَّ	لِيَضْرِبَانِّ	لِيَضْرِبُنَّ
لِتَضْرِبَنَّ	لِتَضْرِبَانِّ	لِيَضْرِبْنَانِّ
لِأَضْرِبَنَّ	لِنَضْرِبَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُضْرَبَنَّ	لِيُضْرَبَانِّ	لِيُضْرَبُنَّ
لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِّ	لِيُضْرَبْنَانِّ
لِأُضْرَبَنَّ	لِنُضْرَبَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
اِضْرِبَنْ	اِضْرِبُنْ	اِضْرِبِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُضْرَبَنْ	لِتُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَضْرِبَنْ	لِيَضْرِبُنْ	لِتَضْرِبَنْ
لِأَضْرِبَنْ	لِنَضْرِبَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُضْرَبَنْ	لِيُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبَنْ
لِأُضْرَبَنْ	لِنُضْرَبَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبُوْا
لَا تَضْرِبِيْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُضْرَبْ	لَا تُضْرَبَا	لَا تُضْرَبُوْا
لَا تُضْرَبِيْ	لَا تُضْرَبَا	لَا تُضْرَبْنَ

بحث نہی غائب معروف		
لَا يَضْرِبْ	لَا يَضْرِبَا	لَا يَضْرِبُوْا
لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا يَضْرِبْنَ
لَا أَضْرِبْ	لَا نَضْرِبْ	

بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُضْرَبْ	لَا يُضْرَبَا	لَا يُضْرَبُوْا
لَا تُضْرَبْ	لَا تُضْرَبَا	لَا يُضْرَبْنَ
لَا أُضْرَبْ	لَا نُضْرَبْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَضْرِبَنَّ	لَا تَضْرِبَانِّ	لَا تَضْرِبُنَّ
لَا تَضْرِبِنَّ	لَا تَضْرِبَانِّ	لَا تَضْرِبْنَانِّ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُضْرَبَنَّ	لَا تُضْرَبَانِّ	لَا تُضْرَبُنَّ
لَا تُضْرَبِنَّ	لَا تُضْرَبَانِّ	لَا تُضْرَبْنَانِّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَضْرِبَنَّ	لَا يَضْرِبَانِّ	لَا يَضْرِبُنَّ
لَا تَضْرِبَنَّ	لَا تَضْرِبَانِّ	لَا يَضْرِبْنَانِّ
لَا أَضْرِبَنَّ	لَا نَضْرِبَنَّ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُضْرَبَنَّ	لَا يُضْرَبَانِّ	لَا يُضْرَبُنَّ
لَا تُضْرَبَنَّ	لَا تُضْرَبَانِّ	لَا يُضْرَبْنَانِّ
لَا أُضْرَبَنَّ	لَا نُضْرَبَنَّ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَضْرِبَنْ	لَا تَضْرِبُنْ	لَا تَضْرِبِنْ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُضْرَبَنْ	لَا تُضْرَبُنْ	لَا تُضْرَبِنْ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَضْرِبَنْ	لَا يَضْرِبُنْ	لَا تَضْرِبَنْ
لَا أَضْرِبَنْ	لَا نَضْرِبَنْ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُضْرَبَنْ	لَا يُضْرَبُنْ	لَا تُضْرَبَنْ
لَا أُضْرَبَنْ	لَا نُضْرَبَنْ	

بحث اسم فاعل					
ضَارِبٌ	ضَارِبَانِ	ضَارِبُوْنَ	ضَارِبَةٌ	ضَارِبَتَانِ	ضَارِبَاتٌ

بحث اسم مفعول					
مَضْرُوْبٌ	مَضْرُوْبَانِ	مَضْرُوْبُوْنَ	مَضْرُوْبَةٌ	مَضْرُوْبَتَانِ	مَضْرُوْبَاتٌ

باب سوئم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعِلَ یَفْعَلُ

چوں اَلسَّمْعُ: سننا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ ماضی کے عین کلمہ میں کسرہ اور مضارع کے عین کلمہ میں فتحہ ہوتا ہے۔

سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعًا فهو سَامِعٌ وَسُمِعَ يُسْمَعُ سَمْعًا فذاك مَسْمُوْعٌ مَا سَمِعَ مَا سُمِعَ لَمْ يَسْمَعْ لَمْ يُسْمَعْ لَا يَسْمَعُ لَا يُسْمَعُ لَنْ يَّسْمَعَ لَنْ يُّسْمَعَ لَيَسْمَعَنَّ لَيُسْمَعَنَّ لَيَسْمَعَنْ لَيُسْمَعَنْ الأمر منه: اِسْمَعْ لِتُسْمَعْ لِيَسْمَعْ لِيُسْمَعْ اِسْمَعَنَّ لِتُسْمَعَنَّ لِيَسْمَعَنَّ لِيُسْمَعَنَّ اِسْمَعَنْ لِتُسْمَعَنْ لِيَسْمَعَنْ لِيُسْمَعَنْ والنهي عنه: لَا تَسْمَعْ لَا تُسْمَعْ لَا يَسْمَعْ لَا يُسْمَعْ لَا تَسْمَعَنَّ لَا تُسْمَعَنَّ لَا يَسْمَعَنَّ لَا يُسْمَعَنَّ لَا تَسْمَعَنْ لَا تُسْمَعَنْ لَا يَسْمَعَنْ لَا يُسْمَعَنْ الظرف منه: مَسْمَعٌ مَسْمَعَانِ مَسَامِعُ و مُسَيْمِعٌ والآلة منه: مِسْمَعٌ مِسْمَعَانِ مَسَامِعُ و مُسَيْمِعٌ مِسْمَعَةٌ مِسْمَعَتَانِ مَسَامِعُ و مُسَيْمِعَةٌ مِسْمَاعٌ مِسْمَاعَانِ مَسَامِيْعُ ومُسَيْمِيْعٌ أفعل التفضيل المذكر منه: أَسْمَعُ أَسْمَعَانِ أَسْمَعُوْنَ أَسَامِعُ و أُسَيْمِعٌ والمؤنث منه: سُمْعٰى سُمْعَيَانِ سُمْعَيَاتٌ سُمَعٌ وسُمَيْعٰى.

مصادر: اَلْعِلْمُ (جاننا) اَلْحَمْدُ (تعریف کرنا) اَلشُّرْبُ (پینا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف		
سَمِعَ	سَمِعَا	سَمِعُوْا
سَمِعَتْ	سَمِعَتَا	سَمِعْنَ
سَمِعْتَ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتُمْ
سَمِعْتِ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتُنَّ
سَمِعْتُ	سَمِعْنَا	

بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
سُمِعَ	سُمِعَا	سُمِعُوْا
سُمِعَتْ	سُمِعَتَا	سُمِعْنَ
سُمِعْتَ	سُمِعْتُمَا	سُمِعْتُمْ
سُمِعْتِ	سُمِعْتُمَا	سُمِعْتُنَّ
سُمِعْتُ	سُمِعْنَا	

بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا سَمِعَ	مَا سَمِعَا	مَا سَمِعُوْا
مَا سَمِعَتْ	مَا سَمِعَتَا	مَا سَمِعْنَ
مَا سَمِعْتَ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتُمْ
مَا سَمِعْتِ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتُنَّ
مَا سَمِعْتُ	مَا سَمِعْنَا	

بحث نفی فعل ماضی مجہول		
مَا سُمِعَ	مَا سُمِعَا	مَا سُمِعُوْا
مَا سُمِعَتْ	مَا سُمِعَتَا	مَا سُمِعْنَ
مَا سُمِعْتَ	مَا سُمِعْتُمَا	مَا سُمِعْتُمْ
مَا سُمِعْتِ	مَا سُمِعْتُمَا	مَا سُمِعْتُنَّ
مَا سُمِعْتُ	مَا سُمِعْنَا	

بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يَسْمَعُ	يَسْمَعَانِ	يَسْمَعُوْنَ
تَسْمَعُ	تَسْمَعَانِ	يَسْمَعْنَ
تَسْمَعُ	تَسْمَعَانِ	تَسْمَعُوْنَ
تَسْمَعِيْنَ	تَسْمَعَانِ	تَسْمَعْنَ
أَسْمَعُ	نَسْمَعُ	

بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُسْمَعُ	يُسْمَعَانِ	يُسْمَعُوْنَ
تُسْمَعُ	تُسْمَعَانِ	يُسْمَعْنَ
تُسْمَعُ	تُسْمَعَانِ	تُسْمَعُوْنَ
تُسْمَعِيْنَ	تُسْمَعَانِ	تُسْمَعْنَ
أُسْمَعُ	نُسْمَعُ	

بحث نفی فعل مضارع معروف		
لَا يَسْمَعُ	لَا يَسْمَعَانِ	لَا يَسْمَعُوْنَ
لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا يَسْمَعْنَ
لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعُوْنَ
لَا تَسْمَعِيْنَ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعْنَ
لَا أَسْمَعُ	لَا نَسْمَعُ	

بحث نفی فعل مضارع مجہول		
لَا يُسْمَعُ	لَا يُسْمَعَانِ	لَا يُسْمَعُوْنَ
لَا تُسْمَعُ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا يُسْمَعْنَ
لَا تُسْمَعُ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعُوْنَ
لَا تُسْمَعِيْنَ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعْنَ
لَا أُسْمَعُ	لَا نُسْمَعُ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يَّسْمَعَ	لَنْ يَّسْمَعَا	لَنْ يَّسْمَعُوْا
لَنْ تَسْمَعَ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ يَّسْمَعْنَ
لَنْ تَسْمَعَ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعُوْا
لَنْ تَسْمَعِيْ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعْنَ
لَنْ أَسْمَعَ	لَنْ نَسْمَعَ	

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُّسْمَعَ	لَنْ يُّسْمَعَا	لَنْ يُّسْمَعُوْا
لَنْ تُسْمَعَ	لَنْ تُسْمَعَا	لَنْ يُّسْمَعْنَ
لَنْ تُسْمَعَ	لَنْ تُسْمَعَا	لَنْ تُسْمَعُوْا
لَنْ تُسْمَعِيْ	لَنْ تُسْمَعَا	لَنْ تُسْمَعْنَ
لَنْ أُسْمَعَ	لَنْ نُسْمَعَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يَسْمَعْ	لَمْ يَسْمَعَا	لَمْ يَسْمَعُوْا
لَمْ تَسْمَعْ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ يَسْمَعْنَ
لَمْ تَسْمَعْ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعُوْا
لَمْ تَسْمَعِيْ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعْنَ
لَمْ أَسْمَعْ	لَمْ نَسْمَعْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُسْمَعْ	لَمْ يُسْمَعَا	لَمْ يُسْمَعُوْا
لَمْ تُسْمَعْ	لَمْ تُسْمَعَا	لَمْ يُسْمَعْنَ
لَمْ تُسْمَعْ	لَمْ تُسْمَعَا	لَمْ تُسْمَعُوْا
لَمْ تُسْمَعِيْ	لَمْ تُسْمَعَا	لَمْ تُسْمَعْنَ
لَمْ أُسْمَعْ	لَمْ نُسْمَعْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل معروف

لَيَسْمَعَنَّ	لَيَسْمَعَانِّ	لَيَسْمَعُنَّ
لَتَسْمَعَنَّ	لَتَسْمَعَانِّ	لَيَسْمَعْنَانِّ
لَتَسْمَعَنَّ	لَتَسْمَعَانِّ	لَتَسْمَعُنَّ
لَتَسْمَعِنَّ	لَتَسْمَعَانِّ	لَتَسْمَعْنَانِّ
لَأَسْمَعَنَّ	لَنَسْمَعَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ در فعل مستقبل مجہول

لَيُسْمَعَنَّ	لَيُسْمَعَانِّ	لَيُسْمَعُنَّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِّ	لَيُسْمَعْنَانِّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِّ	لَتُسْمَعُنَّ
لَتُسْمَعِنَّ	لَتُسْمَعَانِّ	لَتُسْمَعْنَانِّ
لَأُسْمَعَنَّ	لَنُسْمَعَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل معروف

لَيَسْمَعَنْ	لَيَسْمَعُنْ	لَتَسْمَعَنْ
لَتَسْمَعَنْ	لَتَسْمَعُنْ	لَتَسْمَعِنْ
لَأَسْمَعَنْ	لَنَسْمَعَنْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ در فعل مستقبل مجہول

لَيُسْمَعَنْ	لَيُسْمَعُنْ	لَتُسْمَعَنْ
لَتُسْمَعَنْ	لَتُسْمَعُنْ	لَتُسْمَعِنْ
لَأُسْمَعَنْ	لَنُسْمَعَنْ	

بحث امر حاضر معروف

اِسْمَعْ	اِسْمَعَا	اِسْمَعُوْا
اِسْمَعِيْ	اِسْمَعَا	اِسْمَعْنَ

بحث امر حاضر مجہول

لِتُسْمَعْ	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعُوْا
لِتُسْمَعِيْ	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعْنَ

بحث امر غائب معروف

لِيَسْمَعْ	لِيَسْمَعَا	لِيَسْمَعُوْا
لِتَسْمَعْ	لِتَسْمَعَا	لِيَسْمَعْنَ
لِأَسْمَعْ	لِنَسْمَعْ	

بحث امر غائب مجہول

لِيُسْمَعْ	لِيُسْمَعَا	لِيُسْمَعُوْا
لِتُسْمَعْ	لِتُسْمَعَا	لِيُسْمَعْنَ
لِأُسْمَعْ	لِنُسْمَعْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
اِسْمَعَنَّ	اِسْمَعَانِّ	اِسْمَعُنَّ
اِسْمَعِنَّ	اِسْمَعَانِّ	اِسْمَعْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِّ	لِتُسْمَعُنَّ
لِتُسْمَعِنَّ	لِتُسْمَعَانِّ	لِتُسْمَعْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَسْمَعَنَّ	لِيَسْمَعَانِّ	لِيَسْمَعُنَّ
لِتَسْمَعَنَّ	لِتَسْمَعَانِّ	لِيَسْمَعْنَانِّ
لِأَسْمَعَنَّ	لِنَسْمَعَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُسْمَعَنَّ	لِيُسْمَعَانِّ	لِيُسْمَعُنَّ
لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِّ	لِيُسْمَعْنَانِّ
لِأُسْمَعَنَّ	لِنُسْمَعَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
اِسْمَعَنْ	اِسْمَعُنْ	اِسْمَعِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُسْمَعَنْ	لِتُسْمَعُنْ	لِتُسْمَعِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَسْمَعَنْ	لِيَسْمَعُنْ	لِتَسْمَعَنْ
لِأَسْمَعَنْ	لِنَسْمَعَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُسْمَعَنْ	لِيُسْمَعُنْ	لِتُسْمَعَنْ
لِأُسْمَعَنْ	لِنُسْمَعَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَسْمَعْ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعُوْا
لَا تَسْمَعِيْ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُسْمَعْ	لَا تُسْمَعَا	لَا تُسْمَعُوْا
لَا تُسْمَعِيْ	لَا تُسْمَعَا	لَا تُسْمَعْنَ

بحث نہی غائب معروف		
لَا يَسْمَعْ	لَا يَسْمَعَا	لَا يَسْمَعُوْا
لَا تَسْمَعْ	لَا تَسْمَعَا	لَا يَسْمَعْنَ
لَا أَسْمَعْ	لَا نَسْمَعْ	

بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُسْمَعْ	لَا يُسْمَعَا	لَا يُسْمَعُوْا
لَا تُسْمَعْ	لَا تُسْمَعَا	لَا يُسْمَعْنَ
لَا أُسْمَعْ	لَا نُسْمَعْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَسْمَعَنَّ	لَا تَسْمَعَانِّ	لَا تَسْمَعُنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَانِّ	لَا تُسْمَعُنَّ
لَا تَسْمَعِنَّ	لَا تَسْمَعَانِّ	لَا تَسْمَعْنَانِّ	لَا تُسْمَعِنَّ	لَا تُسْمَعَانِّ	لَا تُسْمَعْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَسْمَعَنَّ	لَا يَسْمَعَانِّ	لَا يَسْمَعُنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَانِّ	لَا يُسْمَعُنَّ
لَا تَسْمَعَنَّ	لَا تَسْمَعَانِّ	لَا يَسْمَعْنَانِّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَانِّ	لَا يُسْمَعْنَانِّ
لَا أَسْمَعَنَّ	لَا نَسْمَعَنَّ		لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَسْمَعَنْ	لَا تَسْمَعُنْ	لَا تَسْمَعِنْ	لَا تُسْمَعَنْ	لَا تُسْمَعُنْ	لَا تُسْمَعِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَسْمَعَنْ	لَا يَسْمَعُنْ	لَا تَسْمَعَنْ	لَا يُسْمَعَنْ	لَا يُسْمَعُنْ	لَا تُسْمَعَنْ
لَا أَسْمَعَنْ	لَا نَسْمَعَنْ		لَا أُسْمَعَنْ	لَا نُسْمَعَنْ	
بحث اسم فاعل					
سَامِعٌ	سَامِعَانِ	سَامِعُوْنَ	سَامِعَةٌ	سَامِعَتَانِ	سَامِعَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مَسْمُوْعٌ	مَسْمُوْعَانِ	مَسْمُوْعُوْنَ	مَسْمُوْعَةٌ	مَسْمُوْعَتَانِ	مَسْمُوْعَاتٌ

باب چہارم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعَلُ

چوں اَلْفَتْحُ: کھولنا۔ علامت اس باب کی دو ہیں۔ اول یہ کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع میں مفتوح۔ دوسرے یہ کہ عین کلمہ یا لام کلمہ میں ایک حرف حلقی ہو اور حرفِ حلقی چھ ہیں:

۱۔ ہمزہ ۲۔ ح ۳۔ خ ۴۔ ہ ۵۔ ع ۶۔ غ

حرفِ حلقی شش بود اے نورِ عین
ہمزہ ہاء و حاء و خاء و عین و غین

فَتَحَ یَفْتَحُ فَتْحًا فهو فَاتِحٌ و فُتِحَ یُفْتَحُ فَتْحًا فذاك مَفْتُوحٌ مَا فَتَحَ مَا فُتِحَ لَمْ یَفْتَحْ لَمْ یُفْتَحْ لَا یَفْتَحُ لَا یُفْتَحُ لَنْ یَّفْتَحَ لَنْ یُّفْتَحَ لَیَفْتَحَنَّ لَیُفْتَحَنَّ لَیَفْتَحَنْ لَیُفْتَحَنْ الأمر منه: اِفْتَحْ لِتُفْتَحْ لِیَفْتَحْ لِیُفْتَحْ اِفْتَحَنَّ لِتُفْتَحَنَّ لِیَفْتَحَنَّ لِیُفْتَحَنَّ اِفْتَحَنْ لِتُفْتَحَنْ لِیَفْتَحَنْ لِیُفْتَحَنْ والنهي عنه: لَا تَفْتَحْ لَا تُفْتَحْ لَا یَفْتَحْ لَا یُفْتَحْ لَا تَفْتَحَنَّ لَا تُفْتَحَنَّ لَا یَفْتَحَنَّ لَا یُفْتَحَنَّ لَا تَفْتَحَنْ لَا تُفْتَحَنْ لَا یَفْتَحَنْ لَا یُفْتَحَنْ الظرف منه: مَفْتَحٌ مَفْتَحَانِ مَفَاتِحُ و مُفَیْتِحٌ والآلة منه: مِفْتَحٌ مِفْتَحَانِ مَفَاتِحُ و مُفَیْتِحٌ مِفْتَحَةٌ مِفْتَحَتَانِ مَفَاتِحُ و مُفَیْتِحَةٌ مِفْتَاحٌ مِفْتَاحَانِ مَفَاتِیْحُ و مُفَیْتِیْحٌ أفعل التفضیل المذکر منه: أَفْتَحُ أَفْتَحَانِ أَفْتَحُوْنَ أَفَاتِحُ و أُفَیْتِحٌ والمؤنث منه: فُتْحٰی فُتْحَیَانِ فُتْحَیَاتٌ فُتَحٌ و فُتَیْحٰی.

مصادر: اَلْمَنْعُ (روکنا) اَلصَّبْغُ (رنگنا) الرَّهْنُ (رہن رکھنا)

باب پنجم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعُلَ یَفْعُلُ

چوں اَلْکَرَمُ: بزرگ ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع کا مضموم۔

كَرُمَ يَكْرُمُ كَرُمًا فهو كَرِيْمٌ و كُرِمَ يُكْرَمُ كَرُمًا فذاك مَكْرُوْمٌ مَا كَرُمَ مَا كُرِمَ لَمْ يَكْرُمْ لَمْ يُكْرَمْ لَا يَكْرُمُ لَا يُكْرَمُ لَنْ يَّكْرُمَ لَنْ يُّكْرَمَ لَيَكْرُمَنَّ لَيُكْرَمَنَّ لَيَكْرُمَنْ لَيُكْرَمَنْ الأمر منه: أُكْرُمْ لِتُكْرَمْ لِيَكْرُمْ لِيُكْرَمْ أُكْرُمَنَّ لِتُكْرَمَنَّ لِيَكْرُمَنَّ لِيُكْرَمَنَّ أُكْرُمَنْ لِتُكْرَمَنْ لِيَكْرُمَنْ لِيُكْرَمَنْ والنهي عنه: لَا تَكْرُمْ لَا تُكْرَمْ لَا يَكْرُمْ لَا يُكْرَمْ لَا تَكْرُمَنَّ لَا تُكْرَمَنَّ لَا يَكْرُمَنَّ لَا يُكْرَمَنَّ لَا تَكْرُمَنْ لَا تُكْرَمَنْ لَا يَكْرُمَنْ لَا يُكْرَمَنْ الظرف منه: مَكْرَمٌ مَكْرَمَانِ مَكَارِمُ و مُكَيْرِمٌ والآلة منه: مِكْرَمٌ مِكْرَمَانِ مَكَارِمُ ومُكَيْرِمٌ مِكْرَمَةٌ مِكْرَمَتَانِ مَكَارِمُ و مُكَيْرِمَةٌ مِكْرَامٌ مِكْرَامَانِ مَكَارِيْمُ و مُكَيْرِيْمٌ أفعل التفضيل المذكر منه: أَكْرَمُ أَكْرَمَانِ أَكْرَمُوْنَ أَكَارِمُ و أُكَيْرِمٌ والمؤنث منه: كُرْمٰى كُرْمَيَانِ كُرْمَيَاتٌ كُرَمٌ و كُرَيْمٰى.

مصادر: اَلْكَرَامَةُ (بزرگ ہونا) اَلْقُرْبُ (نزدیک ہونا) اَلْبُعْدُ (دور ہونا)

باب ششم

صرفِ صغیر ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعِلَ یَفْعِلُ

چوں اَلْحَسْبُ: گمان کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع کا مکسور۔

حَسِبَ یَحْسِبُ حَسْبًا فهو حَاسِبٌ و حُسِبَ یُحْسَبُ حَسْبًا فذاك مَحْسُوْبٌ مَا حَسِبَ مَا حُسِبَ لَمْ یَحْسِبْ لَمْ یُحْسَبْ لَا یَحْسِبُ لَا یُحْسَبُ لَنْ یَّحْسِبَ لَنْ یُّحْسَبَ لَیَحْسِبَنَّ لَیُحْسَبَنَّ لَیَحْسِبَنْ لَیُحْسَبَنْ الأمر منه: اِحْسِبْ لِتُحْسَبْ لِیَحْسِبْ لِیُحْسَبْ اِحْسِبَنَّ لِتُحْسَبَنَّ لِیَحْسِبَنَّ لِیُحْسَبَنَّ اِحْسِبَنْ لِتُحْسَبَنْ لِیَحْسِبَنْ لِیُحْسَبَنْ والنهي عنه: لَا تَحْسِبْ لَا تُحْسَبْ لَا یَحْسِبْ لَا یُحْسَبْ لَا تَحْسِبَنَّ لَا تُحْسَبَنَّ لَا یَحْسِبَنَّ لَا یُحْسَبَنَّ لَا تَحْسِبَنْ لَا تُحْسَبَنْ لَا یَحْسِبَنْ لَا یُحْسَبَنْ الظرف منه: مَحْسِبٌ مَحْسِبَانِ مَحَاسِبُ وَمُحَیْسِبٌ والآلة منه: مِحْسَبٌ مِحْسَبَانِ مَحَاسِبُ و مُحَیْسِبٌ مِحْسَبَةٌ مِحْسَبَتَانِ مَحَاسِبُ و مُحَیْسِبَةٌ مِحْسَابٌ مِحْسَابَانِ مَحَاسِیْبُ و مُحَیْسِیْبٌ أفعل التفضیل المذکر منه: أَحْسَبُ أَحْسَبَانِ أَحْسَبُوْنَ أَحَاسِبُ و أُحَیْسِبٌ والمؤنث منه: حُسْبٰی حُسْبَیَانِ حُسْبَیَاتٌ حُسَبٌ و حُسَیْبٰی.

ثلاثی مزید فیہ باہمزۂ وصل کے نو باب ہیں

باب اول

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفتِعال

چوں اَلْاِجْتِنَابُ: پرہیز کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور دو زائد۔ یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور تیسری جگہ تا۔

اِجْتَنَبَ يَجْتَنِبُ اِجْتِنَابًا فهو مُجْتَنِبٌ و اُجْتُنِبَ يُجْتَنَبُ اِجْتِنَابًا فذاك مُجْتَنَبٌ ما اِجْتَنَبَ ما اُجْتُنِبَ لَمْ يَجْتَنِبْ لَمْ يُجْتَنَبْ لَا يَجْتَنِبُ لَا يُجْتَنَبُ لَنْ يَجْتَنِبَ لَنْ يُجْتَنَبَ لَيَجْتَنِبَنَّ لَيُجْتَنَبَنَّ لَيَجْتَنِبَنْ لَيُجْتَنَبَنْ الأمر منه: اِجْتَنِبْ لِتُجْتَنَبْ لِيَجْتَنِبْ لِيُجْتَنَبْ اِجْتَنِبَنَّ لِتُجْتَنَبَنَّ لِيَجْتَنِبَنَّ لِيُجْتَنَبَنَّ اِجْتَنِبَنْ لِتُجْتَنَبَنْ لِيَجْتَنِبَنْ لِيُجْتَنَبَنْ والنهي عنه: لَا تَجْتَنِبْ لَا تُجْتَنَبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا يُجْتَنَبْ لَا تَجْتَنِبَنَّ لَا تُجْتَنَبَنَّ لَا يَجْتَنِبَنَّ لَا يُجْتَنَبَنَّ لَا تَجْتَنِبَنْ لَا تُجْتَنَبَنْ لَا يَجْتَنِبَنْ لَا يُجْتَنَبَنْ الظرف منه: مُجْتَنَبٌ مُجْتَنَبَانِ مُجْتَنَبَاتٌ.

مصادر: اَلْاِكْتِسَابُ (کمانا) اَلْاِقْتِبَاسُ (چھانٹنا) اَلْاِقْتِرَانُ (نزدیک ہونا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
اِجْتَنَبَ	اِجْتَنَبَا	اِجْتَنَبُوْا	اُجْتُنِبَ	اُجْتُنِبَا	اُجْتُنِبُوْا

اِجْتَنَبَتْ	اِجْتَنَبَتَا	اِجْتَنَبْنَ	اُجْتُنِبَتْ	اُجْتُنِبَتَا	اُجْتُنِبْنَ
اِجْتَنَبْتَ	اِجْتَنَبْتُمَا	اِجْتَنَبْتُمْ	اُجْتُنِبْتَ	اُجْتُنِبْتُمَا	اُجْتُنِبْتُمْ
اِجْتَنَبْتِ	اِجْتَنَبْتُمَا	اِجْتَنَبْتُنَّ	اُجْتُنِبْتِ	اُجْتُنِبْتُمَا	اُجْتُنِبْتُنَّ
اِجْتَنَبْتُ	اِجْتَنَبْنَا		اُجْتُنِبْتُ	اُجْتُنِبْنَا	

تنبیہ: بحث فعل ماضی معروف ومجہول کے اوّل میں ”مَـا“ نفی کا لگادیں تو فعل ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يَجْتَنِبُ	يَجْتَنِبَانِ	يَجْتَنِبُوْنَ	يُجْتَنَبُ	يُجْتَنَبَانِ	يُجْتَنَبُوْنَ
تَجْتَنِبُ	تَجْتَنِبَانِ	يَجْتَنِبْنَ	تُجْتَنَبُ	تُجْتَنَبَانِ	يُجْتَنَبْنَ
تَجْتَنِبُ	تَجْتَنِبَانِ	تَجْتَنِبُوْنَ	تُجْتَنَبُ	تُجْتَنَبَانِ	تُجْتَنَبُوْنَ
تَجْتَنِبِيْنَ	تَجْتَنِبَانِ	تَجْتَنِبْنَ	تُجْتَنَبِيْنَ	تُجْتَنَبَانِ	تُجْتَنَبْنَ
أَجْتَنِبُ	نَجْتَنِبُ		أُجْتَنَبُ	نُجْتَنَبُ	

تنبیہ: بحث اثبات فعل مضارع معروف و مجہول کے اول میں ”لَا“ نفی لگادیں تو فعل مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يَّجْتَنِبَ	لَنْ يَّجْتَنِبَا	لَنْ يَّجْتَنِبُوْا	لَنْ يُّجْتَنَبَ	لَنْ يُّجْتَنَبَا	لَنْ يُّجْتَنَبُوْا
لَنْ تَجْتَنِبَ	لَنْ تَجْتَنِبَا	لَنْ يَّجْتَنِبْنَ	لَنْ تُجْتَنَبَ	لَنْ تُجْتَنَبَا	لَنْ يُّجْتَنَبْنَ
لَنْ تَجْتَنِبَ	لَنْ تَجْتَنِبَا	لَنْ تَجْتَنِبُوْا	لَنْ تُجْتَنَبَ	لَنْ تُجْتَنَبَا	لَنْ تُجْتَنَبُوْا
لَنْ تَجْتَنِبِيْ	لَنْ تَجْتَنِبَا	لَنْ تَجْتَنِبْنَ	لَنْ تُجْتَنَبِيْ	لَنْ تُجْتَنَبَا	لَنْ تُجْتَنَبْنَ

لَنْ أَجْتَنِبَ	لَنْ نَجْتَنِبَ		لَنْ أُجْتَنَبَ	لَنْ نُجْتَنَبَ	
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يَجْتَنِبْ	لَمْ يَجْتَنِبَا	لَمْ يَجْتَنِبُوْا	لَمْ يُجْتَنَبْ	لَمْ يُجْتَنَبَا	لَمْ يُجْتَنَبُوْا
لَمْ تَجْتَنِبْ	لَمْ تَجْتَنِبَا	لَمْ يَجْتَنِبْنَ	لَمْ تُجْتَنَبْ	لَمْ تُجْتَنَبَا	لَمْ يُجْتَنَبْنَ
لَمْ تَجْتَنِبْ	لَمْ تَجْتَنِبَا	لَمْ تَجْتَنِبُوْا	لَمْ تُجْتَنَبْ	لَمْ تُجْتَنَبَا	لَمْ تُجْتَنَبُوْا
لَمْ تَجْتَنِبِيْ	لَمْ تَجْتَنِبَا	لَمْ تَجْتَنِبْنَ	لَمْ تُجْتَنَبِيْ	لَمْ تُجْتَنَبَا	لَمْ تُجْتَنَبْنَ
لَمْ أَجْتَنِبْ	لَمْ نَجْتَنِبْ		لَمْ أُجْتَنَبْ	لَمْ نُجْتَنَبْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيَجْتَنِبَنَّ	لَيَجْتَنِبَانِّ	لَيَجْتَنِبُنَّ	لَيُجْتَنَبَنَّ	لَيُجْتَنَبَانِّ	لَيُجْتَنَبُنَّ
لَتَجْتَنِبَنَّ	لَتَجْتَنِبَانِّ	لَيَجْتَنِبْنَانِّ	لَتُجْتَنَبَنَّ	لَتُجْتَنَبَانِّ	لَيُجْتَنَبْنَانِّ
لَتَجْتَنِبَنَّ	لَتَجْتَنِبَانِّ	لَتَجْتَنِبُنَّ	لَتُجْتَنَبَنَّ	لَتُجْتَنَبَانِّ	لَتُجْتَنَبُنَّ
لَتَجْتَنِبِنَّ	لَتَجْتَنِبَانِّ	لَتَجْتَنِبْنَانِّ	لَتُجْتَنَبِنَّ	لَتُجْتَنَبَانِّ	لَتُجْتَنَبْنَانِّ
لَأَجْتَنِبَنَّ	لَنَجْتَنِبَنَّ		لَأُجْتَنَبَنَّ	لَنُجْتَنَبَنَّ	
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيَجْتَنِبَنْ	لَيَجْتَنِبُنْ	لَتَجْتَنِبَنْ	لَيُجْتَنَبَنْ	لَيُجْتَنَبُنْ	لَتُجْتَنَبَنْ
لَتَجْتَنِبَنْ	لَتَجْتَنِبُنْ	لَأَجْتَنِبَنْ	لَتُجْتَنَبَنْ	لَتُجْتَنَبُنْ	لَأُجْتَنَبَنْ
لَنَجْتَنِبَنْ			لَنُجْتَنَبَنْ		
بحث امر حاضر معروف			بحث امر حاضر مجہول		
اِجْتَنِبْ	اِجْتَنِبَا	اِجْتَنِبُوْا	لِتُجْتَنَبْ	لِتُجْتَنَبَا	لِتُجْتَنَبُوْا

اِجْتَنِبِي	اِجْتَنِبَا	اِجْتَنِبْنَ	لِتُجْتَنَبِي	لِتُجْتَنَبَا	لِتُجْتَنَبْنَ
بحث امر غائب معروف			بحث امر غائب مجہول		
لِيَجْتَنِبْ	لِيَجْتَنِبَا	لِيَجْتَنِبُوْا	لِيُجْتَنَبْ	لِيُجْتَنَبَا	لِيُجْتَنَبُوْا
لِتَجْتَنِبْ	لِتَجْتَنِبَا	لِيَجْتَنِبْنَ	لِتُجْتَنَبْ	لِتُجْتَنَبَا	لِيُجْتَنَبْنَ
لِأَجْتَنِبْ	لِنَجْتَنِبْ		لِأُجْتَنَبْ	لِنُجْتَنَبْ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
اِجْتَنِبَنَّ	اِجْتَنِبَانِّ	اِجْتَنِبُنَّ	لِتُجْتَنَبَنَّ	لِتُجْتَنَبَانِّ	لِتُجْتَنَبُنَّ
اِجْتَنِبِنَّ	اِجْتَنِبَانِّ	اِجْتَنِبْنَانِّ	لِتُجْتَنَبِنَّ	لِتُجْتَنَبَانِّ	لِتُجْتَنَبْنَانِّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَجْتَنِبَنَّ	لِيَجْتَنِبَانِّ	لِيَجْتَنِبُنَّ	لِيُجْتَنَبَنَّ	لِيُجْتَنَبَانِّ	لِيُجْتَنَبُنَّ
لِتَجْتَنِبَنَّ	لِتَجْتَنِبَانِّ	لِيَجْتَنِبْنَانِّ	لِتُجْتَنَبَنَّ	لِتُجْتَنَبَانِّ	لِيُجْتَنَبْنَانِّ
لِأَجْتَنِبَنَّ	لِنَجْتَنِبَنَّ		لِأُجْتَنَبَنَّ	لِنُجْتَنَبَنَّ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
اِجْتَنِبَنْ	اِجْتَنِبُنْ	اِجْتَنِبِنْ	لِتُجْتَنَبَنْ	لِتُجْتَنَبُنْ	لِتُجْتَنَبِنْ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيَجْتَنِبَنْ	لِيَجْتَنِبُنْ	لِتَجْتَنِبَنْ	لِيُجْتَنَبَنْ	لِيُجْتَنَبُنْ	لِتُجْتَنَبَنْ
لِأَجْتَنِبَنْ	لِنَجْتَنِبَنْ		لِأُجْتَنَبَنْ	لِنُجْتَنَبَنْ	
بحث نہی حاضر معروف			بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تَجْتَنِبْ	لَا تَجْتَنِبَا	لَا تَجْتَنِبُوْا	لَا تُجْتَنَبْ	لَا تُجْتَنَبَا	لَا تُجْتَنَبُوْا

لَا تَجْتَنِبِي	لَا تَجْتَنِبَا	لَا تَجْتَنِبْنَ	لَا تُجْتَنَبِي	لَا تُجْتَنَبَا	لَا تُجْتَنَبْنَ
بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا يَجْتَنِبْ	لَا يَجْتَنِبَا	لَا يَجْتَنِبُوْا	لَا يُجْتَنَبْ	لَا يُجْتَنَبَا	لَا يُجْتَنَبُوْا
لَا تَجْتَنِبْ	لَا تَجْتَنِبَا	لَا يَجْتَنِبْنَ	لَا تُجْتَنَبْ	لَا تُجْتَنَبَا	لَا يُجْتَنَبْنَ
لَا أَجْتَنِبْ	لَا نَجْتَنِبْ		لَا أُجْتَنَبْ	لَا نُجْتَنَبْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَجْتَنِبَنَّ	لَا تَجْتَنِبَانِّ	لَا تَجْتَنِبُنَّ	لَا تُجْتَنَبَنَّ	لَا تُجْتَنَبَانِّ	لَا تُجْتَنَبُنَّ
لَا تَجْتَنِبِنَّ	لَا تَجْتَنِبَانِّ	لَا تَجْتَنِبْنَانِّ	لَا تُجْتَنَبِنَّ	لَا تُجْتَنَبَانِّ	لَا تُجْتَنَبْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَجْتَنِبَنَّ	لَا يَجْتَنِبَانِّ	لَا يَجْتَنِبُنَّ	لَا يُجْتَنَبَنَّ	لَا يُجْتَنَبَانِّ	لَا يُجْتَنَبُنَّ
لَا تَجْتَنِبَنَّ	لَا تَجْتَنِبَانِّ	لَا يَجْتَنِبْنَانِّ	لَا تُجْتَنَبَنَّ	لَا تُجْتَنَبَانِّ	لَا يُجْتَنَبْنَانِّ
لَا أَجْتَنِبَنَّ	لَا نَجْتَنِبَنَّ		لَا أُجْتَنَبَنَّ	لَا نُجْتَنَبَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَجْتَنِبَنْ	لَا تَجْتَنِبُنْ	لَا تَجْتَنِبِنْ	لَا تُجْتَنَبَنْ	لَا تُجْتَنَبُنْ	لَا تُجْتَنَبِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَجْتَنِبَنْ	لَا يَجْتَنِبُنْ	لَا تَجْتَنِبَنْ	لَا يُجْتَنَبَنْ	لَا يُجْتَنَبُنْ	لَا تُجْتَنَبَنْ
لَا أَجْتَنِبَنْ	لَا نَجْتَنِبَنْ		لَا أُجْتَنَبَنْ	لَا نُجْتَنَبَنْ	
بحث اسم فاعل					
مُجْتَنِبٌ	مُجْتَنِبَانِ	مُجْتَنِبُوْنَ	مُجْتَنِبَةٌ	مُجْتَنِبَتَانِ	مُجْتَنِبَاتٌ

بحث اسم مفعول					
مُجْتَنَبٌ	مُجْتَنَبَانِ	مُجْتَنَبُوْنَ	مُجْتَنَبَةٌ	مُجْتَنَبَتَانِ	مُجْتَنَبَاتٌ

باب دوم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِسْتِفْعَال

چوں اَلْاِسْتِنْصَارُ: مدد چاہنا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ اسکی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی، دوسری جگہ سین اور تیسری جگہ تا۔

اِسْتَنْصَرَ يَسْتَنْصِرُ اِسْتِنْصَارًا فهو مُسْتَنْصِرٌ و اُسْتُنْصِرَ يُسْتَنْصَرُ اِسْتِنْصَارًا فذاك مُسْتَنْصَرٌ مَا اِسْتَنْصَرَ مَا اُسْتُنْصِرَ لَمْ يَسْتَنْصِرْ لَمْ يُسْتَنْصَرْ لَا يَسْتَنْصِرُ لَا يُسْتَنْصَرُ لَنْ يَّسْتَنْصِرَ لَنْ يُّسْتَنْصَرَ لَيَسْتَنْصِرَنَّ لَيُسْتَنْصَرَنَّ لَيَسْتَنْصِرَنْ لَيُسْتَنْصَرَنْ الأمر منه: اِسْتَنْصِرْ لِتُسْتَنْصَرْ لِيَسْتَنْصِرْ لِيُسْتَنْصَرْ اِسْتَنْصِرَنَّ لِتُسْتَنْصَرَنَّ لِيَسْتَنْصِرَنَّ لِيُسْتَنْصَرَنَّ اِسْتَنْصِرَنْ لِتُسْتَنْصَرَنْ لِيَسْتَنْصِرَنْ لِيُسْتَنْصَرَنْ والنهي عنه: لَا تَسْتَنْصِرْ لَا تُسْتَنْصَرْ لَا يَسْتَنْصِرْ لَا يُسْتَنْصَرْ لَا تَسْتَنْصِرَنَّ لَا تُسْتَنْصَرَنَّ لَا يَسْتَنْصِرَنَّ لَا يُسْتَنْصَرَنَّ لَا تَسْتَنْصِرَنْ لَا تُسْتَنْصَرَنْ لَا يَسْتَنْصِرَنْ لَا يُسْتَنْصَرَنْ الظرف منه: مُسْتَنْصَرٌ مُسْتَنْصَرَانِ مُسْتَنْصَرَاتٌ.

مصادر: اَلْاِسْتِخْرَاجُ (نکالنا) اَلْاِسْتِغْفَارُ (بخشش چاہنا)

اَلْاِسْتِكْمَالُ (پورا کرنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
اِسْتَنْصَرَ	اِسْتَنْصَرَا	اِسْتَنْصَرُوْا	اُسْتُنْصِرَ	اُسْتُنْصِرَا	اُسْتُنْصِرُوْا
اِسْتَنْصَرَتْ	اِسْتَنْصَرَتَا	اِسْتَنْصَرْنَ	اُسْتُنْصِرَتْ	اُسْتُنْصِرَتَا	اُسْتُنْصِرْنَ
اِسْتَنْصَرْتَ	اِسْتَنْصَرْتُمَا	اِسْتَنْصَرْتُمْ	اُسْتُنْصِرْتَ	اُسْتُنْصِرْتُمَا	اُسْتُنْصِرْتُمْ
اِسْتَنْصَرْتِ	اِسْتَنْصَرْتُمَا	اِسْتَنْصَرْتُنَّ	اُسْتُنْصِرْتِ	اُسْتُنْصِرْتُمَا	اُسْتُنْصِرْتُنَّ
اِسْتَنْصَرْتُ	اِسْتَنْصَرْنَا		اُسْتُنْصِرْتُ	اُسْتُنْصِرْنَا	

تنبیہ: بحث اثبات فعل ماضی معروف ومجہول کے اوّل میں ”مَا“ نفی کا لگادیں تو نفی فعل ماضی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يَسْتَنْصِرُ	يَسْتَنْصِرَانِ	يَسْتَنْصِرُوْنَ	يُسْتَنْصَرُ	يُسْتَنْصَرَانِ	يُسْتَنْصَرُوْنَ
تَسْتَنْصِرُ	تَسْتَنْصِرَانِ	يَسْتَنْصِرْنَ	تُسْتَنْصَرُ	تُسْتَنْصَرَانِ	يُسْتَنْصَرْنَ
تَسْتَنْصِرُ	تَسْتَنْصِرَانِ	تَسْتَنْصِرُوْنَ	تُسْتَنْصَرُ	تُسْتَنْصَرَانِ	تُسْتَنْصَرُوْنَ
تَسْتَنْصِرِيْنَ	تَسْتَنْصِرَانِ	تَسْتَنْصِرْنَ	تُسْتَنْصَرِيْنَ	تُسْتَنْصَرَانِ	تُسْتَنْصَرْنَ
أَسْتَنْصِرُ	نَسْتَنْصِرُ		أُسْتَنْصَرُ	نُسْتَنْصَرُ	

تنبیہ: اِس کے شروع میں ”لَا“ نفی کا لگادینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يَّسْتَنْصِرَ	لَنْ يَّسْتَنْصِرَا	لَنْ يَّسْتَنْصِرُوْا	لَنْ يُّسْتَنْصَرَ	لَنْ يُّسْتَنْصَرَا	لَنْ يُّسْتَنْصَرُوْا
لَنْ تَسْتَنْصِرَ	لَنْ تَسْتَنْصِرَا	لَنْ يَّسْتَنْصِرْنَ	لَنْ تُسْتَنْصَرَ	لَنْ تُسْتَنْصَرَا	لَنْ يُّسْتَنْصَرْنَ

لَنْ تَسْتَنْصِرَ	لَنْ تَسْتَنْصِرَا	لَنْ تَسْتَنْصِرُوْا	لَنْ تُسْتَنْصَرَ	لَنْ تُسْتَنْصَرَا	لَنْ تُسْتَنْصَرُوْا
لَنْ تَسْتَنْصِرِيْ	لَنْ تَسْتَنْصِرَا	لَنْ تَسْتَنْصِرْنَ	لَنْ تُسْتَنْصَرِيْ	لَنْ تُسْتَنْصَرَا	لَنْ تُسْتَنْصَرْنَ
لَنْ أَسْتَنْصِرَ	لَنْ نَسْتَنْصِرَ		لَنْ أُسْتَنْصَرَ	لَنْ نُسْتَنْصَرَ	
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يَسْتَنْصِرْ	لَمْ يَسْتَنْصِرَا	لَمْ يَسْتَنْصِرُوْا	لَمْ يُسْتَنْصَرْ	لَمْ يُسْتَنْصَرَا	لَمْ يُسْتَنْصَرُوْا
لَمْ تَسْتَنْصِرْ	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ يَسْتَنْصِرْنَ	لَمْ تُسْتَنْصَرْ	لَمْ تُسْتَنْصَرَا	لَمْ يُسْتَنْصَرْنَ
لَمْ تَسْتَنْصِرْ	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرُوْا	لَمْ تُسْتَنْصَرْ	لَمْ تُسْتَنْصَرَا	لَمْ تُسْتَنْصَرُوْا
لَمْ تَسْتَنْصِرِيْ	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرْنَ	لَمْ تُسْتَنْصَرِيْ	لَمْ تُسْتَنْصَرَا	لَمْ تُسْتَنْصَرْنَ
لَمْ أَسْتَنْصِرْ	لَمْ نَسْتَنْصِرْ		لَمْ أُسْتَنْصَرْ	لَمْ نُسْتَنْصَرْ	
بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيَسْتَنْصِرَنَّ	لَيَسْتَنْصِرَانِّ	لَيَسْتَنْصِرُنَّ	لَيُسْتَنْصَرَنَّ	لَيُسْتَنْصَرَانِّ	لَيُسْتَنْصَرُنَّ
لَتَسْتَنْصِرَنَّ	لَتَسْتَنْصِرَانِّ	لَيَسْتَنْصِرْنَانِّ	لَتُسْتَنْصَرَنَّ	لَتُسْتَنْصَرَانِّ	لَيُسْتَنْصَرْنَانِّ
لَتَسْتَنْصِرَنَّ	لَتَسْتَنْصِرَانِّ	لَتَسْتَنْصِرُنَّ	لَتُسْتَنْصَرَنَّ	لَتُسْتَنْصَرَانِّ	لَتُسْتَنْصَرُنَّ
لَتَسْتَنْصِرِنَّ	لَتَسْتَنْصِرَانِّ	لَتَسْتَنْصِرْنَانِّ	لَتُسْتَنْصَرِنَّ	لَتُسْتَنْصَرَانِّ	لَتُسْتَنْصَرْنَانِّ
لَأَسْتَنْصِرَنَّ	لَنَسْتَنْصِرَنَّ		لَأُسْتَنْصَرَنَّ	لَنُسْتَنْصَرَنَّ	
بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيَسْتَنْصِرَنْ	لَيَسْتَنْصِرُنْ	لَتَسْتَنْصِرَنْ	لَيُسْتَنْصَرَنْ	لَيُسْتَنْصَرُنْ	لَتُسْتَنْصَرَنْ
لَتَسْتَنْصِرَنْ	لَتَسْتَنْصِرُنْ	لَتَسْتَنْصِرِنْ	لَتُسْتَنْصَرَنْ	لَتُسْتَنْصَرُنْ	لَتُسْتَنْصَرِنْ
لَأَسْتَنْصِرَنْ	لَنَسْتَنْصِرَنْ		لَأُسْتَنْصَرَنْ	لَنُسْتَنْصَرَنْ	

بحث امر حاضر معروف		
اِسْتَنْصِرْ	اِسْتَنْصِرَا	اِسْتَنْصِرُوْا
اِسْتَنْصِرِيْ	اِسْتَنْصِرَا	اِسْتَنْصِرْنَ

بحث امر حاضر مجہول		
لِتُسْتَنْصَرْ	لِتُسْتَنْصَرَا	لِتُسْتَنْصَرُوْا
لِتُسْتَنْصَرِيْ	لِتُسْتَنْصَرَا	لِتُسْتَنْصَرْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيَسْتَنْصِرْ	لِيَسْتَنْصِرَا	لِيَسْتَنْصِرُوْا
لِتَسْتَنْصِرْ	لِتَسْتَنْصِرَا	لِيَسْتَنْصِرْنَ
لِأَسْتَنْصِرْ	لِنَسْتَنْصِرْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُسْتَنْصَرْ	لِيُسْتَنْصَرَا	لِيُسْتَنْصَرُوْا
لِتُسْتَنْصَرْ	لِتُسْتَنْصَرَا	لِيُسْتَنْصَرْنَ
لِأُسْتَنْصَرْ	لِنُسْتَنْصَرْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
اِسْتَنْصِرَنَّ	اِسْتَنْصِرَانِّ	اِسْتَنْصِرُنَّ
اِسْتَنْصِرِنَّ	اِسْتَنْصِرَانِّ	اِسْتَنْصِرْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُسْتَنْصَرَنَّ	لِتُسْتَنْصَرَانِّ	لِتُسْتَنْصَرُنَّ
لِتُسْتَنْصَرِنَّ	لِتُسْتَنْصَرَانِّ	لِتُسْتَنْصَرْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَسْتَنْصِرَنَّ	لِيَسْتَنْصِرَانِّ	لِيَسْتَنْصِرُنَّ
لِتَسْتَنْصِرَنَّ	لِتَسْتَنْصِرَانِّ	لِتَسْتَنْصِرْنَانِّ
لِأَسْتَنْصِرَنَّ	لِنَسْتَنْصِرَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُسْتَنْصَرَنَّ	لِيُسْتَنْصَرَانِّ	لِيُسْتَنْصَرُنَّ
لِتُسْتَنْصَرَنَّ	لِتُسْتَنْصَرَانِّ	لِيُسْتَنْصَرْنَانِّ
لِأُسْتَنْصَرَنَّ	لِنُسْتَنْصَرَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
اِسْتَنْصِرَنْ	اِسْتَنْصِرُنْ	اِسْتَنْصِرِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُسْتَنْصَرَنْ	لِتُسْتَنْصَرُنْ	لِتُسْتَنْصَرِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَسْتَنْصِرَنْ	لِيَسْتَنْصِرُنْ	لِتَسْتَنْصِرَنْ
لِأَسْتَنْصِرَنْ	لِنَسْتَنْصِرَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُسْتَنْصَرَنْ	لِيُسْتَنْصَرُنْ	لِتُسْتَنْصَرَنْ
لِأُسْتَنْصَرَنْ	لِنُسْتَنْصَرَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرُوْا
لَا تَسْتَنْصِرِيْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُسْتَنْصَرْ	لَا تُسْتَنْصَرَا	لَا تُسْتَنْصَرُوْا
لَا تُسْتَنْصَرِيْ	لَا تُسْتَنْصَرَا	لَا تُسْتَنْصَرْنَ

بحث نہی غائب معروف		
لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرُوْا
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرْنَ
لَا أَسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ	

بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُسْتَنْصَرْ	لَا يُسْتَنْصَرَا	لَا يُسْتَنْصَرُوْا
لَا تُسْتَنْصَرْ	لَا تُسْتَنْصَرَا	لَا يُسْتَنْصَرْنَ
لَا أُسْتَنْصَرْ	لَا نُسْتَنْصَرْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَسْتَنْصِرَنَّ	لَا تَسْتَنْصِرَانِّ	لَا تَسْتَنْصِرُنَّ
لَا تَسْتَنْصِرِنَّ	لَا تَسْتَنْصِرَانِّ	لَا تَسْتَنْصِرْنَانِّ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُسْتَنْصَرَنَّ	لَا تُسْتَنْصَرَانِّ	لَا تُسْتَنْصَرُنَّ
لَا تُسْتَنْصَرِنَّ	لَا تُسْتَنْصَرَانِّ	لَا تُسْتَنْصَرْنَانِّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَسْتَنْصِرَنَّ	لَا يَسْتَنْصِرَانِّ	لَا يَسْتَنْصِرُنَّ
لَا تَسْتَنْصِرَنَّ	لَا تَسْتَنْصِرَانِّ	لَا تَسْتَنْصِرْنَانِّ
لَا أَسْتَنْصِرَنَّ	لَا نَسْتَنْصِرَنَّ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُسْتَنْصَرَنَّ	لَا يُسْتَنْصَرَانِّ	لَا يُسْتَنْصَرُنَّ
لَا تُسْتَنْصَرَنَّ	لَا تُسْتَنْصَرَانِّ	لَا تُسْتَنْصَرْنَانِّ
لَا أُسْتَنْصَرَنَّ	لَا نُسْتَنْصَرَنَّ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَسْتَنْصِرَنْ	لَا تَسْتَنْصِرُنْ	لَا تَسْتَنْصِرِنْ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُسْتَنْصَرَنْ	لَا تُسْتَنْصَرُنْ	لَا تُسْتَنْصَرِنْ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَسْتَنْصِرَنْ	لَا يَسْتَنْصِرُنْ	لَا تَسْتَنْصِرَنْ
لَا أَسْتَنْصِرَنْ	لَا نَسْتَنْصِرَنْ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُسْتَنْصَرَنْ	لَا يُسْتَنْصَرُنْ	لَا تُسْتَنْصَرَنْ
لَا أُسْتَنْصَرَنْ	لَا نُسْتَنْصَرَنْ	

بحث اسم فاعل					
مُسْتَنْصِرٌ	مُسْتَنْصِرَانِ	مُسْتَنْصِرُوْنَ	مُسْتَنْصِرَةٌ	مُسْتَنْصِرَتَانِ	مُسْتَنْصِرَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مُسْتَنْصَرٌ	مُسْتَنْصَرَانِ	مُسْتَنْصَرُوْنَ	مُسْتَنْصَرَةٌ	مُسْتَنْصَرَتَانِ	مُسْتَنْصَرَاتٌ

باب سوم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِنْفِعَال

چوں اَلْاِنْـفِـطَـارُ: پھٹنا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں تین اصلی دو زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور دوسری جگہ نون۔

اِنْفَطَرَ يَنْفَطِرُ اِنْفِطَارًا فهو مُنْفَطِرٌ و اُنْفُطِرَ يُنْفَطَرُ اِنْفِطَارًا فذاك مُنْفَطَرٌ مَا اِنْفَطَرَ مَا اُنْفُطِرَ لَمْ يَنْفَطِرْ لَمْ يُنْفَطَرْ لَا يَنْفَطِرُ لَا يُنْفَطَرُ لَنْ يَّنْفَطِرَ لَنْ يُّنْفَطَرَ لَيَنْفَطِرَنَّ لَيُنْفَطَرَنَّ لَيَنْفَطِرَنْ لَيُنْفَطَرَنْ الأمر منه: **اِنْفَطِرْ لِتُنْفَطَرْ لِيَنْفَطِرْ لِيُنْفَطَرْ اِنْفَطِرَنَّ لِتُنْفَطَرَنَّ لِيَنْفَطِرَنَّ لِيُنْفَطَرَنَّ اِنْفَطِرَنْ لِتُنْفَطَرَنْ لِيَنْفَطِرَنْ لِيُنْفَطَرَنْ** والنهي عنه: **لَا تَنْفَطِرْ لَا تُنْفَطَرْ لَا يَنْفَطِرْ لَا يُنْفَطَرْ لَا تَنْفَطِرَنَّ لَا تُنْفَطَرَنَّ لَا يَنْفَطِرَنَّ لَا يُنْفَطَرَنَّ لَا تَنْفَطِرَنْ لَا تُنْفَطَرَنْ لَا يَنْفَطِرَنْ لَا يُنْفَطَرَنْ** الظرف منه: **مُنْفَطَرٌ مُنْفَطَرَانِ مُنْفَطَرَاتٌ۔**

مصادر: **اَلْاِنْصِرَافُ** (پھرنا) **اَلْاِنْقِلَابُ** (بدل جانا)

اَلْاِنْخِفَافُ (ہلکا ہونا)

تنبیہ: یہ باب لازم ہے اس کا مجہول اور اسم مفعول مستعمل نہیں ہوتا، مگر طالب علم کی آسانی کے لیے صرفِ صغیر میں لکھ دیا گیا ہے۔

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِنْفَطَرَ	اِنْفَطَرَا	اِنْفَطَرُوْا	اِنْفَطَرَتْ	اِنْفَطَرَتَا	اِنْفَطَرْنَ
اِنْفَطَرْتَ	اِنْفَطَرْتُمَا	اِنْفَطَرْتُمْ	اِنْفَطَرْتِ	اِنْفَطَرْتُمَا	اِنْفَطَرْتُنَّ
		اِنْفَطَرْتُ	اِنْفَطَرْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں "مَا" لگادو ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَنْفَطِرُ	يَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرُوْنَ	تَنْفَطِرُ	تَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرْنَ
تَنْفَطِرُ	تَنْفَطِرَانِ	تَنْفَطِرُوْنَ	تَنْفَطِرِيْنَ	تَنْفَطِرَانِ	تَنْفَطِرْنَ
		أَنْفَطِرُ	نَنْفَطِرُ		

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَّنْفَطِرَ	لَنْ يَّنْفَطِرَا	لَنْ يَّنْفَطِرُوْا	لَنْ تَنْفَطِرَ	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ يَّنْفَطِرْنَ
لَنْ تَنْفَطِرَ	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ تَنْفَطِرُوْا	لَنْ تَنْفَطِرِيْ	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ تَنْفَطِرْنَ
		لَنْ أَنْفَطِرَ	لَنْ نَّنْفَطِرَ		
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف					
لَمْ يَنْفَطِرْ	لَمْ يَنْفَطِرَا	لَمْ يَنْفَطِرُوْا	لَمْ تَنْفَطِرْ	لَمْ تَنْفَطِرَا	لَمْ يَنْفَطِرْنَ

لَمْ تَنْفَطِرْ	لَمْ تَنْفَطِرَا	لَمْ تَنْفَطِرُوْا	لَمْ تَنْفَطِرِيْ	لَمْ تَنْفَطِرَا	لَمْ تَنْفَطِرْنَ
		لَمْ أَنْفَطِرْ	لَمْ نَنْفَطِرْ		
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف					
لَيَنْفَطِرَنَّ	لَيَنْفَطِرَانِّ	لَيَنْفَطِرُنَّ	لَتَنْفَطِرَنَّ	لَتَنْفَطِرَانِّ	لَيَنْفَطِرْنَانِّ
لَتَنْفَطِرَنَّ	لَتَنْفَطِرَانِّ	لَتَنْفَطِرُنَّ	لَتَنْفَطِرِنَّ	لَتَنْفَطِرَانِّ	لَتَنْفَطِرْنَانِّ
		لَأَنْفَطِرَنَّ	لَنَنْفَطِرَنَّ		
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف					
لَيَنْفَطِرَنْ	لَيَنْفَطِرُنْ	لَتَنْفَطِرَنْ	لَتَنْفَطِرَنْ	لَتَنْفَطِرُنْ	لَتَنْفَطِرِنْ
		لَأَنْفَطِرَنْ	لَنَنْفَطِرَنْ		
بحث امر حاضر معروف					
اِنْفَطِرْ	اِنْفَطِرَا	اِنْفَطِرُوْا	اِنْفَطِرِيْ	اِنْفَطِرَا	اِنْفَطِرْنَ
بحث امر غائب معروف					
لِيَنْفَطِرْ	لِيَنْفَطِرَا	لِيَنْفَطِرُوْا	لِتَنْفَطِرْ	لِتَنْفَطِرَا	لِيَنْفَطِرْنَ
		لِأَنْفَطِرْ	لِنَنْفَطِرْ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
اِنْفَطِرَنَّ	اِنْفَطِرَانِّ	اِنْفَطِرُنَّ	اِنْفَطِرِنَّ	اِنْفَطِرَانِّ	اِنْفَطِرْنَانِّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لِيَنْفَطِرَنَّ	لِيَنْفَطِرَانِّ	لِيَنْفَطِرُنَّ	لِتَنْفَطِرَنَّ	لِتَنْفَطِرَانِّ	لِيَنْفَطِرْنَانِّ
		لِأَنْفَطِرَنَّ	لِنَنْفَطِرَنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	اِنْفَطِرَنْ	اِنْفَطِرُنْ	اِنْفَطِرِنْ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَنْفَطِرَنْ	لِيَنْفَطِرُنْ	لِتَنْفَطِرَنْ	لِأَنْفَطِرَنْ	لِنَنْفَطِرَنْ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَنْفَطِرْ	لَا تَنْفَطِرَا	لَا تَنْفَطِرُوْا	لَا تَنْفَطِرِيْ	لَا تَنْفَطِرَا	لَا تَنْفَطِرْنَ
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَنْفَطِرْ	لَا يَنْفَطِرَا	لَا يَنْفَطِرُوْا	لَا تَنْفَطِرْ	لَا تَنْفَطِرَا	لَا تَنْفَطِرْنَ
		لَا أَنْفَطِرْ	لَا نَنْفَطِرْ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَنْفَطِرَنَّ	لَا تَنْفَطِرَانِّ	لَا تَنْفَطِرُنَّ	لَا تَنْفَطِرِنَّ	لَا تَنْفَطِرَانِّ	لَا تَنْفَطِرْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَنْفَطِرَنَّ	لَا يَنْفَطِرَانِّ	لَا يَنْفَطِرُنَّ	لَا تَنْفَطِرَنَّ	لَا تَنْفَطِرَانِّ	لَا يَنْفَطِرْنَانِّ
		لَا أَنْفَطِرَنَّ	لَا نَنْفَطِرَنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَنْفَطِرَنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرِنْ		
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يَنْفَطِرَنْ	لَا يَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرَنْ	لَا أَنْفَطِرَنْ	لَا نَنْفَطِرَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُنْفَطَرٌ	مُنْفَطَرَانِ	مُنْفَطَرَاتٌ		

باب چہارم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْعِلال

چوں اَلْاِحْمِرَارُ: سرخ ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور دو زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور لام کلمہ مکرر مشدد۔

اِحْمَرَّ يَحْمَرُّ اِحْمِرَارًا فهو مُحْمَرٌّ و اُحْمُرَّ يُحْمَرُّ اِحْمِرَارًا فذاك مُحْمَرٌّ مَا اِحْمَرَّ مَا اُحْمُرَّ لَمْ يَحْمَرَّ لَمْ يَحْمَرِّ لَمْ يَحْمَرِرْ لَمْ يُحْمَرَّ لَمْ يُحْمَرِّ لَمْ يُحْمَرِرْ لَا يَحْمَرُّ لَا يُحْمَرُّ لَنْ يَّحْمَرَّ لَنْ يُّحْمَرَّ لَيَحْمَرَّنَّ لَيُحْمَرَّنَّ لَيَحْمَرَّنْ لَيُحْمَرَّنْ الأمر منه: اِحْمَرَّ اِحْمَرِّ اِحْمَرِرْ لِتُحْمَرَّ لِتُحْمَرِّ لِتُحْمَرِرْ لِيَحْمَرَّ لِيَحْمَرِّ لِيَحْمَرِرْ لِيُحْمَرَّ لِيُحْمَرِّ لِيُحْمَرِرْ اِحْمَرَّنَّ لِتُحْمَرَّنَّ لِيَحْمَرَّنَّ لِيُحْمَرَّنَّ اِحْمَرَّنْ لِتُحْمَرَّنْ لِيَحْمَرَّنْ لِيُحْمَرَّنْ والنهي عنه: لَا تَحْمَرَّ لَا تَحْمَرِّ لَا تَحْمَرِرْ لَا تُحْمَرَّ لَا تُحْمَرِّ لَا تُحْمَرِرْ لَا يَحْمَرَّ لَا يَحْمَرِّ لَا يَحْمَرِرْ لَا يُحْمَرَّ لَا يُحْمَرِّ لَا يُحْمَرِرْ لَا تَحْمَرَّنَّ لَا تُحْمَرَّنَّ لَا يَحْمَرَّنَّ لَا يُحْمَرَّنَّ لَا تَحْمَرَّنْ لَا تُحْمَرَّنْ لَا يَحْمَرَّنْ لَا يُحْمَرَّنْ الظرف منه: مُحْمَرٌّ مُحْمَرَّانِ مُحْمَرَّاتٌ.

مصادر: اَلْاِخْضِرَارُ (سبز ہونا) اَلْاِغْبِرَارُ (غبار آلودہ ہونا)

اَلْاِبْلِقَاقُ (ابلق ہونا گھوڑے کا)

تنبیہ: یہ باب لازمی ہے۔

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِحْمَرَّ	اِحْمَرَّا	اِحْمَرُّوْا	اِحْمَرَّتْ	اِحْمَرَّتَا	اِحْمَرَرْنَ
اِحْمَرَرْتَ	اِحْمَرَرْتُمَا	اِحْمَرَرْتُمْ	اِحْمَرَرْتِ	اِحْمَرَرْتُمَا	اِحْمَرَرْتُنَّ
		اِحْمَرَرْتُ	اِحْمَرَرْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں "مَا" نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَحْمَرُّ	يَحْمَرَّانِ	يَحْمَرُّوْنَ	تَحْمَرُّ	تَحْمَرَّانِ	يَحْمَرِرْنَ
تَحْمَرُّ	تَحْمَرَّانِ	تَحْمَرُّوْنَ	تَحْمَرِّيْنَ	تَحْمَرَّانِ	تَحْمَرِرْنَ
		أَحْمَرُّ	نَحْمَرُّ		

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَّحْمَرَّ	لَنْ يَّحْمَرَّا	لَنْ يَّحْمَرُّوْا	لَنْ تَحْمَرَّ	لَنْ تَحْمَرَّا	لَنْ يَّحْمَرِرْنَ
لَنْ تَحْمَرَّ	لَنْ تَحْمَرَّا	لَنْ تَحْمَرُّوْا	لَنْ تَحْمَرِّيْ	لَنْ تَحْمَرَّا	لَنْ تَحْمَرِرْنَ
		لَنْ أَحْمَرَّ	لَنْ نَحْمَرَّ		
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف					
لَمْ يَحْمَرَّ	لَمْ يَحْمَرِّ	لَمْ يَحْمَرِرْ	لَمْ يَحْمَرَّا	لَمْ يَحْمَرُّوْا	لَمْ تَحْمَرَّ
لَمْ تَحْمَرِّ	لَمْ تَحْمَرِرْ	لَمْ تَحْمَرَّا	لَمْ يَحْمَرِرْنَ	لَمْ تَحْمَرَّ	لَمْ تَحْمَرِّ
لَمْ تَحْمَرِرْ	لَمْ تَحْمَرَّا	لَمْ تَحْمَرُّوْا	لَمْ تَحْمَرِّيْ	لَمْ تَحْمَرَّا	لَمْ تَحْمَرِرْنَ

لَمْ أَحْمَرَّ	لَمْ أَحْمَرِّ	لَمْ أَحْمَرِرْ	لَمْ نَحْمَرَّ	لَمْ نَحْمَرِّ	لَمْ نَحْمَرِرْ
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف					
لَيَحْمَرَّنَّ	لَيَحْمَرَّانِّ	لَيَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرَّنَّ	لَتَحْمَرَّانِّ	لَيَحْمَرِرْنَانِّ
لَتَحْمَرَّنَّ	لَتَحْمَرَّانِّ	لَتَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرِنَّ	لَتَحْمَرَّانِّ	لَتَحْمَرِرْنَانِّ
		لَأَحْمَرَّنَّ	لَنَحْمَرَّنَّ		
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف					
لَيَحْمَرَّنْ	لَيَحْمَرُّنْ	لَتَحْمَرَّنْ	لَتَحْمَرَّنْ	لَتَحْمَرُّنْ	لَتَحْمَرِنْ
		لَأَحْمَرَّنْ	لَنَحْمَرَّنْ		
بحث امر حاضر معروف					
اِحْمَرَّ	اِحْمَرِّ	اِحْمَرِرْ	اِحْمَرَّا	اِحْمَرُّوا	اِحْمَرِّي
		اِحْمَرَّا	اِحْمَرِرْنَ		
بحث امر غائب معروف					
لِيَحْمَرَّ	لِيَحْمَرِّ	لِيَحْمَرِرْ	لِيَحْمَرَّا	لِيَحْمَرُّوا	لِتَحْمَرَّ
لِتَحْمَرِّ	لِتَحْمَرِرْ	لِتَحْمَرَّا	لِيَحْمَرِرْنَ	لِأَحْمَرَّ	لِأَحْمَرِّ
	لِأَحْمَرِرْ	لِنَحْمَرَّ	لِنَحْمَرِّ	لِنَحْمَرِرْ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
اِحْمَرَّنَّ	اِحْمَرَّانِّ	اِحْمَرُّنَّ	اِحْمَرِنَّ	اِحْمَرَّانِّ	اِحْمَرِرْنَانِّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لِيَحْمَرَّنَّ	لِيَحْمَرَّانِّ	لِيَحْمَرُّنَّ	لِتَحْمَرَّنَّ	لِتَحْمَرَّانِّ	لِيَحْمَرِرْنَانِّ

		لَأَحْمَرَّنَّ	لِنَحْمَرَّنَّ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	اِحْمَرَّنْ	اِحْمَرُّنْ	اِحْمَرِّنْ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَحْمَرَّنْ	لِيَحْمَرُّنْ	لِتَحْمَرَّنْ	لِأَحْمَرَّنْ	لِنَحْمَرَّنْ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَحْمَرَّ	لَا تَحْمَرِّ	لَا تَحْمَرِرْ	لَا تَحْمَرَّا	لَا تَحْمَرُّوْا	لَا تَحْمَرِّي
		لَا تَحْمَرَّا	لَا تَحْمَرِرْنَ		
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَحْمَرَّ	لَا يَحْمَرِّ	لَا يَحْمَرِرْ	لَا يَحْمَرَّا	لَا يَحْمَرُّوْا	لَا تَحْمَرَّ
لَا تَحْمَرِّ	لَا تَحْمَرِرْ	لَا تَحْمَرَّا	لَا يَحْمَرِرْنَ	لَا أَحْمَرَّ	لَا أَحْمَرِّ
	لَا أَحْمَرِرْ	لَا نَحْمَرَّ	لَا نَحْمَرِّ	لَا نَحْمَرِرْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَحْمَرَّنَّ	لَا تَحْمَرَّانِّ	لَا تَحْمَرُّنَّ	لَا تَحْمَرِّنَّ	لَا تَحْمَرَّانِّ	لَا تَحْمَرِرْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَحْمَرَّنَّ	لَا يَحْمَرَّانِّ	لَا يَحْمَرُّنَّ	لَا تَحْمَرَّنَّ	لَا تَحْمَرَّانِّ	لَا يَحْمَرِرْنَانِّ
		لَا أَحْمَرَّنَّ	لَا نَحْمَرَّنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَحْمَرَّنْ	لَا تَحْمَرُّنْ	لَا تَحْمَرِّنْ		

بحث نہی غائب معروف بانونِ تاکید خفیفہ					
لَا يَحْمَرَّنْ	لَا يَحْمَرُّنْ	لَا تَحْمَرَّنْ	لَا أَحْمَرَّنْ	لَا نَحْمَرَّنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُحْمَرٌّ	مُحْمَرَّانِ	مُحْمَرَّاتٌ		

باب پنجم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ

از باب اِفعِیلَال

چوں اَلْاِدْهِيْمَامُ: سخت سیاہ ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اسکی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور عین کلمہ اور لام کلمہ کے درمیان الف اور لام کلمہ مکرر مشدد۔

اِدْهَامَّ يَدْهَامُّ اِدْهِيمَامًا فهو مُدْهَامٌّ و اُدْهُوْمَّ يُدْهَامُّ اِدْهِيمَامًا فذاك مُدْهَامٌّ مَا اِدْهَامَّ مَا اُدْهُوْمَّ لَمْ يَدْهَامَّ لَمْ يَدْهَامِّ لَمْ يَدْهَامِمْ لَمْ يُدْهَامَّ لَمْ يُدْهَامِّ لَمْ يُدْهَامَمْ لَا يَدْهَامُّ لَا يُدْهَامُّ لَنْ يَّدْهَامَّ لَنْ يُّدْهَامَّ لَيَدْهَامَّنَّ لَيُدْهَامَّنَّ لَيَدْهَامَّنْ لَيُدْهَامَّنْ الأمر منه: اِدْهَامَّ اِدْهَامِّ اِدْهَامِمْ لِتُدْهَامَّ لِتُدْهَامِّ لِتُدْهَامَمْ لِيَدْهَامَّ لِيَدْهَامِّ لِيَدْهَامِمْ لِيُدْهَامَّ لِيُدْهَامِّ لِيُدْهَامَمْ اِدْهَامَّنَّ لِتُدْهَامَّنَّ لِيَدْهَامَّنَّ لِيُدْهَامَّنَّ اِدْهَامَّنْ لِتُدْهَامَّنْ لِيَدْهَامَّنْ لِيُدْهَامَّنْ والنهي عنه: لَا تَدْهَامَّ لَا تَدْهَامِّ لَا تَدْهَامِمْ لَا تُدْهَامَّ لَا تُدْهَامِّ لَا تُدْهَامَمْ لَا يَدْهَامَّ لَا يَدْهَامِّ لَا يَدْهَامِمْ لَا يُدْهَامَّ لَا يُدْهَامِّ لَا يُدْهَامَمْ لَا تَدْهَامَّنَّ لَا تُدْهَامَّنَّ لَا يَدْهَامَّنَّ

لَا يُدْهَامَّ لَا تَدْهَامَّنْ لَا تُدْهَامَّنْ لَا يَدْهَامَّنْ لَا يُدْهَامَّنْ الظرف منه: مُدْهَامٌّ مُدْهَامَّانِ مُدْهَامَّاتٌ.

مصادر: اَلْاِشْهِيْبَابُ (گھوڑے کا سفید ہونا) اَلْاِكْمِيْتَاتُ (کمیت ہونا گھوڑے کا) اَلْاِسْمِيْرَارُ (گندم گوں ہونا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِدْهَامَّ	اِدْهَامَّا	اِدْهَامُّوْا	اِدْهَامَّتْ	اِدْهَامَّتَا	اِدْهَامَمْنَ
اِدْهَامَمْتَ	اِدْهَامَمْتُمَا	اِدْهَامَمْتُمْ	اِدْهَامَمْتِ	اِدْهَامَمْتُمَا	اِدْهَامَمْتُنَّ
		اِدْهَامَمْتُ	اِدْهَامَمْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں "مَا" نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَدْهَامُّ	يَدْهَامَّانِ	يَدْهَامُّوْنَ	تَدْهَامُّ	تَدْهَامَّانِ	يَدْهَامِمْنَ
تَدْهَامُّ	تَدْهَامَّانِ	تَدْهَامُّوْنَ	تَدْهَامِّيْنَ	تَدْهَامَّانِ	تَدْهَامِمْنَ
		أَدْهَامُّ	نَدْهَامُّ		

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَّدْهَامَّ	لَنْ يَّدْهَامَّا	لَنْ يَّدْهَامُّوْا	لَنْ تَدْهَامَّ	لَنْ تَدْهَامَّا	لَنْ يَّدْهَامِمْنَ
لَنْ تَدْهَامَّ	لَنْ تَدْهَامَّا	لَنْ تَدْهَامُّوْا	لَنْ تَدْهَامِّيْ	لَنْ تَدْهَامَّا	لَنْ تَدْهَامِمْنَ
		لَنْ أَدْهَامَّ	لَنْ نَدْهَامَّ		

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ یَدْهَامَّ	لَمْ یَدْهَامِّ	لَمْ یَدْهَامِمْ	لَمْ یَدْهَامَّا	لَمْ یَدْهَامُّوا	لَمْ تَدْهَامَّ
لَمْ تَدْهَامِّ	لَمْ تَدْهَامِمْ	لَمْ تَدْهَامَّا	لَمْ یَدْهَامِمْنَ	لَمْ تَدْهَامَّ	لَمْ تَدْهَامِّ
لَمْ تَدْهَامِمْ	لَمْ تَدْهَامَّا	لَمْ تَدْهَامُّوا	لَمْ تَدْهَامِّيْ	لَمْ تَدْهَامَّا	لَمْ تَدْهَامِمْنَ
لَمْ أَدْهَامَّ	لَمْ أَدْهَامِّ	لَمْ أَدْهَامِمْ	لَمْ نَدْهَامَّ	لَمْ نَدْهَامِّ	لَمْ نَدْهَامِمْ

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف

لَیَدْهَامَّنَّ	لَیَدْهَامَّانِّ	لَیَدْهَامُّنَّ	لَتَدْهَامَّنَّ	لَتَدْهَامَّانِّ	لَیَدْهَامِمْنَانِّ
لَتَدْهَامَّنَّ	لَتَدْهَامَّانِّ	لَتَدْهَامُّنَّ	لَتَدْهَامِّنَّ	لَتَدْهَامَّانِّ	لَتَدْهَامِمْنَانِّ
		لَأَدْهَامَّنَّ	لَنَدْهَامَّنَّ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف

لَیَدْهَامَّنْ	لَیَدْهَامُّنْ	لَتَدْهَامَّنْ	لَتَدْهَامَّنْ	لَتَدْهَامُّنْ	لَتَدْهَامِّنْ
		لَأَدْهَامَّنْ	لَنَدْهَامَّنْ		

بحث امر حاضر معروف

اِدْهَامَّ	اِدْهَامِّ	اِدْهَامِمْ	اِدْهَامَّا	اِدْهَامُّوا	اِدْهَامِّيْ
		اِدْهَامَّا	اِدْهَامِمْنَ		

بحث امر غائب معروف

لِیَدْهَامَّ	لِیَدْهَامِّ	لِیَدْهَامِمْ	لِیَدْهَامَّا	لِیَدْهَامُّوا	لِتَدْهَامَّ
لِتَدْهَامِّ	لِتَدْهَامِمْ	لِتَدْهَامَّا	لِیَدْهَامِمْنَ	لِأَدْهَامَّ	لِأَدْهَامِّ
	لِأَدْهَامِمْ	لِنَدْهَامَّ	لِنَدْهَامِّ	لِنَدْهَامِمْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
اِدْهَامَّنَّ	اِدْهَامَّانِّ	اِدْهَامُّنَّ	اِدْهَامِّنَّ	اِدْهَامَّانِّ	اِدْهَامِمْنَانِّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لِيَدْهَامَّنَّ	لِيَدْهَامَّانِّ	لِيَدْهَامُّنَّ	لِتَدْهَامَّنَّ	لِتَدْهَامَّانِّ	لِيَدْهَامِمْنَانِّ
		لِأَدْهَامَّنَّ	لِنَدْهَامَّنَّ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	اِدْهَامَّنْ	اِدْهَامُّنْ	اِدْهَامِّنْ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَدْهَامَّنْ	لِيَدْهَامُّنْ	لِتَدْهَامَّنْ	لِأَدْهَامَّنْ	لِنَدْهَامَّنْ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَدْهَامَّ	لَا تَدْهَامِّ	لَا تَدْهَامِمْ	لَا تَدْهَامَّا	لَا تَدْهَامُّوْا	لَا تَدْهَامِّيْ
		لَا تَدْهَامَّا	لَا تَدْهَامِمْنَ		
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَدْهَامَّ	لَا يَدْهَامِّ	لَا يَدْهَامِمْ	لَا يَدْهَامَّا	لَا يَدْهَامُّوْا	لَا تَدْهَامَّ
لَا تَدْهَامَّ	لَا تَدْهَامِمْ	لَا تَدْهَامَّا	لَا يَدْهَامِمْنَ	لَا أَدْهَامَّ	لَا أَدْهَامِّ
	لَا أَدْهَامِمْ	لَا نَدْهَامَّ	لَا نَدْهَامِّ	لَا نَدْهَامِمْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَدْهَامَّنَّ	لَا تَدْهَامَّانِّ	لَا تَدْهَامُّنَّ	لَا تَدْهَامِّنَّ	لَا تَدْهَامَّانِّ	لَا تَدْهَامِمْنَانِّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَدْهَامَّنَّ	لَا يَدْهَامَّانِّ	لَا يَدْهَامُّنَّ	لَا تَدْهَامَّنَّ	لَا تَدْهَامَّانِّ	لَا يَدْهَامِمْنَانِّ
		لَا أَدْهَامَّنَّ	لَا نَدْهَامَّنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَدْهَامَّنْ	لَا تَدْهَامُّنْ	لَا تَدْهَامِّنْ		
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يَدْهَامَّنْ	لَا يَدْهَامُّنْ	لَا تَدْهَامَّنْ	لَا أَدْهَامَّنْ	لَا نَدْهَامَّنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُدْهَامٌّ	مُدْهَامَّانِ	مُدْهَامَّاتٌ		

باب ششم

صرفِ صغیر ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْعِیْعَال

چوں اَلْاِخْشِیْشَانُ: بہت سخت ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور چوتھی جگہ واو اور عین کلمہ مکرر۔

اِخْشَوْشَنَ يَخْشَوْشِنُ اِخْشِيْشَانًا فهو مُخْشَوْشِنٌ و اُخْشُوْشِنَ يُخْشَوْشَنُ اِخْشِيْشَانًا فذاك مُخْشَوْشَنٌ مَا اِخْشَوْشَنَ مَا اُخْشُوْشِنَ لَمْ يَخْشَوْشِنْ لَمْ يُخْشَوْشَنْ لَا يَخْشَوْشِنُ لَا يُخْشَوْشَنُ لَنْ يَّخْشَوْشِنَ لَنْ يُّخْشَوْشَنَ

لَيَخْشَوْشِنَنَّ لَيُخْشَوْشَنَنَّ لَيَخْشَوْشِنَنْ لَيُخْشَوْشَنَنْ الأمر منه: اِخْشَوْشِنْ لِتُخْشَوْشَنْ لِيَخْشَوْشِنْ لِيُخْشَوْشَنْ اِخْشَوْشِنَنَّ لِتُخْشَوْشَنَنَّ لِيَخْشَوْشِنَنَّ لِيُخْشَوْشَنَنَّ اِخْشَوْشِنَنْ لِتُخْشَوْشَنَنْ لِيَخْشَوْشِنَنْ لِيُخْشَوْشَنَنْ والنهي عنه: لَا تَخْشَوْشِنْ لَا تُخْشَوْشَنْ لَا يَخْشَوْشِنْ لَا يُخْشَوْشَنْ لَا تَخْشَوْشِنَنَّ لَا تُخْشَوْشَنَنَّ لَا يَخْشَوْشِنَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَنَّ لَا تَخْشَوْشِنَنْ لَا تُخْشَوْشَنَنْ لَا يَخْشَوْشِنَنْ لَا يُخْشَوْشَنَنْ الظرف منه: مُخْشَوْشَنٌ مُخْشَوْشَنَانِ مُخْشَوْشَنَاتٌ.

مصادر: اَلْاِخْلِيْلَاقُ (کپڑے کا پرانا ہونا) اَلْاِمْلِيْلَاحُ (پانی کا کھاری ہونا)

باب ہفتم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْعِوَّال

چوں اَلْاِجْلِوَّاذُ: گھوڑے کا دوڑنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور چوتھی جگہ واو مکرر مشدد۔

اِجْلَوَّذَ يَجْلَوِّذُ اِجْلِوَّاذًا فهو مُجْلَوِّذٌ و اُجْلُوِّذَ يُجْلَوَّذُ اِجْلِوَّاذًا فذاك مُجْلَوَّذٌ مَا اِجْلَوَّذَ مَا اُجْلُوِّذَ لَمْ يَجْلَوِّذْ لَمْ يُجْلَوَّذْ لَا يَجْلَوِّذُ لَا يُجْلَوَّذُ لَنْ يَّجْلَوِّذَ لَنْ يُّجْلَوَّذَ لَيَجْلَوِّذَنَّ لَيُجْلَوَّذَنَّ لَيَجْلَوِّذَنْ لَيُجْلَوَّذَنْ الأمر منه: اِجْلَوِّذْ لِتُجْلَوَّذْ لِيَجْلَوِّذْ لِيُجْلَوَّذْ اِجْلَوِّذَنَّ لِتُجْلَوَّذَنَّ لِيَجْلَوِّذَنَّ لِيُجْلَوَّذَنَّ اِجْلَوِّذَنْ لِتُجْلَوَّذَنْ

لِيَجْلَوِّذْنَ لِيُجْلَوَّذْنَ والنهي عنه: لَا تَجْلَوِّذْ لَا تُجْلَوَّذْ لَا يَجْلَوِّذْ لَا يُجْلَوَّذْ لَا تَجْلَوِّذَنَّ لَا تُجْلَوَّذَنَّ لَا يَجْلَوِّذَنَّ لَا يُجْلَوَّذَنَّ لَا تَجْلَوِّذْنَ لَا تُجْلَوَّذْنَ لَا يَجْلَوِّذْنَ لَا يُجْلَوَّذْنَ الظرف منه: مُجْلَوَّذٌ مُجْلَوَّذَانِ مُجْلَوَّذَاتٌ.

مصادر: اَلْاِخْرِوَّاطُ (لکڑی کا چھیلنا) اَلْاِعْلِوَّاطُ (اونٹ کے گلے میں قلادہ ڈالنا)

بابِ ہشتم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفَّاعُل

چوں اَلْاِثَّاقُلُ: بھاری ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی، تین زائد۔ یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور فاکلمہ مکرر مشدد اور بعد اس کے الف زائد۔

اِثَّاقَلَ يَثَّاقَلُ اِثَّاقُلًا فهو مُثَّاقِلٌ و اُثُّوقِلَ يُثَّاقَلُ اِثَّاقُلًا فذاك مُثَّاقَلٌ مَا اِثَّاقَلَ مَا اُثُّوقِلَ لَمْ يَثَّاقَلْ لَمْ يُثَّاقَلْ لَا يَثَّاقَلُ لَا يُثَّاقَلُ لَنْ يَثَّاقَلَ لَنْ يُثَّاقَلَ لَيَثَّاقَلَنَّ لَيُثَّاقَلَنَّ لَيَثَّاقَلَنْ لَيُثَّاقَلَنْ الأمر منه: اِثَّاقَلْ لِتُثَّاقَلْ لِيَثَّاقَلْ لِيُثَّاقَلْ اِثَّاقَلَنَّ لِتُثَّاقَلَنَّ لِيَثَّاقَلَنَّ لِيُثَّاقَلَنَّ اِثَّاقَلَنْ لِتُثَّاقَلَنْ لِيَثَّاقَلَنْ لِيُثَّاقَلَنْ والنهي عنه: لَا تَثَّاقَلْ لَا تُثَّاقَلْ لَا يَثَّاقَلْ لَا يُثَّاقَلْ لَا تَثَّاقَلَنَّ لَا تُثَّاقَلَنَّ لَا يَثَّاقَلَنَّ لَا يُثَّاقَلَنَّ لَا تَثَّاقَلَنْ لَا تُثَّاقَلَنْ لَا يَثَّاقَلَنْ لَا يُثَّاقَلَنْ الظرف منه: مُثَّاقَلٌ مُثَّاقَلَانِ مُثَّاقَلَاتٌ.

مصادر: اَلْاِدَّارُكُ (پہنچنا، پہنچانا) اَلْاِصَّالُحُ (آپس میں صلح کرنا)

باب نہم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفَّعُّل

چوں اَلْاِطَّهُّرُ: پاک ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور تیسری جگہ فا کلمہ اور پانچویں جگہ عین کلمہ مکرر مشدد۔

اِطَّهَّرَ يَطَّهَّرُ اِطَّهُّرًا فهو مُطَّهِّرٌ و اُطُّهِّرَ يُطَّهَّرُ اِطَّهُّرًا فذاك مُطَّهَّرٌ ما اِطَّهَّرَ مَا اُطُّهِّرَ لَمْ يَطَّهَّرْ لَمْ يُطَّهَّرْ لَا يَطَّهَّرُ لَا يُطَّهَّرُ لَنْ يَّطَّهَّرَ لَنْ يُّطَّهَّرَ لَيَطَّهَّرَنَّ لَيُطَّهَّرَنَّ لَيَطَّهَّرَنْ لَيُطَّهَّرَنْ الأمر منه: اِطَّهَّرْ لِتَطَّهَّرْ لِيَطَّهَّرْ لِيُطَّهَّرْ اِطَّهَّرَنَّ لِتَطَّهَّرَنَّ لِيَطَّهَّرَنَّ لِيُطَّهَّرَنَّ اِطَّهَّرَنْ لِتَطَّهَّرَنْ لِيَطَّهَّرَنْ لِيُطَّهَّرَنْ والنهي عنه: لَا تَطَّهَّرْ لَا تُطَّهَّرْ لَا يَطَّهَّرْ لَا يُطَّهَّرْ لَا تَطَّهَّرَنَّ لَا تُطَّهَّرَنَّ لَا يَطَّهَّرَنَّ لَا يُطَّهَّرَنَّ لَا تَطَّهَّرَنْ لَا تُطَّهَّرَنْ لَا يَطَّهَّرَنْ لَا يُطَّهَّرَنْ الظرف منه: مُطَّهَّرٌ مُطَّهَّرَانِ مُطَّهَّرَاتٌ.

مصادر: اَلْاِزَّمُّلُ (کپڑا اوڑھنا) اَلْاِذَّكُّرُ (نصیحت قبول کرنا)

تنبیہ

یہاں تک ۹ باب ثلاثی مزید فیہ باہمزۂ وصل کے ختم ہوگئے۔

آگے ۵ باب بے ہمزۂ وصل کے ذکر کیے جاتے ہیں۔

باب اول

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب إِفعَال

چوں اَلْإِكْرَامُ: عزت کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور ایک زائد، یعنی شروع میں ہمزۂ قطعی۔

أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا فهو مُكْرِمٌ و أُكْرِمَ يُكْرَمُ إِكْرَامًا فذاك مُكْرَمٌ مَا أَكْرَمَ مَا أُكْرِمَ لَمْ يُكْرِمْ لَمْ يُكْرَمْ لَا يُكْرِمُ لَا يُكْرَمُ لَنْ يُّكْرِمَ لَنْ يُّكْرَمَ لَيُكْرِمَنَّ لَيُكْرَمَنَّ لَيُكْرِمَنْ لَيُكْرَمَنْ الأمر منه: أَكْرِمْ لِتُكْرَمْ لِيُكْرِمْ لِيُكْرَمْ أَكْرِمَنَّ لِتُكْرَمَنَّ لِيُكْرِمَنَّ لِيُكْرَمَنَّ أَكْرِمَنْ لِتُكْرَمَنْ لِيُكْرِمَنْ لِيُكْرَمَنْ والنهي عنه: لَا تُكْرِمْ لَا تُكْرَمْ لَا يُكْرِمْ لَا يُكْرَمْ لَا تُكْرِمَنَّ لَا تُكْرَمَنَّ لَا يُكْرِمَنَّ لَا يُكْرَمَنَّ لَا تُكْرِمَنْ لَا تُكْرَمَنْ لَا يُكْرِمَنْ لَا يُكْرَمَنْ الظرف منه: مُكْرَمٌ مُكْرَمَانِ مُكْرَمَاتٌ.

مصادر: اَلْإِسْلَامُ (مسلمان ہونا) اَلْإِذْهَابُ (لے جانا)

اَلْإِكْمَالُ (پورا کرنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
أَكْرَمَ	أَكْرَمَا	أَكْرَمُوْا	أُكْرِمَ	أُكْرِمَا	أُكْرِمُوْا

أَكْرَمَتْ	أَكْرَمَتَا	أَكْرَمْنَ	أُكْرِمَتْ	أُكْرِمَتَا	أُكْرِمْنَ
أَكْرَمْتَ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتُمْ	أُكْرِمْتَ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْتُمْ
أَكْرَمْتِ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتُنَّ	أُكْرِمْتِ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْتُنَّ
أَكْرَمْتُ	أَكْرَمْنَا		أُكْرِمْتُ	أُكْرِمْنَا	

تنبیہ: "مَا" نفی کا ماضی کے شروع میں لگانے سے ماضی منفی معروف ومجہول بن جائیگا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُكْرِمُ	يُكْرِمَانِ	يُكْرِمُوْنَ	يُكْرَمُ	يُكْرَمَانِ	يُكْرَمُوْنَ
تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	يُكْرِمْنَ	تُكْرَمُ	تُكْرَمَانِ	يُكْرَمْنَ
تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمُوْنَ	تُكْرَمُ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمُوْنَ
تُكْرِمِيْنَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمْنَ	تُكْرَمِيْنَ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمْنَ
أُكْرِمُ	نُكْرِمُ		أُكْرَمُ	نُكْرَمُ	

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" نفی کا لگا دینے سے نفی فعل مضارع معروف اور مجہول بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُكْرِمَ	لَنْ يُكْرِمَا	لَنْ يُكْرِمُوْا	لَنْ يُكْرَمَ	لَنْ يُكْرَمَا	لَنْ يُكْرَمُوْا
لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ يُكْرِمْنَ	لَنْ تُكْرَمَ	لَنْ تُكْرَمَا	لَنْ يُكْرَمْنَ
لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمُوْا	لَنْ تُكْرَمَ	لَنْ تُكْرَمَا	لَنْ تُكْرَمُوْا
لَنْ تُكْرِمِيْ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمْنَ	لَنْ تُكْرَمِيْ	لَنْ تُكْرَمَا	لَنْ تُكْرَمْنَ
لَنْ أُكْرِمَ	لَنْ نُكْرِمَ		لَنْ أُكْرَمَ	لَنْ نُكْرَمَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُكْرِمْ	لَمْ يُكْرِمَا	لَمْ يُكْرِمُوْا
لَمْ تُكْرِمْ	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ يُكْرِمْنَ
لَمْ تُكْرِمْ	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمُوْا
لَمْ تُكْرِمِيْ	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمْنَ
لَمْ أُكْرِمْ	لَمْ نُكْرِمْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُكْرَمْ	لَمْ يُكْرَمَا	لَمْ يُكْرَمُوْا
لَمْ تُكْرَمْ	لَمْ تُكْرَمَا	لَمْ يُكْرَمْنَ
لَمْ تُكْرَمْ	لَمْ تُكْرَمَا	لَمْ تُكْرَمُوْا
لَمْ تُكْرَمِيْ	لَمْ تُكْرَمَا	لَمْ تُكْرَمْنَ
لَمْ أُكْرَمْ	لَمْ نُكْرَمْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيُكْرِمَنَّ	لَيُكْرِمَانِّ	لَيُكْرِمُنَّ
لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِّ	لَيُكْرِمْنَانِّ
لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِّ	لَتُكْرِمُنَّ
لَتُكْرِمِنَّ	لَتُكْرِمَانِّ	لَتُكْرِمْنَانِّ
لَأُكْرِمَنَّ	لَنُكْرِمَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيُكْرَمَنَّ	لَيُكْرَمَانِّ	لَيُكْرَمُنَّ
لَتُكْرَمَنَّ	لَتُكْرَمَانِّ	لَيُكْرَمْنَانِّ
لَتُكْرَمَنَّ	لَتُكْرَمَانِّ	لَتُكْرَمُنَّ
لَتُكْرَمِنَّ	لَتُكْرَمَانِّ	لَتُكْرَمْنَانِّ
لَأُكْرَمَنَّ	لَنُكْرَمَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لَيُكْرِمَنْ	لَيُكْرِمُنْ	لَتُكْرِمَنْ
لَتُكْرِمَنْ	لَتُكْرِمُنْ	لَتُكْرِمِنْ
لَأُكْرِمَنْ	لَنُكْرِمَنْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيُكْرَمَنْ	لَيُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمَنْ
لَتُكْرَمَنْ	لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمِنْ
لَأُكْرَمَنْ	لَنُكْرَمَنْ	

بحث امر حاضر معروف		
أَكْرِمْ	أَكْرِمَا	أَكْرِمُوْا
أَكْرِمِيْ	أَكْرِمَا	أَكْرِمْنَ

بحث امر حاضر مجہول		
لِتُكْرَمْ	لِتُكْرَمَا	لِتُكْرَمُوْا
لِتُكْرَمِيْ	لِتُكْرَمَا	لِتُكْرَمْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيُكْرِمْ	لِيُكْرِمَا	لِيُكْرِمُوْا
لِتُكْرِمْ	لِتُكْرِمَا	لِيُكْرِمْنَ
لِأُكْرِمْ	لِنُكْرِمْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُكْرَمْ	لِيُكْرَمَا	لِيُكْرَمُوْا
لِتُكْرَمْ	لِتُكْرَمَا	لِيُكْرَمْنَ
لِأُكْرَمْ	لِنُكْرَمْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
أَكْرِمَنَّ	أَكْرِمَانِّ	أَكْرِمُنَّ
أَكْرِمِنَّ	أَكْرِمَانِّ	أَكْرِمْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُكْرَمَنَّ	لِتُكْرَمَانِّ	لِتُكْرَمُنَّ
لِتُكْرَمِنَّ	لِتُكْرَمَانِّ	لِتُكْرَمْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُكْرِمَنَّ	لِيُكْرِمَانِّ	لِيُكْرِمُنَّ
لِتُكْرِمَنَّ	لِتُكْرِمَانِّ	لِيُكْرِمْنَانِّ
لِأُكْرِمَنَّ	لِنُكْرِمَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُكْرَمَنَّ	لِيُكْرَمَانِّ	لِيُكْرَمُنَّ
لِتُكْرَمَنَّ	لِتُكْرَمَانِّ	لِيُكْرَمْنَانِّ
لِأُكْرَمَنَّ	لِنُكْرَمَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
أَكْرِمَنْ	أَكْرِمُنْ	أَكْرِمِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُكْرَمَنْ	لِتُكْرَمُنْ	لِتُكْرَمِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيُكْرِمَنْ	لِيُكْرِمُنْ	لِتُكْرِمَنْ
لِأُكْرِمَنْ	لِنُكْرِمَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُكْرَمَنْ	لِيُكْرَمُنْ	لِتُكْرَمَنْ
لِأُكْرَمَنْ	لِنُكْرَمَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُكْرِمْ	لَا تُكْرِمَا	لَا تُكْرِمُوْا
لَا تُكْرِمِيْ	لَا تُكْرِمَا	لَا تُكْرِمْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُكْرَمْ	لَا تُكْرَمَا	لَا تُكْرَمُوْا
لَا تُكْرَمِيْ	لَا تُكْرَمَا	لَا تُكْرَمْنَ

بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا یُکْرِمْ	لَا یُکْرِمَا	لَا یُکْرِمُوْا	لَا یُکْرَمْ	لَا یُکْرَمَا	لَا یُکْرَمُوْا
لَا تُکْرِمْ	لَا تُکْرِمَا	لَا یُکْرِمْنَ	لَا تُکْرَمْ	لَا تُکْرَمَا	لَا یُکْرَمْنَ
لَا أُکْرِمْ	لَا نُکْرِمْ		لَا أُکْرَمْ	لَا نُکْرَمْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُکْرِمَنَّ	لَا تُکْرِمَانِّ	لَا تُکْرِمُنَّ	لَا تُکْرَمَنَّ	لَا تُکْرَمَانِّ	لَا تُکْرَمُنَّ
لَا تُکْرِمِنَّ	لَا تُکْرِمَانِّ	لَا تُکْرِمْنَانِّ	لَا تُکْرَمِنَّ	لَا تُکْرَمَانِّ	لَا تُکْرَمْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا یُکْرِمَنَّ	لَا یُکْرِمَانِّ	لَا یُکْرِمُنَّ	لَا یُکْرَمَنَّ	لَا یُکْرَمَانِّ	لَا یُکْرَمُنَّ
لَا تُکْرِمَنَّ	لَا تُکْرِمَانِّ	لَا یُکْرِمْنَانِّ	لَا تُکْرَمَنَّ	لَا تُکْرَمَانِّ	لَا یُکْرَمْنَانِّ
لَا أُکْرِمَنَّ	لَا نُکْرِمَنَّ		لَا أُکْرَمَنَّ	لَا نُکْرَمَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
تُکْرِمَنْ	تُکْرِمُنْ	تُکْرِمِنْ	تُکْرَمَنْ	تُکْرَمُنْ	تُکْرَمِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا یُکْرِمَنْ	لَا یُکْرِمُنْ	لَا تُکْرِمَنْ	لَا یُکْرَمَنْ	لَا یُکْرَمُنْ	لَا تُکْرَمَنْ
لَا أُکْرِمَنْ	لَا نُکْرِمَنْ		لَا أُکْرَمَنْ	لَا نُکْرَمَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُکْرَمٌ	مُکْرَمَانِ	مُکْرَمَاتٌ		

باب دوئم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب تَفْعِیْل

چوں اَلتَّصْرِیْفُ: پھرانا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور ایک زائد یعنی عین کلمہ مکرر مشدد۔

صَرَّفَ يُصَرِّفُ تَصْرِيْفًا فهو مُصَرِّفٌ و صُرِّفَ يُصَرَّفُ تَصْرِيْفًا فذاك مُصَرَّفٌ مَا صَرَّفَ مَا صُرِّفَ لَمْ يُصَرِّفْ لَمْ يُصَرَّفْ لَا يُصَرِّفُ لَا يُصَرَّفُ لَنْ يُصَرِّفَ لَنْ يُصَرَّفَ لَيُصَرِّفَنَّ لَيُصَرَّفَنَّ لَيُصَرِّفَنْ لَيُصَرَّفَنْ الأمر منه: صَرِّفْ لِتُصَرَّفْ لِيُصَرِّفْ لِيُصَرَّفْ صَرِّفَنَّ لِتُصَرَّفَنَّ لِيُصَرِّفَنَّ لِيُصَرَّفَنَّ صَرِّفَنْ لِتُصَرَّفَنْ لِيُصَرِّفَنْ لِيُصَرَّفَنْ والنهي عنه: لَا تُصَرِّفْ لَا تُصَرَّفْ لَا يُصَرِّفْ لَا يُصَرَّفْ لَا تُصَرِّفَنَّ لَا تُصَرَّفَنَّ لَا يُصَرِّفَنَّ لَا يُصَرَّفَنَّ لَا تُصَرِّفَنْ لَا تُصَرَّفَنْ لَا يُصَرِّفَنْ لَا يُصَرَّفَنْ الظرف منه: مُصَرَّفٌ مُصَرَّفَانِ مُصَرَّفَاتٌ.

مصادر: اَلتَّقْدِيْمُ (سامنے لانا) اَلتَّمْكِيْنُ (ٹھکانا دینا)

اَلتَّعْظِيْمُ (عزت کرنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
صَرَّفَ	صَرَّفَا	صَرَّفُوْا	صُرِّفَ	صُرِّفَا	صُرِّفُوْا

صَرَّفَتْ	صَرَّفَتَا	صَرَّفْنَ	صُرِّفَتْ	صُرِّفَتَا	صُرِّفْنَ
صَرَّفْتَ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُمْ	صُرِّفْتَ	صُرِّفْتُمَا	صُرِّفْتُمْ
صَرَّفْتِ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُنَّ	صُرِّفْتِ	صُرِّفْتُمَا	صُرِّفْتُنَّ
صَرَّفْتُ	صَرَّفْنَا		صُرِّفْتُ	صُرِّفْنَا	

تنبیہ: اس کے شروع میں "مَا" نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُصَرِّفُ	يُصَرِّفَانِ	يُصَرِّفُوْنَ	يُصَرَّفُ	يُصَرَّفَانِ	يُصَرَّفُوْنَ
تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	يُصَرِّفْنَ	تُصَرَّفُ	تُصَرَّفَانِ	يُصَرَّفْنَ
تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفُوْنَ	تُصَرَّفُ	تُصَرَّفَانِ	تُصَرَّفُوْنَ
تُصَرِّفِيْنَ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفْنَ	تُصَرَّفِيْنَ	تُصَرَّفَانِ	تُصَرَّفْنَ
أُصَرِّفُ	نُصَرِّفُ		أُصَرَّفُ	نُصَرَّفُ	

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُّصَرِّفَ	لَنْ يُّصَرِّفَا	لَنْ يُّصَرِّفُوْا	لَنْ يُّصَرَّفَ	لَنْ يُّصَرَّفَا	لَنْ يُّصَرَّفُوْا
لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ يُّصَرِّفْنَ	لَنْ تُصَرَّفَ	لَنْ تُصَرَّفَا	لَنْ يُّصَرَّفْنَ
لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفُوْا	لَنْ تُصَرَّفَ	لَنْ تُصَرَّفَا	لَنْ تُصَرَّفُوْا
لَنْ تُصَرِّفِيْ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفْنَ	لَنْ تُصَرَّفِيْ	لَنْ تُصَرَّفَا	لَنْ تُصَرَّفْنَ
لَنْ أُصَرِّفَ	لَنْ نُصَرِّفَ		لَنْ أُصَرَّفَ	لَنْ نُصَرَّفَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُصَرِّفْ	لَمْ يُصَرِّفَا	لَمْ يُصَرِّفُوْا	لَمْ يُصَرَّفْ	لَمْ يُصَرَّفَا	لَمْ يُصَرَّفُوْا
لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ يُصَرِّفْنَ	لَمْ تُصَرَّفْ	لَمْ تُصَرَّفَا	لَمْ يُصَرَّفْنَ
لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفُوْا	لَمْ تُصَرَّفْ	لَمْ تُصَرَّفَا	لَمْ تُصَرَّفُوْا
لَمْ تُصَرِّفِيْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْنَ	لَمْ تُصَرَّفِيْ	لَمْ تُصَرَّفَا	لَمْ تُصَرَّفْنَ
لَمْ أُصَرِّفْ	لَمْ نُصَرِّفْ		لَمْ أُصَرَّفْ	لَمْ نُصَرَّفْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَانِّ	لَيُصَرِّفُنَّ	لَيُصَرَّفَنَّ	لَيُصَرَّفَانِّ	لَيُصَرَّفُنَّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِّ	لَيُصَرِّفْنَانِّ	لَتُصَرَّفَنَّ	لَتُصَرَّفَانِّ	لَيُصَرَّفْنَانِّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصبِرِّفَانِّ	لَتُصَرِّفُنَّ	لَتُصَرَّفَنَّ	لَتُصَرَّفَانِّ	لَتُصَرَّفُنَّ
لَتُصَرِّفِنَّ	لَتُصَرِّفَانِّ	لَتُصَرِّفْنَانِّ	لَتُصَرَّفِنَّ	لَتُصَرَّفَانِّ	لَتُصَرَّفْنَانِّ
لَأُصَرِّفَنَّ	لَنُصَرِّفَنَّ		لَأُصَرَّفَنَّ	لَنُصَرَّفَنَّ	
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيُصَرِّفَنْ	لَيُصَرِّفُنْ	لَتُصَرِّفَنْ	لَيُصَرَّفَنْ	لَيُصَرَّفُنْ	لَتُصَرَّفَنْ
لَتُصَرِّفَنْ	لَتُصَرِّفُنْ	لَتُصَرِّفِنْ	لَتُصَرَّفَنْ	لَتُصَرَّفُنْ	لَتُصَرَّفِنْ
لَأُصَرِّفَنْ	لَنُصَرِّفَنْ		لَأُصَرَّفَنْ	لَنُصَرَّفَنْ	
بحث امر حاضر معروف			بحث امر حاضر مجہول		
صَرِّفْ	صَرِّفَا	صَرِّفُوْا	لِتُصَرَّفْ	لِتُصَرَّفَا	لِتُصَرَّفُوْا
صَرِّفِيْ	صَرِّفَا	صَرِّفْنَ	لِتُصَرَّفِيْ	لِتُصَرَّفَا	لِتُصَرَّفْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيُصَرِّفْ	لِيُصَرِّفَا	لِيُصَرِّفُوْا
لِتُصَرِّفْ	لِتُصَرِّفَا	لِيُصَرِّفْنَ
لِأُصَرِّفْ	لِنُصَرِّفْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُصَرَّفْ	لِيُصَرَّفَا	لِيُصَرَّفُوْا
لِتُصَرَّفْ	لِتُصَرَّفَا	لِيُصَرَّفْنَ
لِأُصَرَّفْ	لِنُصَرَّفْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
صَرِّفَنَّ	صَرِّفَانِّ	صَرِّفُنَّ
صَرِّفِنَّ	صَرِّفَانِّ	صَرِّفْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُصَرَّفَنَّ	لِتُصَرَّفَانِّ	لِتُصَرَّفُنَّ
لِتُصَرَّفِنَّ	لِتُصَرَّفَانِّ	لِتُصَرَّفْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُصَرِّفَنَّ	لِيُصَرِّفَانِّ	لِيُصَرِّفُنَّ
لِتُصَرِّفَنَّ	لِتُصَرِّفَانِّ	لِيُصَرِّفْنَانِّ
لِأُصَرِّفَنَّ	لِنُصَرِّفَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُصَرَّفَنَّ	لِيُصَرَّفَانِّ	لِيُصَرَّفُنَّ
لِتُصَرَّفَنَّ	لِتُصَرَّفَانِّ	لِيُصَرَّفْنَانِّ
لِأُصَرَّفَنَّ	لِنُصَرَّفَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
صَرِّفَنْ	صَرِّفُنْ	صَرِّفِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُصَرَّفَنْ	لِتُصَرَّفُنْ	لِتُصَرَّفِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيُصَرِّفَنْ	لِيُصَرِّفُنْ	لِتُصَرِّفَنْ
لِأُصَرِّفَنْ	لِنُصَرِّفَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُصَرَّفَنْ	لِيُصَرَّفُنْ	لِتُصَرَّفَنْ
لِأُصَرَّفَنْ	لِنُصَرَّفَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُصَرِّفْ	لَا تُصَرِّفَا	لَا تُصَرِّفُوْا
لَا تُصَرِّفِيْ	لَا تُصَرِّفَا	لَا تُصَرِّفْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُصَرَّفْ	لَا تُصَرَّفَا	لَا تُصَرَّفُوْا
لَا تُصَرَّفِيْ	لَا تُصَرَّفَا	لَا تُصَرَّفْنَ

بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا یُصَرِّفْ	لَا یُصَرِّفَا	لَا یُصَرِّفُوْا	لَا یُصَرَّفْ	لَا یُصَرَّفَا	لَا یُصَرَّفُوْا
لَا تُصَرِّفْ	لَا تُصَرِّفَا	لَا یُصَرِّفْنَ	لَا تُصَرَّفْ	لَا تُصَرَّفَا	لَا یُصَرَّفْنَ
لَا أُصَرِّفْ	لَا نُصَرِّفْ		لَا أُصَرَّفْ	لَا نُصَرَّفْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُصَرِّفَنَّ	لَا تُصَرِّفَانِّ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرَّفَنَّ	لَا تُصَرَّفَانِّ	لَا تُصَرَّفُنَّ
لَا تُصَرِّفِنَّ	لَا تُصَرِّفَانِّ	لَا تُصَرِّفْنَانِّ	لَا تُصَرَّفِنَّ	لَا تُصَرَّفَانِّ	لَا تُصَرَّفْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا یُصَرِّفَنَّ	لَا یُصَرِّفَانِّ	لَا یُصَرِّفُنَّ	لَا یُصَرَّفَنَّ	لَا یُصَرَّفَانِّ	لَا یُصَرَّفُنَّ
لَا تُصَرِّفَنَّ	لَا تُصَرِّفَانِّ	لَا یُصَرِّفْنَانِّ	لَا تُصَرَّفَنَّ	لَا تُصَرَّفَانِّ	لَا یُصَرَّفْنَانِّ
لَا أُصَرِّفَنَّ	لَا نُصَرِّفَنَّ		لَا أُصَرَّفَنَّ	لَا نُصَرَّفَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُصَرِّفَنْ	لَا تُصَرِّفُنْ	لَا تُصَرِّفِنْ	لَا تُصَرَّفَنْ	لَا تُصَرَّفُنْ	لَا تُصَرَّفِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا یُصَرِّفَنْ	لَا یُصَرِّفُنْ	لَا تُصَرِّفَنْ	لَا یُصَرَّفَنْ	لَا یُصَرَّفُنْ	لَا تُصَرَّفُنْ
لَا أُصَرِّفَنْ	لَا نُصَرِّفَنْ		لَا أُصَرَّفَنْ	لَا نُصَرَّفَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مَصَرَّفٌ	مُصَرَّفَانِ	مُصَرَّفَاتٌ		

باب سوئم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب تفعُّل

چوں اَلتَّقَبُّلُ: قبول کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور دو زائد، شروع میں تا اور عین کلمہ مکرر مشدد۔

تَقَبَّلَ يَتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فهو مُتَقَبِّلٌ و تُقُبِّلَ يُتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فذاك مُتَقَبَّلٌ مَا تَقَبَّلَ مَا تُقُبِّلَ لَمْ يَتَقَبَّلْ لَمْ يُتَقَبَّلْ لَا يَتَقَبَّلُ لَا يُتَقَبَّلُ لَنْ يَتَقَبَّلَ لَنْ يُتَقَبَّلَ لَيَتَقَبَّلَنَّ لَيُتَقَبَّلَنَّ لَيَتَقَبَّلَنْ لَيُتَقَبَّلَنْ الأمر منه: تَقَبَّلْ لِتُتَقَبَّلْ لِيَتَقَبَّلْ لِيُتَقَبَّلْ تَقَبَّلَنَّ لِتُتَقَبَّلَنَّ لِيَتَقَبَّلَنَّ لِيُتَقَبَّلَنَّ تَقَبَّلَنْ لِتُتَقَبَّلَنْ لِيَتَقَبَّلَنْ لِيُتَقَبَّلَنْ والنهي عنه: لَا تَتَقَبَّلْ لَا تُتَقَبَّلْ لَا يَتَقَبَّلْ لَا يُتَقَبَّلْ لَا تَتَقَبَّلَنَّ لَا تُتَقَبَّلَنَّ لَا يَتَقَبَّلَنَّ لَا يُتَقَبَّلَنَّ لَا تَتَقَبَّلَنْ لَا تُتَقَبَّلَنْ لَا يَتَقَبَّلَنْ لَا يُتَقَبَّلَنْ الظرف منه: مُتَقَبَّلٌ مُتَقَبَّلَانِ مُتَقَبَّلَاتٌ.

مصادر: اَلتَّفَكُّهُ (میوہ کھانا) اَلتَّعَجُّلُ (جلدی کرنا)

اَلتَّبَسُّمُ (مسکرانا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
تَقَبَّلَ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلُوا	تُقُبِّلَ	تُقُبِّلَا	تُقُبِّلُوا
تَقَبَّلَتْ	تَقَبَّلَتَا	تَقَبَّلْنَ	تُقُبِّلَتْ	تُقُبِّلَتَا	تُقُبِّلْنَ

تَقَبَّلْتَ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُمْ	تُقُبِّلْتَ	تُقُبِّلْتُمَا	تُقُبِّلْتُمْ
تَقَبَّلْتِ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُنَّ	تُقُبِّلْتِ	تُقُبِّلْتُمَا	تُقُبِّلْتُنَّ
تَقَبَّلْتُ	تَقَبَّلْنَا		تُقُبِّلْتُ	تُقُبِّلْنَا	

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں ”مَا“ نفی کا لگانے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يَتَقَبَّلُ	يَتَقَبَّلَانِ	يَتَقَبَّلُوْنَ	يُتَقَبَّلُ	يُتَقَبَّلَانِ	يُتَقَبَّلُوْنَ
تَتَقَبَّلُ	تَتَقَبَّلَانِ	يَتَقَبَّلْنَ	تُتَقَبَّلُ	تُتَقَبَّلَانِ	يُتَقَبَّلْنَ
تَتَقَبَّلُ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلُوْنَ	تُتَقَبَّلُ	تُتَقَبَّلَانِ	تُتَقَبَّلُوْنَ
تَتَقَبَّلِيْنَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلْنَ	تُتَقَبَّلِيْنَ	تُتَقَبَّلَانِ	تُتَقَبَّلْنَ
أَتَقَبَّلُ	نَتَقَبَّلُ		أُتَقَبَّلُ	نُتَقَبَّلُ	

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لَا“ نفی کا لگانے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يَتَقَبَّلَ	لَنْ يَتَقَبَّلَا	لَنْ يَتَقَبَّلُوْا	لَنْ يُتَقَبَّلَ	لَنْ يُتَقَبَّلَا	لَنْ يُتَقَبَّلُوْا
لَنْ تَتَقَبَّلَ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ يَتَقَبَّلْنَ	لَنْ تُتَقَبَّلَ	لَنْ تُتَقَبَّلَا	لَنْ يُتَقَبَّلْنَ
لَنْ تَتَقَبَّلَ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلُوْا	لَنْ تُتَقَبَّلَ	لَنْ تُتَقَبَّلَا	لَنْ تُتَقَبَّلُوْا
لَنْ تَتَقَبَّلِيْ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلْنَ	لَنْ تُتَقَبَّلِيْ	لَنْ تُتَقَبَّلَا	لَنْ تُتَقَبَّلْنَ
لَنْ أَتَقَبَّلَ	لَنْ نَتَقَبَّلَ		لَنْ أُتَقَبَّلَ	لَنْ نُتَقَبَّلَ	
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يَتَقَبَّلْ	لَمْ يَتَقَبَّلَا	لَمْ يَتَقَبَّلُوْا	لَمْ يُتَقَبَّلْ	لَمْ يُتَقَبَّلَا	لَمْ يُتَقَبَّلُوْا

لَمْ تَتَقَبَّلْ	لَمْ تَتَقَبَّلَا	لَمْ يَتَقَبَّلْنَ	لَمْ تُتَقَبَّلْ	لَمْ تُتَقَبَّلَا	لَمْ يُتَقَبَّلْنَ
لَمْ تَتَقَبَّلْ	لَمْ تَتَقَبَّلَا	لَمْ تَتَقَبَّلُوْا	لَمْ تُتَقَبَّلْ	لَمْ تُتَقَبَّلَا	لَمْ تُتَقَبَّلُوْا
لَمْ تَتَقَبَّلِيْ	لَمْ تَتَقَبَّلَا	لَمْ تَتَقَبَّلْنَ	لَمْ تُتَقَبَّلِيْ	لَمْ تُتَقَبَّلَا	لَمْ تُتَقَبَّلْنَ
لَمْ أَتَقَبَّلْ	لَمْ نَتَقَبَّلْ		لَمْ أُتَقَبَّلْ	لَمْ نُتَقَبَّلْ	
بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَانِّ	لَيَتَقَبَّلُنَّ	لَيُتَقَبَّلَنَّ	لَيُتَقَبَّلَانِّ	لَيُتَقَبَّلُنَّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِّ	لَيَتَقَبَّلْنَانِّ	لَتُتَقَبَّلَنَّ	لَتُتَقَبَّلَانِّ	لَيُتَقَبَّلْنَانِّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِّ	لَتَتَقَبَّلُنَّ	لَتُتَقَبَّلَنَّ	لَتُتَقَبَّلَانِّ	لَتُتَقَبَّلُنَّ
لَتَتَقَبَّلِنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِّ	لَتَتَقَبَّلْنَانِّ	لَتُتَقَبَّلِنَّ	لَتُتَقَبَّلَانِّ	لَتُتَقَبَّلْنَانِّ
لَأَتَقَبَّلَنَّ	لَنَتَقَبَّلَنَّ		لَأُتَقَبَّلَنَّ	لَنُتَقَبَّلَنَّ	
بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيَتَقَبَّلَنْ	لَيَتَقَبَّلُنْ	لَتَتَقَبَّلَنْ	لَيُتَقَبَّلَنْ	لَيُتَقَبَّلُنْ	لَتُتَقَبَّلَنْ
لَتَتَقَبَّلَنْ	لَتَتَقَبَّلُنْ	لَتَتَقَبَّلِنْ	لَتُتَقَبَّلَنْ	لَتُتَقَبَّلُنْ	لَتُتَقَبَّلِنْ
لَأَتَقَبَّلَنْ	لَنَتَقَبَّلَنْ		لَأُتَقَبَّلَنْ	لَنُتَقَبَّلَنْ	
بحث امر حاضر معروف			بحث امر حاضر مجہول		
تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلُوْا	لِتُتَقَبَّلْ	لِتُتَقَبَّلَا	لِتُتَقَبَّلُوْا
تَقَبَّلِيْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلْنَ	لِتُتَقَبَّلِيْ	لِتُتَقَبَّلَا	لِتُتَقَبَّلْنَ
بحث امر غائب معروف			بحث امر غائب مجہول		
لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلُوْا	لِيُتَقَبَّلْ	لِيُتَقَبَّلَا	لِيُتَقَبَّلُوْا

لِتَتَقَبَّلْ	لِتَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلْنَ
لِأَتَقَبَّلْ	لِنَتَقَبَّلْ	

لِتُتَقَبَّلْ	لِتُتَقَبَّلَا	لِيُتَقَبَّلْنَ
لِأُتَقَبَّلْ	لِنُتَقَبَّلْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
تَقَبَّلَنَّ	تَقَبَّلَانِّ	تَقَبَّلُنَّ
تَقَبَّلِنَّ	تَقَبَّلَانِّ	تَقَبَّلْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُتَقَبَّلَنَّ	لِتُتَقَبَّلَانِّ	لِتُتَقَبَّلُنَّ
لِتُتَقَبَّلِنَّ	لِتُتَقَبَّلَانِّ	لِتُتَقَبَّلْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَتَقَبَّلَنَّ	لِيَتَقَبَّلَانِّ	لِيَتَقَبَّلُنَّ
لِتَتَقَبَّلَنَّ	لِتَتَقَبَّلَانِّ	لِيَتَقَبَّلْنَانِّ
لِأَتَقَبَّلَنَّ	لِنَتَقَبَّلَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُتَقَبَّلَنَّ	لِيُتَقَبَّلَانِّ	لِيُتَقَبَّلُنَّ
لِتُتَقَبَّلَنَّ	لِتُتَقَبَّلَانِّ	لِيُتَقَبَّلْنَانِّ
لِأُتَقَبَّلَنَّ	لِنُتَقَبَّلَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
تَقَبَّلَنْ	تَقَبَّلُنْ	تَقَبَّلِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُتَقَبَّلَنْ	لِتُتَقَبَّلُنْ	لِتُتَقَبَّلِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَتَقَبَّلَنْ	لِيَتَقَبَّلُنْ	لِتَتَقَبَّلَنْ
لِأَتَقَبَّلَنْ	لِنَتَقَبَّلَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُتَقَبَّلَنْ	لِيُتَقَبَّلُنْ	لِتُتَقَبَّلَنْ
لِأُتَقَبَّلَنْ	لِنُتَقَبَّلَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَتَقَبَّلْ	لَا تَتَقَبَّلَا	لَا تَتَقَبَّلُوْا
لَا تَتَقَبَّلِيْ	لَا تَتَقَبَّلَا	لَا تَتَقَبَّلْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُتَقَبَّلْ	لَا تُتَقَبَّلَا	لَا تُتَقَبَّلُوْا
لَا تُتَقَبَّلِيْ	لَا تُتَقَبَّلَا	لَا تُتَقَبَّلْنَ

بحث نہی غائب معروف		
لَا يَتَقَبَّلْ	لَا يَتَقَبَّلَا	لَا يَتَقَبَّلُوْا

بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُتَقَبَّلْ	لَا يُتَقَبَّلَا	لَا يُتَقَبَّلُوْا

لَا تَتَقَبَّلْ	لَا تَتَقَبَّلَا	لَا يَتَقَبَّلْنَ	لَا تُتَقَبَّلْ	لَا تُتَقَبَّلَا	لَا يُتَقَبَّلْنَ
لَا أَتَقَبَّلْ	لَا نَتَقَبَّلْ		لَا أُتَقَبَّلْ	لَا نُتَقَبَّلْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَتَقَبَّلَنَّ	لَا تَتَقَبَّلَانِّ	لَا تَتَقَبَّلُنَّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِّ	لَا تُتَقَبَّلُنَّ
لَا تَتَقَبَّلِنَّ	لَا تَتَقَبَّلَانِّ	لَا تَتَقَبَّلْنَانِّ	لَا تُتَقَبَّلِنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِّ	لَا تُتَقَبَّلْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَتَقَبَّلَنَّ	لَا يَتَقَبَّلَانِّ	لَا يَتَقَبَّلُنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِّ	لَا يُتَقَبَّلُنَّ
لَا تَتَقَبَّلَنَّ	لَا تَتَقَبَّلَانِّ	لَا يَتَقَبَّلْنَانِّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِّ	لَا يُتَقَبَّلْنَانِّ
لَا أَتَقَبَّلَنَّ	لَا نَتَقَبَّلَنَّ		لَا أُتَقَبَّلَنَّ	لَا نُتَقَبَّلَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَتَقَبَّلَنْ	لَا تَتَقَبَّلُنْ	لَا تَتَقَبَّلِنْ	لَا تُتَقَبَّلَنْ	لَا تُتَقَبَّلُنْ	لَا تُتَقَبَّلِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَتَقَبَّلَنْ	لَا يَتَقَبَّلُنْ	لَا تَتَقَبَّلَنْ	لَا يُتَقَبَّلَنْ	لَا يُتَقَبَّلُنْ	لَا تُتَقَبَّلَنْ
لَا أَتَقَبَّلَنْ	لَا نَتَقَبَّلَنْ		لَا أُتَقَبَّلَنْ	لَا نُتَقَبَّلَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُتَقَبَّلٌ	مُتَقَبَّلَانِ	مُتَقَبَّلَاتٌ		

باب چہارم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب مُفاعَلَة

چوں اَلْمُقَاتَلَةُ: آپس میں ایک دوسرے سے لڑائی کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں تین اصلی ایک زائد یعنی دوسری جگہ الف۔

قَاتَلَ يُقَاتِلُ مُقَاتَلَةً فهو مُقَاتِلٌ و قُوْتِلَ يُقَاتَلُ مُقَاتَلَةً فذاك مُقَاتَلٌ ما قَاتَلَ ما قُوْتِلَ لَمْ يُقَاتِلْ لَمْ يُقَاتَلْ لا يُقَاتِلُ لا يُقَاتَلُ لَنْ يُقَاتِلَ لَنْ يُقَاتَلَ لَيُقَاتِلَنَّ لَيُقَاتَلَنَّ لَيُقَاتِلَنْ لَيُقَاتَلَنْ الأمر منه: قَاتِلْ لِتُقَاتَلْ لِيُقَاتِلْ لِيُقَاتَلْ قَاتِلَنَّ لِتُقَاتَلَنَّ لِيُقَاتِلَنَّ لِيُقَاتَلَنَّ قَاتِلَنْ لِتُقَاتَلَنْ لِيُقَاتِلَنْ لِيُقَاتَلَنْ والنهي عنه: لَا تُقَاتِلْ لَا تُقَاتَلْ لَا يُقَاتِلْ لَا يُقَاتَلْ لَا تُقَاتِلَنَّ لَا تُقَاتَلَنَّ لَا يُقَاتِلَنَّ لَا يُقَاتَلَنَّ لَا تُقَاتِلَنْ لَا تُقَاتَلَنْ لَا يُقَاتِلَنْ لَا يُقَاتَلَنْ الظرف منه: مَقَاتَلٌ مَقَاتَلَانِ مَقَاتَلَاتٌ.

مصادر: اَلْمُبَارَكَةُ (آپس میں برکت پکڑنا) اَلْمُخَادَعَةُ (آپس میں دھوکہ دینا) اَلْمُعَاقَبَةُ (آپس میں عذاب دینا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
قَاتَلَ	قَاتَلَا	قَاتَلُوْا	قُوْتِلَ	قُوْتِلَا	قُوْتِلُوْا
قَاتَلَتْ	قَاتَلَتَا	قَاتَلْنَ	قُوْتِلَتْ	قُوْتِلَتَا	قُوْتِلْنَ

قَاتَلْتَ	قَاتَلْتُمَا	قَاتَلْتُمْ	قُوْتِلْتَ	قُوْتِلْتُمَا	قُوْتِلْتُمْ
قَاتَلْتِ	قَاتَلْتُمَا	قَاتَلْتُنَّ	قُوْتِلْتِ	قُوْتِلْتُمَا	قُوْتِلْتُنَّ
قَاتَلْتُ	قَاتَلْنَا		قُوْتِلْتُ	قُوْتِلْنَا	

تنبیہ: ماضی کے شروع میں "مَا" نافیہ لگادو، ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُقَاتِلُ	يُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلُوْنَ	يُقَاتَلُ	يُقَاتَلَانِ	يُقَاتَلُوْنَ
تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلْنَ	تُقَاتَلُ	تُقَاتَلَانِ	يُقَاتَلْنَ
تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلُوْنَ	تُقَاتَلُ	تُقَاتَلَانِ	تُقَاتَلُوْنَ
تُقَاتِلِيْنَ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلْنَ	تُقَاتَلِيْنَ	تُقَاتَلَانِ	تُقَاتَلْنَ
أُقَاتِلُ	نُقَاتِلُ		أُقَاتَلُ	نُقَاتَلُ	

تنبیہ: "لَا" نفی کا مضارع مثبت کے شروع میں لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُّقَاتِلَ	لَنْ يُّقَاتِلَا	لَنْ يُّقَاتِلُوْا	لَنْ يُّقَاتَلَ	لَنْ يُّقَاتَلَا	لَنْ يُّقَاتَلُوْا
لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ يُّقَاتِلْنَ	لَنْ تُقَاتَلَ	لَنْ تُقَاتَلَا	لَنْ يُّقَاتَلْنَ
لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلُوْا	لَنْ تُقَاتَلَ	لَنْ تُقَاتَلَا	لَنْ تُقَاتَلُوْا
لَنْ تُقَاتِلِيْ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلْنَ	لَنْ تُقَاتَلِيْ	لَنْ تُقَاتَلَا	لَنْ تُقَاتَلْنَ
لَنْ أُقَاتِلَ	لَنْ نُقَاتِلَ		لَنْ أُقَاتَلَ	لَنْ نُقَاتَلَ	
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُقَاتِلْ	لَمْ يُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلُوْا	لَمْ يُقَاتَلْ	لَمْ يُقَاتَلَا	لَمْ يُقَاتَلُوْا

لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلْنَ
لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلُوْا
لَمْ تُقَاتِلِيْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلْنَ
لَمْ أُقَاتِلْ	لَمْ نُقَاتِلْ	

لَمْ تُقَاتَلْ	لَمْ تُقَاتَلَا	لَمْ يُقَاتَلْنَ
لَمْ تُقَاتَلْ	لَمْ تُقَاتَلَا	لَمْ تُقَاتَلُوْا
لَمْ تُقَاتَلِيْ	لَمْ تُقَاتَلَا	لَمْ تُقَاتَلْنَ
لَمْ أُقَاتَلْ	لَمْ نُقَاتَلْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف

لَيُقَاتِلَنَّ	لَيُقَاتِلَانِّ	لَيُقَاتِلُنَّ
لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِّ	لَيُقَاتِلْنَانِّ
لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِّ	لَتُقَاتِلُنَّ
لَتُقَاتِلِنَّ	لَتُقَاتِلَانِّ	لَتُقَاتِلْنَانِّ
لَأُقَاتِلَنَّ	لَنُقَاتِلَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول

لَيُقَاتَلَنَّ	لَيُقَاتَلَانِّ	لَيُقَاتَلُنَّ
لَتُقَاتَلَنَّ	لَتُقَاتَلَانِّ	لَيُقَاتَلْنَانِّ
لَتُقَاتَلَنَّ	لَتُقَاتَلَانِّ	لَتُقَاتَلُنَّ
لَتُقَاتَلِنَّ	لَتُقَاتَلَانِّ	لَتُقَاتَلْنَانِّ
لَأُقَاتَلَنَّ	لَنُقَاتَلَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف

لَيُقَاتِلَنْ	لَيُقَاتِلُنْ	لَتُقَاتِلَنْ
لَأُقَاتِلَنْ	لَنُقَاتِلَنْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول

لَيُقَاتَلَنْ	لَيُقَاتَلُنْ	لَتُقَاتَلَنْ
لَأُقَاتَلَنْ	لَنُقَاتَلَنْ	

بحث امر حاضر معروف

قَاتِلْ	قَاتِلَا	قَاتِلُوْا
قَاتِلِيْ	قَاتِلَا	قَاتِلْنَ

بحث امر حاضر مجہول

لِتُقَاتَلْ	لِتُقَاتَلَا	لِتُقَاتَلُوْا
لِتُقَاتَلِيْ	لِتُقَاتَلَا	لِتُقَاتَلْنَ

بحث امر غائب معروف

لِيُقَاتِلْ	لِيُقَاتِلَا	لِيُقَاتِلُوْا
لِتُقَاتِلْ	لِتُقَاتِلَا	لِيُقَاتِلْنَ

بحث امر غائب مجہول

لِيُقَاتَلْ	لِيُقَاتَلَا	لِيُقَاتَلُوْا
لِتُقَاتَلْ	لِتُقَاتَلَا	لِيُقَاتَلْنَ

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

قَاتِلَنَّ	قَاتِلَانِّ	قَاتِلُنَّ
قَاتِلِنَّ	قَاتِلَانِّ	قَاتِلْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لِيُقَاتِلَنَّ	لِيُقَاتِلَانِّ	لِيُقَاتِلُنَّ
لِتُقَاتِلَنَّ	لِتُقَاتِلَانِّ	لِيُقَاتِلْنَانِّ
لِأُقَاتِلَنَّ	لِنُقَاتِلَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

قَاتِلَنْ	قَاتِلُنْ	قَاتِلِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ

لِيُقَاتِلَنْ	لِيُقَاتِلُنْ	لِتُقَاتِلَنْ
لِأُقَاتِلَنْ	لِنُقَاتِلَنْ	

بحث نہی حاضر معروف

لَا تُقَاتِلْ	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلُوْا
لَا تُقَاتِلِيْ	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلْنَ

بحث نہی غائب معروف

لَا يُقَاتِلْ	لَا يُقَاتِلَا	لَا يُقَاتِلُوْا
لَا تُقَاتِلْ	لَا تُقَاتِلَا	لَا يُقَاتِلْنَ
لَا أُقَاتِلْ	لَا نُقَاتِلْ	

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ

لِتُقَاتَلَنَّ	لِتُقَاتَلَانِّ	لِتُقَاتَلُنَّ
لِتُقَاتَلِنَّ	لِتُقَاتَلَانِّ	لِتُقَاتَلْنَانِّ

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ

لِيُقَاتَلَنَّ	لِيُقَاتَلَانِّ	لِيُقَاتَلُنَّ
لِتُقَاتَلَنَّ	لِتُقَاتَلَانِّ	لِيُقَاتَلْنَانِّ
لِأُقَاتَلَنَّ	لِنُقَاتَلَنَّ	

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ

لِتُقَاتَلَنْ	لِتُقَاتَلُنْ	لِتُقَاتَلِنْ

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ

لِيُقَاتَلَنْ	لِيُقَاتَلُنْ	لِتُقَاتَلَنْ
لِأُقَاتَلَنْ	لِنُقَاتَلَنْ	

بحث نہی حاضر مجہول

لَا تُقَاتَلْ	لَا تُقَاتَلَا	لَا تُقَاتَلُوْا
لَا تُقَاتَلِيْ	لَا تُقَاتَلَا	لَا تُقَاتَلْنَ

بحث نہی غائب مجہول

لَا يُقَاتَلْ	لَا يُقَاتَلَا	لَا يُقَاتَلُوْا
لَا تُقَاتَلْ	لَا تُقَاتَلَا	لَا يُقَاتَلْنَ
لَا أُقَاتَلْ	لَا نُقَاتَلْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِّ	لَا تُقَاتِلُنَّ
لَا تُقَاتِلِنَّ	لَا تُقَاتِلَانِّ	لَا تُقَاتِلْنَانِّ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُقَاتَلَنَّ	لَا تُقَاتَلَانِّ	لَا تُقَاتَلُنَّ
لَا تُقَاتَلِنَّ	لَا تُقَاتَلَانِّ	لَا تُقَاتَلْنَانِّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا یُقَاتِلَنَّ	لَا یُقَاتِلَانِّ	لَا یُقَاتِلُنَّ
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِّ	لَا یُقَاتِلْنَانِّ
لَا أُقَاتِلَنَّ	لَا نُقَاتِلَنَّ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا یُقَاتَلَنَّ	لَا یُقَاتَلَانِّ	لَا یُقَاتَلُنَّ
لَا تُقَاتَلَنَّ	لَا تُقَاتَلَانِّ	لَا یُقَاتَلْنَانِّ
لَا أُقَاتَلَنَّ	لَا نُقَاتَلَنَّ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُقَاتِلَنْ	لَا تُقَاتِلُنْ	لَا تُقَاتِلِنْ

بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُقَاتَلَنْ	لَا تُقَاتَلُنْ	لَا تُقَاتَلِنْ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا یُقَاتِلَنْ	لَا یُقَاتِلُنْ	لَا تُقَاتِلَنْ
لَا أُقَاتِلَنْ	لَا نُقَاتِلَنْ	

بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا یُقَاتَلَنْ	لَا یُقَاتَلُنْ	لَا تُقَاتَلَنْ
لَا أُقَاتَلَنْ	لَا نُقَاتَلَنْ	

بحث اسم ظرف					
	مقاتَلٌ	مُقَاتَلَانِ	مُقَاتَلَاتٌ		

باب پنجم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب تفاعُل

چوں اَلتَّقَابُلُ: آپس میں رو بہ رو ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں، تین اصلی، دو زائد یعنی شروع میں تا اور تیسری جگہ الف۔

تَقَابَلَ يَتَقَابَلُ تَقَابُلًا فهو مُتَقَابِلٌ وتُقُوبِلَ يُتَقَابَلُ تَقَابُلًا فذاك مُتَقَابَلٌ مَا تَقَابَلَ مَا تُقُوبِلَ لَمْ يَتَقَابَلْ لَمْ يُتَقَابَلْ لَا يَتَقَابَلُ لَا يُتَقَابَلُ لَنْ يَّتَقَابَلَ لَنْ يُّتَقَابَلَ لَيَتَقَابَلَنَّ لَيُتَقَابَلَنَّ لَيَتَقَابَلَنْ لَيُتَقَابَلَنْ الأمر منه: تَقَابَلْ لِتُتَقَابَلْ لِيَتَقَابَلْ لِيُتَقَابَلْ تَقَابَلَنَّ لِتُتَقَابَلَنَّ لِيَتَقَابَلَنَّ لِيُتَقَابَلَنَّ تَقَابَلَنْ لِتُتَقَابَلَنْ لِيَتَقَابَلَنْ لِيُتَقَابَلَنْ والنهي عنه: لَا تَتَقَابَلْ لَا تُتَقَابَلْ لَا يَتَقَابَلْ لَا يُتَقَابَلْ لَاتَتَقَابَلَنَّ لَا تُتَقَابَلَنَّ لَا يَتَقَابَلَنَّ لَا يُتَقَابَلَنَّ لَا تَتَقَابَلَنْ لَا تُتَقَابَلَنْ لَا يَتَقَابَلَنْ لَا يُتَقَابَلَنْ الظرف منه: مُتَقَابَلٌ مُتَقَابَلَانِ مُتَقَابَلَاتٌ.

مصادر: اَلتَّفَاخُرُ (آپس میں فخر کرنا) اَلتَّخافُتُ (آپس میں پوشیدہ بات کرنا) اَلتَّعَارُفُ (آپس میں ایک دوسرے کو پہچاننا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
تَقَابَلَ	تَقَابَلَا	تَقَابَلُوْا	تُقُوْبِلَ	تُقُوْبِلَا	تُقُوْبِلُوْا

تَقَابَلَتْ	تَقَابَلَتَا	تَقَابَلْنَ	تُقُوْبِلَتْ	تُقُوْبِلَتَا	تُقُوْبِلْنَ
تَقَابَلْتَ	تَقَابَلْتُمَا	تَقَابَلْتُمْ	تُقُوْبِلْتَ	تُقُوْبِلْتُمَا	تُقُوْبِلْتُمْ
تَقَابَلْتِ	تَقَابَلْتُمَا	تَقَابَلْتُنَّ	تُقُوْبِلْتِ	تُقُوْبِلْتُمَا	تُقُوْبِلْتُنَّ
تَقَابَلْتُ	تَقَابَلْنَا		تُقُوْبِلْتُ	تُقُوْبِلْنَا	

تنبیہ:اس کے شروع میں "مَا"نفی لگانے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يَتَقَابَلُ	يَتَقَابَلَانِ	يَتَقَابَلُوْنَ	يُتَقَابَلُ	يُتَقَابَلَانِ	يُتَقَابَلُوْنَ
تَتَقَابَلُ	تَتَقَابَلَانِ	يَتَقَابَلْنَ	تُتَقَابَلُ	تُتَقَابَلَانِ	يُتَقَابَلْنَ
تَتَقَابَلُ	تَتَقَابَلَانِ	تَتَقَابَلُوْنَ	تُتَقَابَلُ	تُتَقَابَلَانِ	تُتَقَابَلُوْنَ
تَتَقَابَلِيْنَ	تَتَقَابَلَانِ	تَتَقَابَلْنَ	تُتَقَابَلِيْنَ	تُتَقَابَلَانِ	تُتَقَابَلْنَ
أَتَقَابَلُ	نَتَقَابَلُ		أُتَقَابَلُ	نُتَقَابَلُ	

تنبیہ:اس کے شروع میں "لَا"نفی لگانے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يَّتَقَابَلَ	لَنْ يَّتَقَابَلَا	لَنْ يَّتَقَابَلُوْا	لَنْ يُّتَقَابَلَ	لَنْ يُّتَقَابَلَا	لَنْ يُّتَقَابَلُوْا
لَنْ تَتَقَابَلَ	لَنْ تَتَقَابَلَا	لَنْ يَّتَقَابَلْنَ	لَنْ تُتَقَابَلَ	لَنْ تُتَقَابَلَا	لَنْ يُّتَقَابَلْنَ
لَنْ تَتَقَابَلَ	لَنْ تَتَقَابَلَا	لَنْ تَتَقَابَلُوْا	لَنْ تُتَقَابَلَ	لَنْ تُتَقَابَلَا	لَنْ تُتَقَابَلُوْا
لَنْ تَتَقَابَلِيْ	لَنْ تَتَقَابَلَا	لَنْ تَتَقَابَلْنَ	لَنْ تُتَقَابَلِيْ	لَنْ تُتَقَابَلَا	لَنْ تُتَقَابَلْنَ
لَنْ أَتَقَابَلَ	لَنْ نَتَقَابَلَ		لَنْ أُتَقَابَلَ	لَنْ نُتَقَابَلَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يَتَقَابَلْ	لَمْ يَتَقَابَلَا	لَمْ يَتَقَابَلُوْا
لَمْ تَتَقَابَلْ	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ يَتَقَابَلْنَ
لَمْ تَتَقَابَلْ	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ تَتَقَابَلُوْا
لَمْ تَتَقَابَلِيْ	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ تَتَقَابَلْنَ
لَمْ أَتَقَابَلْ	لَمْ نَتَقَابَلْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُتَقَابَلْ	لَمْ يُتَقَابَلَا	لَمْ يُتَقَابَلُوْا
لَمْ تُتَقَابَلْ	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ يُتَقَابَلْنَ
لَمْ تُتَقَابَلْ	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ تُتَقَابَلُوْا
لَمْ تُتَقَابَلِيْ	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ تُتَقَابَلْنَ
لَمْ أُتَقَابَلْ	لَمْ نُتَقَابَلْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيَتَقَابَلَنَّ	لَيَتَقَابَلَانِّ	لَيَتَقَابَلُنَّ
لَتَتَقَابَلَنَّ	لَتَتَقَابَلَانِّ	لَيَتَقَابَلْنَانِّ
لَتَتَقَابَلَنَّ	لَتَتَقَابَلَانِّ	لَتَتَقَابَلُنَّ
لَتَتَقَابَلِنَّ	لَتَتَقَابَلَانِّ	لَتَتَقَابَلْنَانِّ
لَأَتَقَابَلَنَّ	لَنَتَقَابَلَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيُتَقَابَلَنَّ	لَيُتَقَابَلَانِّ	لَيُتَقَابَلُنَّ
لَتُتَقَابَلَنَّ	لَتُتَقَابَلَانِّ	لَيُتَقَابَلْنَانِّ
لَتُتَقَابَلَنَّ	لَتُتَقَابَلَانِّ	لَتُتَقَابَلُنَّ
لَتُتَقَابَلِنَّ	لَتُتَقَابَلَانِّ	لَتُتَقَابَلْنَانِّ
لَأُتَقَابَلَنَّ	لَنُتَقَابَلَنَّ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لَيَتَقَابَلَنْ	لَيَتَقَابَلُنْ	لَتَتَقَابَلَنْ
لَأَتَقَابَلَنْ	لَنَتَقَابَلَنْ	

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيُتَقَابَلَنْ	لَيُتَقَابَلُنْ	لَتُتَقَابَلَنْ
لَأُتَقَابَلَنْ	لَنُتَقَابَلَنْ	

بحث امر حاضر معروف		
تَقَابَلْ	تَقَابَلَا	تَقَابَلُوْا
تَقَابَلِيْ	تَقَابَلَا	تَقَابَلْنَ

بحث امر حاضر مجہول		
لِتُتَقَابَلْ	لِتُتَقَابَلَا	لِتُتَقَابَلُوْا
لِتُتَقَابَلِيْ	لِتُتَقَابَلَا	لِتُتَقَابَلْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيَتَقَابَلْ	لِيَتَقَابَلَا	لِيَتَقَابَلُوْا
لِتَتَقَابَلْ	لِتَتَقَابَلَا	لِيَتَقَابَلْنَ
لِأَتَقَابَلْ	لِنَتَقَابَلْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُتَقَابَلْ	لِيُتَقَابَلَا	لِيُتَقَابَلُوْا
لِتُتَقَابَلْ	لِتُتَقَابَلَا	لِيُتَقَابَلْنَ
لِأُتَقَابَلْ	لِنُتَقَابَلْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
تَقَابَلَنَّ	تَقَابَلَانِّ	تَقَابَلُنَّ
تَقَابَلِنَّ	تَقَابَلَانِّ	تَقَابَلْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُتَقَابَلَنَّ	لِتُتَقَابَلَانِّ	لِتُتَقَابَلُنَّ
لِتُتَقَابَلِنَّ	لِتُتَقَابَلَانِّ	لِتُتَقَابَلْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَتَقَابَلَنَّ	لِيَتَقَابَلَانِّ	لِيَتَقَابَلُنَّ
لِتَتَقَابَلَنَّ	لِتَتَقَابَلَانِّ	لِيَتَقَابَلْنَانِّ
لِأَتَقَابَلَنَّ	لِنَتَقَابَلَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُتَقَابَلَنَّ	لِيُتَقَابَلَانِّ	لِيُتَقَابَلُنَّ
لِتُتَقَابَلَنَّ	لِتُتَقَابَلَانِّ	لِيُتَقَابَلْنَانِّ
لِأُتَقَابَلَنَّ	لِنُتَقَابَلَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
تَقَابَلَنْ	تَقَابَلُنْ	تَقَابَلِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُتَقَابَلَنْ	لِتُتَقَابَلُنْ	لِتُتَقَابَلِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيَتَقَابَلَنْ	لِيَتَقَابَلُنْ	لِتَتَقَابَلَنْ
لِأَتَقَابَلَنْ	لِنَتَقَابَلَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُتَقَابَلَنْ	لِيُتَقَابَلُنْ	لِتُتَقَابَلَنْ
لِأُتَقَابَلَنْ	لِنُتَقَابَلَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تَتَقَابَلْ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا تَتَقَابَلُوْا
لَا تَتَقَابَلِيْ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا تَتَقَابَلْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُتَقَابَلْ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا تُتَقَابَلُوْا
لَا تُتَقَابَلِيْ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا تُتَقَابَلْنَ

بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا یَتَقَابَلْ	لَا یَتَقَابَلَا	لَا یَتَقَابَلُوْا	لَا یُتَقَابَلْ	لَا یُتَقَابَلَا	لَا یُتَقَابَلُوْا
لَا تَتَقَابَلْ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا یَتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلْ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا یُتَقَابَلْنَ
لَا أَتَقَابَلْ	لَا نَتَقَابَلْ		لَا أُتَقَابَلْ	لَا نُتَقَابَلْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلَانِّ	لَا تَتَقَابَلُنَّ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تُتَقَابَلَانِّ	لَا تُتَقَابَلُنَّ
لَا تَتَقَابَلِنَّ	لَا تَتَقَابَلَانِّ	لَا تَتَقَابَلْنَانِّ	لَا تُتَقَابَلِنَّ	لَا تُتَقَابَلَانِّ	لَا تُتَقَابَلْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا یَتَقَابَلَنَّ	لَا یَتَقَابَلَانِّ	لَا یَتَقَابَلُنَّ	لَا یُتَقَابَلَنَّ	لَا یُتَقَابَلَانِّ	لَا یُتَقَابَلُنَّ
لَا تَتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلَانِّ	لَا یَتَقَابَلْنَانِّ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تُتَقَابَلَانِّ	لَا یُتَقَابَلْنَانِّ
لَا أَتَقَابَلَنَّ	لَا نَتَقَابَلَنَّ		لَا أُتَقَابَلَنَّ	لَا نُتَقَابَلَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَتَقَابَلَنْ	لَا تَتَقَابَلُنْ	لَا تَتَقَابَلِنْ	لَا تُتَقَابَلَنْ	لَا تُتَقَابَلُنْ	لَا تُتَقَابَلِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا یَتَقَابَلَنْ	لَا یَتَقَابَلُنْ	لَا تَتَقَابَلَنْ	لَا یُتَقَابَلَنْ	لَا یُتَقَابَلُنْ	لَا تُتَقَابَلَنْ
لَا أَتَقَابَلَنْ	لَا نَتَقَابَلَنْ		لَا أُتَقَابَلَنْ	لَا نُتَقَابَلَنْ	

بحث اسم ظرف					
	مُتَقَابَلٌ	مُتَقَابَلَانِ	مُتَقَابَلَاتٌ		

صرفِ صغیر فعل رباعی مجرد صحیح

از باب فَعْلَلَة

رباعی بھی دو قسم پر ہے: مجرد و مزید فیہ، پھر مزید فیہ بھی دو قسم پر ہے: ایک وہ جس میں ہمزۂ وصلی ہو، دوسرے وہ جس میں ہمزہ وصلی نہ ہو۔
رباعی مجرد کا ایک باب ہے۔

چوں اَلْبَعْثَرَةُ: اُبھارنا۔
علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف اصلی ہوتے ہیں۔

بَعْثَرَ يُبَعْثِرُ بَعْثَرَةً فهو مُبَعْثِرٌ و بُعْثِرَ يُبَعْثَرُ بَعْثَرَةً فذاك مُبَعْثَرٌ ما بَعْثَرَ ما بُعْثِرَ لَمْ يُبَعْثِرْ لَمْ يُبَعْثَرْ لَا يُبَعْثِرُ لَا يُبَعْثَرُ لَنْ يُّبَعْثِرَ لَنْ يُّبَعْثَرَ لَيُبَعْثِرَنَّ لَيُبَعْثَرَنَّ لَيُبَعْثِرَنْ لَيُبَعْثَرَنْ الأمر منه: بَعْثِرْ لِتُبَعْثَرْ لِيُبَعْثِرْ لِيُبَعْثَرْ بَعْثِرَنَّ لِتُبَعْثَرَنَّ لِيُبَعْثِرَنَّ لِيُبَعْثَرَنَّ بَعْثِرَنْ لِتُبَعْثَرَنْ لِيُبَعْثِرَنْ لِيُبَعْثَرَنْ والنهي عنه: لَا تُبَعْثِرْ لَاتُبَعْثَرْ لَا يُبَعْثِرْ لَا يُبَعْثَرْ لَا تُبَعْثِرَنَّ لَا تُبَعْثَرَنَّ لَا يُبَعْثِرَنَّ لَا يُبَعْثَرَنَّ لَا تُبَعْثِرَنْ لَا تُبَعْثَرَنْ لَا يُبَعْثِرَنْ لَا يُبَعْثَرَنْ الظرف منه: مُبَعْثَرٌ مُبَعْثَرانِ مُبَعْثَرَاتٌ.

مصادر: اَلدَّحْرَجَةُ (لڑھکانا) اَلْقَنْطَرَةُ (پل باندھنا) اَلْعَسْكَرَةُ (لشکر تیار کرنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف			بحث اثبات فعل ماضی مجہول		
بَعْثَرَ	بَعْثَرَا	بَعْثَرُوْا	بُعْثِرَ	بُعْثِرَا	بُعْثِرُوْا

بَعْثَرَتْ	بَعْثَرَتَا	بَعْثَرْنَ	بُعْثِرَتْ	بُعْثِرَتَا	بُعْثِرْنَ
بَعْثَرْتَ	بَعْثَرْتُمَا	بَعْثَرْتُمْ	بُعْثِرْتَ	بُعْثِرْتُمَا	بُعْثِرْتُمْ
بَعْثَرْتِ	بَعْثَرْتُمَا	بَعْثَرْتُنَّ	بُعْثِرْتِ	بُعْثِرْتُمَا	بُعْثِرْتُنَّ
بَعْثَرْتُ	بَعْثَرْنَا		بُعْثِرْتُ	بُعْثِرْنَا	

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں "مَا" نفی لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُبَعْثِرُ	يُبَعْثِرَانِ	يُبَعْثِرُوْنَ	يُبَعْثَرُ	يُبَعْثَرَانِ	يُبَعْثَرُوْنَ
تُبَعْثِرُ	تُبَعْثِرَانِ	يُبَعْثِرْنَ	تُبَعْثَرُ	تُبَعْثَرَانِ	يُبَعْثَرْنَ
تُبَعْثِرُ	تُبَعْثِرَانِ	تُبَعْثِرُوْنَ	تُبَعْثَرُ	تُبَعْثَرَانِ	تُبَعْثَرُوْنَ
تُبَعْثِرِيْنَ	تُبَعْثِرَانِ	تُبَعْثِرْنَ	تُبَعْثَرِيْنَ	تُبَعْثَرَانِ	تُبَعْثَرْنَ
أُبَعْثِرُ	نُبَعْثِرُ		أُبَعْثَرُ	نُبَعْثَرُ	

تنبیہ: مضارع مثبت کے شروع میں "لَا" نفی لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُّبَعْثِرَ	لَنْ يُّبَعْثِرَا	لَنْ يُّبَعْثِرُوْا	لَنْ يُّبَعْثَرَ	لَنْ يُّبَعْثَرَا	لَنْ يُّبَعْثَرُوْا
لَنْ تُبَعْثِرَ	لَنْ تُبَعْثِرَا	لَنْ يُّبَعْثِرْنَ	لَنْ تُبَعْثَرَ	لَنْ تُبَعْثَرَا	لَنْ يُّبَعْثَرْنَ
لَنْ تُبَعْثِرَ	لَنْ تُبَعْثِرَا	لَنْ تُبَعْثِرُوْا	لَنْ تُبَعْثَرَ	لَنْ تُبَعْثَرَا	لَنْ تُبَعْثَرُوْا
لَنْ تُبَعْثِرِيْ	لَنْ تُبَعْثِرَا	لَنْ تُبَعْثِرْنَ	لَنْ تُبَعْثَرِيْ	لَنْ تُبَعْثَرَا	لَنْ تُبَعْثَرْنَ
لَنْ أُبَعْثِرَ	لَنْ نُبَعْثِرَ		لَنْ أُبَعْثَرَ	لَنْ نُبَعْثَرَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُبَعْثِرْ	لَمْ يُبَعْثِرَا	لَمْ يُبَعْثِرُوْا
لَمْ تُبَعْثِرْ	لَمْ تُبَعْثِرَا	لَمْ يُبَعْثِرْنَ
لَمْ تُبَعْثِرْ	لَمْ تُبَعْثِرَا	لَمْ تُبَعْثِرُوْا
لَمْ تُبَعْثِرِيْ	لَمْ تُبَعْثِرَا	لَمْ تُبَعْثِرْنَ
لَمْ أُبَعْثِرْ	لَمْ نُبَعْثِرْ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُبَعْثَرْ	لَمْ يُبَعْثَرَا	لَمْ يُبَعْثَرُوْا
لَمْ تُبَعْثَرْ	لَمْ تُبَعْثَرَا	لَمْ يُبَعْثَرْنَ
لَمْ تُبَعْثَرْ	لَمْ تُبَعْثَرَا	لَمْ تُبَعْثَرُوْا
لَمْ تُبَعْثَرِيْ	لَمْ تُبَعْثَرَا	لَمْ تُبَعْثَرْنَ
لَمْ أُبَعْثَرْ	لَمْ نُبَعْثَرْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيُبَعْثِرَنَّ	لَيُبَعْثِرَانِّ	لَيُبَعْثِرُنَّ
لَتُبَعْثِرَنَّ	لَتُبَعْثِرَانِّ	لَيُبَعْثِرْنَانِّ
لَتُبَعْثِرَنَّ	لَتُبَعْثِرَانِّ	لَتُبَعْثِرُنَّ
لَتُبَعْثِرِنَّ	لَتُبَعْثِرَانِّ	لَتُبَعْثِرْنَانِّ
لَأُبَعْثِرَنَّ	لَنُبَعْثِرَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ مجہول		
لَيُبَعْثَرَنَّ	لَيُبَعْثَرَانِّ	لَيُبَعْثَرُنَّ
لَتُبَعْثَرَنَّ	لَتُبَعْثَرَانِّ	لَيُبَعْثَرْنَانِّ
لَتُبَعْثَرَنَّ	لَتُبَعْثَرَانِّ	لَتُبَعْثَرُنَّ
لَتُبَعْثَرِنَّ	لَتُبَعْثَرَانِّ	لَتُبَعْثَرْنَانِّ
لَأُبَعْثَرَنَّ	لَنُبَعْثَرَنَّ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ معروف		
لَيُبَعْثِرَنْ	لَيُبَعْثِرُنْ	لَتُبَعْثِرَنْ
لَتُبَعْثِرَنْ	لَتُبَعْثِرُنْ	لَتُبَعْثِرِنْ
لَأُبَعْثِرَنْ	لَنُبَعْثِرَنْ	

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ مجہول		
لَيُبَعْثَرَنْ	لَيُبَعْثَرُنْ	لَتُبَعْثَرَنْ
لَتُبَعْثَرَنْ	لَتُبَعْثَرُنْ	لَتُبَعْثَرِنْ
لَأُبَعْثَرَنْ	لَنُبَعْثَرَنْ	

بحث امر حاضر معروف		
بَعْثِرْ	بَعْثِرَا	بَعْثِرُوْا
بَعْثِرِيْ	بَعْثِرَا	بَعْثِرْنَ

بحث امر حاضر مجہول		
لِتُبَعْثَرْ	لِتُبَعْثَرَا	لِتُبَعْثَرُوْا
لِتُبَعْثَرِيْ	لِتُبَعْثَرَا	لِتُبَعْثَرْنَ

بحث امر غائب معروف		
لِيُبَعْثِرْ	لِيُبَعْثِرَا	لِيُبَعْثِرُوْا
لِتُبَعْثِرْ	لِتُبَعْثِرَا	لِيُبَعْثِرْنَ
لِأُبَعْثِرْ	لِنُبَعْثِرْ	

بحث امر غائب مجہول		
لِيُبَعْثَرْ	لِيُبَعْثَرَا	لِيُبَعْثَرُوْا
لِتُبَعْثَرْ	لِتُبَعْثَرَا	لِيُبَعْثَرْنَ
لِأُبَعْثَرْ	لِنُبَعْثَرْ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
بَعْثِرَنَّ	بَعْثِرَانِّ	بَعْثِرُنَّ
بَعْثِرِنَّ	بَعْثِرَانِّ	بَعْثِرْنَانِّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُبَعْثَرَنَّ	لِتُبَعْثَرَانِّ	لِتُبَعْثَرُنَّ
لِتُبَعْثَرِنَّ	لِتُبَعْثَرَانِّ	لِتُبَعْثَرْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُبَعْثِرَنَّ	لِيُبَعْثِرَانِّ	لِيُبَعْثِرُنَّ
لِتُبَعْثِرَنَّ	لِتُبَعْثِرَانِّ	لِيُبَعْثِرْنَانِّ
لِأُبَعْثِرَنَّ	لِنُبَعْثِرَنَّ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيُبَعْثَرَنَّ	لِيُبَعْثَرَانِّ	لِيُبَعْثَرُنَّ
لِتُبَعْثَرَنَّ	لِتُبَعْثَرَانِّ	لِيُبَعْثَرْنَانِّ
لِأُبَعْثَرَنَّ	لِنُبَعْثَرَنَّ	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
بَعْثِرَنْ	بَعْثِرُنْ	بَعْثِرِنْ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِتُبَعْثَرَنْ	لِتُبَعْثَرُنْ	لِتُبَعْثَرِنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِيُبَعْثِرَنْ	لِيُبَعْثِرُنْ	لِتُبَعْثِرَنْ
لِأُبَعْثِرَنْ	لِنُبَعْثِرَنْ	

بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيُبَعْثَرَنْ	لِيُبَعْثَرُنْ	لِتُبَعْثَرَنْ
لِأُبَعْثَرَنْ	لِنُبَعْثَرَنْ	

بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُبَعْثِرْ	لَا تُبَعْثِرَا	لَا تُبَعْثِرُوْا
لَا تُبَعْثِرِيْ	لَا تُبَعْثِرَا	لَا تُبَعْثِرْنَ

بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تُبَعْثَرْ	لَا تُبَعْثَرَا	لَا تُبَعْثَرُوْا
لَا تُبَعْثَرِيْ	لَا تُبَعْثَرَا	لَا تُبَعْثَرْنَ

بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا يُبَعْثِرْ	لَا يُبَعْثِرَا	لَا يُبَعْثِرُوْا	لَا يُبَعْثَرْ	لَا يُبَعْثَرَا	لَا يُبَعْثَرُوْا
لَا تُبَعْثِرْ	لَا تُبَعْثِرَا	لَا يُبَعْثِرْنَ	لَا تُبَعْثَرْ	لَا تُبَعْثَرَا	لَا يُبَعْثَرْنَ
لَا أُبَعْثِرْ	لَا نُبَعْثِرْ		لَا أُبَعْثَرْ	لَا نُبَعْثَرْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُبَعْثِرَنَّ	لَا تُبَعْثِرَانِّ	لَا تُبَعْثِرُنَّ	لَا تُبَعْثَرَنَّ	لَا تُبَعْثَرَانِّ	لَا تُبَعْثَرُنَّ
لَا تُبَعْثِرِنَّ	لَا تُبَعْثِرَانِّ	لَا تُبَعْثِرْنَانِّ	لَا تُبَعْثَرِنَّ	لَا تُبَعْثَرَانِّ	لَا تُبَعْثَرْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُبَعْثِرَنَّ	لَا يُبَعْثِرَانِّ	لَا يُبَعْثِرُنَّ	لَا يُبَعْثَرَنَّ	لَا يُبَعْثَرَانِّ	لَا يُبَعْثَرُنَّ
لَا تُبَعْثِرَنَّ	لَا تُبَعْثِرَانِّ	لَا يُبَعْثِرْنَانِّ	لَا تُبَعْثَرَنَّ	لَا تُبَعْثَرَانِّ	لَا يُبَعْثَرْنَانِّ
لَا أُبَعْثِرَنَّ	لَا نُبَعْثِرَنَّ		لَا أُبَعْثَرَنَّ	لَا نُبَعْثَرَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُبَعْثِرَنْ	لَا تُبَعْثِرُنْ	لَا تُبَعْثِرِنْ	لَا تُبَعْثَرَنْ	لَا تُبَعْثَرُنْ	لَا تُبَعْثَرِنْ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُبَعْثِرَنْ	لَا يُبَعْثِرُنْ	لَا تُبَعْثِرَنْ	لَا يُبَعْثَرَنْ	لَا يُبَعْثَرُنْ	لَا تُبَعْثَرَنْ
لَا أُبَعْثِرَنْ	لَا نُبَعْثِرَنْ		لَا أُبَعْثَرَنْ	لَا نُبَعْثَرَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُبَعْثَرٌ	مُبَعْثَرَانِ	مُبَعْثَرَاتٌ		

باب اول

صرفِ صغیر فعل رباعی مزید فیہ صحیح

از باب تفعُلُل

چوں اَلتَّسَرْبُلُ: پیراہن پہننا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ چار اصلی اور ایک زائد یعنی شروع میں تا۔ یہ باب لازم ہے۔

تَسَرْبَلَ يَتَسَرْبَلُ تَسَرْبُلًا فهو مُتَسَرْبِلٌ و تُسُرْبِلَ يُتَسَرْبَلُ تَسَرْبُلًا فذاك مُتَسَرْبَلٌ مَا تَسَرْبَلَ مَا تُسُرْبِلَ لَمْ يَتَسَرْبَلْ لَمْ يُتَسَرْبَلْ لَا يَتَسَرْبَلُ لَا يُتَسَرْبَلُ لَنْ يَّتَسَرْبَلَ لَنْ يُّتَسَرْبَلَ لَيَتَسَرْبَلَنَّ لَيُتَسَرْبَلَنَّ لَيَتَسَرْبَلَنْ لَيُتَسَرْبَلَنْ الأمر منه: تَسَرْبَلْ لِتُتَسَرْبَلْ لِيَتَسَرْبَلْ لِيُتَسَرْبَلْ تَسَرْبَلَنَّ لِتُتَسَرْبَلَنَّ لِيَتَسَرْبَلَنَّ لِيُتَسَرْبَلَنَّ تَسَرْبَلَنْ لِتُتَسَرْبَلَنْ لِيَتَسَرْبَلَنْ لِيُتَسَرْبَلَنْ والنهي عنه: لَا تَتَسَرْبَلْ لَا تُتَسَرْبَلْ لَا يَتَسَرْبَلْ لَا يُتَسَرْبَلْ لَا تَتَسَرْبَلَنَّ لَا تُتَسَرْبَلَنَّ لَا يَتَسَرْبَلَنَّ لَا يُتَسَرْبَلَنَّ لَا تَتَسَرْبَلَنْ لَا تُتَسَرْبَلَنْ لَا يَتَسَرْبَلَنْ لَا يُتَسَرْبَلَنْ الظرف منه: مُتَسَرْبَلٌ مُتَسَرْبَلَانِ مُتَسَرْبَلَاتٌ.

مصادر: اَلتَّبَرْقُعُ (برقعہ پہننا) اَلتَّزَنْدُقُ (زندیق ہونا)
اَلتَّبَخْتُرُ (ناز سے چلنا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
تَسَرْبَلَ	تَسَرْبَلَا	تَسَرْبَلُوْا	تَسَرْبَلَتْ	تَسَرْبَلَتَا	تَسَرْبَلْنَ

تَسَرْبَلْتَ	تَسَرْبَلْتُمَا	تَسَرْبَلْتُمْ	تَسَرْبَلْتِ	تَسَرْبَلْتُمَا	تَسَرْبَلْتُنَّ
		تَسَرْبَلْتُ	تَسَرْبَلْنَا		

بحث نفی فعل ماضی معروف

مَا تَسَرْبَلَ	مَا تَسَرْبَلَا	مَا تَسَرْبَلُوْا	مَا تَسَرْبَلَتْ	مَا تَسَرْبَلَتَا	مَا تَسَرْبَلْنَ
مَا تَسَرْبَلْتَ	مَا تَسَرْبَلْتُمَا	مَا تَسَرْبَلْتُمْ	مَا تَسَرْبَلْتِ	مَا تَسَرْبَلْتُمَا	مَا تَسَرْبَلْتُنَّ
		مَا تَسَرْبَلْتُ	مَا تَسَرْبَلْنَا		

بحث اثبات فعل مضارع معروف

يَتَسَرْبَلُ	يَتَسَرْبَلَانِ	يَتَسَرْبَلُوْنَ	تَتَسَرْبَلُ	تَتَسَرْبَلَانِ	يَتَسَرْبَلْنَ
تَتَسَرْبَلُ	تَتَسَرْبَلَانِ	تَتَسَرْبَلُوْنَ	تَتَسَرْبَلِيْنَ	تَتَسَرْبَلَانِ	تَتَسَرْبَلْنَ
		أَتَسَرْبَلُ	نَتَسَرْبَلُ		

بحث نفی فعل مضارع معروف

لَا يَتَسَرْبَلُ	لَا يَتَسَرْبَلَانِ	لَا يَتَسَرْبَلُوْنَ	لَا تَتَسَرْبَلُ	لَا تَتَسَرْبَلَانِ	لَا يَتَسَرْبَلْنَ
لَا تَتَسَرْبَلُ	لَا تَتَسَرْبَلَانِ	لَا تَتَسَرْبَلُوْنَ	لَا تَتَسَرْبَلِيْنَ	لَا تَتَسَرْبَلَانِ	لَا تَتَسَرْبَلْنَ
		لَا أَتَسَرْبَلُ	لَا نَتَسَرْبَلُ		

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف

لَنْ يَّتَسَرْبَلَ	لَنْ يَّتَسَرْبَلَا	لَنْ يَّتَسَرْبَلُوْا	لَنْ تَتَسَرْبَلَ	لَنْ تَتَسَرْبَلَا	لَنْ يَّتَسَرْبَلْنَ
لَنْ تَتَسَرْبَلَ	لَنْ تَتَسَرْبَلَا	لَنْ تَتَسَرْبَلُوْا	لَنْ تَتَسَرْبَلِيْ	لَنْ تَتَسَرْبَلَا	لَنْ تَتَسَرْبَلْنَ
		لَنْ أَتَسَرْبَلَ	لَنْ نَتَسَرْبَلَ		

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَتَسَرْبَلْ	لَمْ يَتَسَرْبَلَا	لَمْ يَتَسَرْبَلُوْا	لَمْ تَتَسَرْبَلْ	لَمْ تَتَسَرْبَلَا	لَمْ يَتَسَرْبَلْنَ
لَمْ تَتَسَرْبَلْ	لَمْ تَتَسَرْبَلَا	لَمْ تَتَسَرْبَلُوْا	لَمْ تَتَسَرْبَلِيْ	لَمْ تَتَسَرْبَلَا	لَمْ تَتَسَرْبَلْنَ
		لَمْ أَتَسَرْبَلْ	لَمْ نَتَسَرْبَلْ		

بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ معروف

لَيَتَسَرْبَلَنَّ	لَيَتَسَرْبَلَانِّ	لَيَتَسَرْبَلُنَّ	لَتَتَسَرْبَلَنَّ	لَتَتَسَرْبَلَانِّ	لَيَتَسَرْبَلْنَانِّ
لَتَتَسَرْبَلَنَّ	لَتَتَسَرْبَلَانِّ	لَتَتَسَرْبَلُنَّ	لَتَتَسَرْبَلِنَّ	لَتَتَسَرْبَلَانِّ	لَتَتَسَرْبَلْنَانِّ
		لَأَتَسَرْبَلَنَّ	لَنَتَسَرْبَلَنَّ		

بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ معروف

لَيَتَسَرْبَلَنْ	لَيَتَسَرْبَلُنْ	لَتَتَسَرْبَلَنْ	لَتَتَسَرْبَلَنْ	لَتَتَسَرْبَلُنْ	لَتَتَسَرْبَلِنْ
		لَأَتَسَرْبَلَنْ	لَنَتَسَرْبَلَنْ		

بحث امر حاضر معروف

تَسَرْبَلْ	تَسَرْبَلَا	تَسَرْبَلُوْا	تَسَرْبَلِيْ	تَسَرْبَلَا	تَسَرْبَلْنَ

بحث امر غائب معروف

لِيَتَسَرْبَلْ	لِيَتَسَرْبَلَا	لِيَتَسَرْبَلُوْا	لِتَتَسَرْبَلْ	لِتَتَسَرْبَلَا	لِيَتَسَرْبَلْنَ
		لِأَتَسَرْبَلْ	لِنَتَسَرْبَلْ		

بحث امر حاضر معروف با نون تاکید ثقیلہ

تَسَرْبَلَنَّ	تَسَرْبَلَانِّ	تَسَرْبَلُنَّ	تَسَرْبَلِنَّ	تَسَرْبَلَانِّ	تَسَرْبَلْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لِيَتَسَرْبَلَنَّ	لِيَتَسَرْبَلَانِّ	لِيَتَسَرْبَلُنَّ	لِتَتَسَرْبَلَنَّ	لِتَتَسَرْبَلَانِّ	لِيَتَسَرْبَلْنَانِّ
		لِأَتَسَرْبَلَنَّ	لِنَتَسَرْبَلَنَّ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	تَسَرْبَلَنْ	تَسَرْبَلُنْ	تَسَرْبَلِنْ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَتَسَرْبَلَنْ	لِيَتَسَرْبَلُنْ	لِتَتَسَرْبَلَنْ	لِأَتَسَرْبَلَنْ	لِنَتَسَرْبَلَنْ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَتَسَرْبَلْ	لَا تَتَسَرْبَلَا	لَا تَتَسَرْبَلُوْا	لَا تَتَسَرْبَلِي	لَا تَتَسَرْبَلَا	لَا تَتَسَرْبَلْنَ
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَتَسَرْبَلْ	لَا يَتَسَرْبَلَا	لَا يَتَسَرْبَلُوْا	لَا تَتَسَرْبَلْ	لَا تَتَسَرْبَلَا	لَا يَتَسَرْبَلْنَ
		لَا أَتَسَرْبَلْ	لَا نَتَسَرْبَلْ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَتَسَرْبَلَنَّ	لَا تَتَسَرْبَلَانِّ	لَا تَتَسَرْبَلُنَّ	لَا تَتَسَرْبَلِنَّ	لَا تَتَسَرْبَلَانِّ	لَا تَتَسَرْبَلْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَتَسَرْبَلَنَّ	لَا يَتَسَرْبَلَانِّ	لَا يَتَسَرْبَلُنَّ	لَا تَتَسَرْبَلَنَّ	لَا تَتَسَرْبَلَانِّ	لَا يَتَسَرْبَلْنَانِّ
		لَا أَتَسَرْبَلَنَّ	لَا نَتَسَرْبَلَنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَتَسَرْبَلَنْ	لَا تَتَسَرْبَلُنْ	لَا تَتَسَرْبَلِنْ		

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا یَتَسَرْبَلَنْ	لَا یَتَسَرْبَلُنْ	لَا تَتَسَرْبَلَنْ	لَا أَتَسَرْبَلَنْ	لَا نَتَسَرْبَلَنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُتَسَرْبَلٌ	مُتَسَرْبَلَانِ	مُتَسَرْبَلَاتٌ		

بابِ دوئم

صرفِ صغیر فعل رباعی مزید فیہ صحیح

از باب اِفعِنلال

چوں اَلْاِحْرِنْجَامُ: جمع ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں، چار اصلی دو زائد یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور چوتھی جگہ نون۔ یہ باب بھی لازمی ہے۔

اِحْرَنْجَمَ یَحْرَنْجِمُ اِحْرِنْجَامًا فهو مُحْرَنْجِمٌ و اُحْرُنْجِمَ یُحْرَنْجَمُ اِحْرِنْجَامًا فذاك مُحْرَنْجَمٌ مَا اِحْرَنْجَمَ مَا اُحْرُنْجِمَ لَمْ یَحْرَنْجِمْ لَمْ یُحْرَنْجَمْ لَا یَحْرَنْجِمُ لَا یُحْرَنْجَمُ لَنْ یَّحْرَنْجِمَ لَنْ یُّحْرَنْجَمَ لَیَحْرَنْجِمَنَّ لَیُحْرَنْجَمَنَّ لَیَحْرَنْجِمَنْ لَیُحْرَنْجَمَنْ الأمر منه: اِحْرَنْجِمْ لِتُحْرَنْجَمْ لِیَحْرَنْجِمْ لِیُحْرَنْجَمْ اِحْرَنْجِمَنَّ لِتُحْرَنْجَمَنَّ لِیَحْرَنْجِمَنَّ لِیُحْرَنْجَمَنَّ اِحْرَنْجِمَنْ لِتُحْرَنْجَمَنْ لِیَحْرَنْجِمَنْ لِیُحْرَنْجَمَنْ والنهي عنه: لَا تَحْرَنْجِمْ لَا تُحْرَنْجَمْ لَا یَحْرَنْجِمْ لَا یُحْرَنْجَمْ لَا تَحْرَنْجِمَنَّ لَا تُحْرَنْجَمَنَّ لَا یَحْرَنْجِمَنَّ لَا یُحْرَنْجَمَنَّ لَا تَحْرَنْجِمَنْ لَا تُحْرَنْجَمَنْ لَا یَحْرَنْجِمَنْ لَا یُحْرَنْجَمَنْ

الظرف منه: مُحْرَنْجَمٌ مُحْرَنْجَمَانِ مُحْرَنْجَمَاتٌ.

مصادر: اَلْاِبْرِنْشَاقُ (خوش ہونا) اَلْاِبْلِنْدَاحُ (فراخ ہونا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِحْرَنْجَمَ	اِحْرَنْجَمَا	اِحْرَنْجَمُوْا	اِحْرَنْجَمَتْ	اِحْرَنْجَمَتَا	اِحْرَنْجَمْنَ
اِحْرَنْجَمْتَ	اِحْرَنْجَمْتُمَا	اِحْرَنْجَمْتُمْ	اِحْرَنْجَمْتِ	اِحْرَنْجَمْتُمَا	اِحْرَنْجَمْتُنَّ
		اِحْرَنْجَمْتُ	اِحْرَنْجَمْنَا		

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں ''مَا'' نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَحْرَنْجِمُ	يَحْرَنْجِمَانِ	يَحْرَنْجِمُوْنَ	تَحْرَنْجِمُ	تَحْرَنْجِمَانِ	يَحْرَنْجِمْنَ
تَحْرَنْجِمُ	تَحْرَنْجِمَانِ	تَحْرَنْجِمُوْنَ	تَحْرَنْجِمِيْنَ	تَحْرَنْجِمَانِ	تَحْرَنْجِمْنَ
		أُحْرَنْجِمُ	نَحْرَنْجِمُ		

تنبیہ: مضارع مثبت کے شروع میں ''لَا'' نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَّحْرَنْجِمَ	لَنْ يَّحْرَنْجِمَا	لَنْ يَّحْرَنْجِمُوْا	لَنْ تَحْرَنْجِمَ	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ يَّحْرَنْجِمْنَ
لَنْ تَحْرَنْجِمَ	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ تَحْرَنْجِمُوْا	لَنْ تَحْرَنْجِمِيْ	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ تَحْرَنْجِمْنَ
		لَنْ أُحْرَنْجِمَ	لَنْ نَحْرَنْجِمَ		

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف					
لَمْ يَحْرَنْجِمْ	لَمْ يَحْرَنْجِمَا	لَمْ يَحْرَنْجِمُوْا	لَمْ تَحْرَنْجِمْ	لَمْ تَحْرَنْجِمَا	لَمْ يَحْرَنْجِمْنَ

لَمْ تَحْرَنْجِمْ	لَمْ تَحْرَنْجِمَا	لَمْ تَحْرَنْجِمُوْا	لَمْ تَحْرَنْجِمِي	لَمْ تَحْرَنْجِمَا	لَمْ تَحْرَنْجِمْنَ
		لَمْ أَحْرَنْجِمْ	لَمْ نَحْرَنْجِمْ		

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف

لَيَحْرَنْجِمَنَّ	لَيَحْرَنْجِمَانِّ	لَيَحْرَنْجِمُنَّ	لَتَحْرَنْجِمَنَّ	لَتَحْرَنْجِمَانِّ	لَيَحْرَنْجِمْنَانِّ
لَتَحْرَنْجِمَنَّ	لَتَحْرَنْجِمَانِّ	لَتَحْرَنْجِمُنَّ	لَتَحْرَنْجِمِنَّ	لَتَحْرَنْجِمَانِّ	لَتَحْرَنْجِمْنَانِّ
		لَأَحْرَنْجِمَنَّ	لَنَحْرَنْجِمَنَّ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف

لَيَحْرَنْجِمَنْ	لَيَحْرَنْجِمُنْ	لَتَحْرَنْجِمَنْ	لَتَحْرَنْجِمَنْ	لَتَحْرَنْجِمُنْ	لَتَحْرَنْجِمِنْ
		لَأَحْرَنْجِمَنْ	لَنَحْرَنْجِمَنْ		

بحث امر حاضر معروف

اِحْرَنْجِمْ	اِحْرَنْجِمَا	اِحْرَنْجِمُوْا	اِحْرَنْجِمِي	اِحْرَنْجِمَا	اِحْرَنْجِمْنَ

بحث امر غائب معروف

لِيَحْرَنْجِمْ	لِيَحْرَنْجِمَا	لِيَحْرَنْجِمُوْا	لِتَحْرَنْجِمْ	لِتَحْرَنْجِمَا	لِيَحْرَنْجِمْنَ
		لِأَحْرَنْجِمْ	لِنَحْرَنْجِمْ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

اِحْرَنْجِمَنَّ	اِحْرَنْجِمَانِّ	اِحْرَنْجِمُنَّ	اِحْرَنْجِمِنَّ	اِحْرَنْجِمَانِّ	اِحْرَنْجِمْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لِيَحْرَنْجِمَنَّ	لِيَحْرَنْجِمَانِّ	لِيَحْرَنْجِمُنَّ	لِتَحْرَنْجِمَنَّ	لِتَحْرَنْجِمَانِّ	لِيَحْرَنْجِمْنَانِّ
		لِأَحْرَنْجِمَنَّ	لِنَحْرَنْجِمَنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	اِحْرَنْجِمَنْ	اِحْرَنْجِمُنْ	اِحْرَنْجِمِنْ		

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَحْرَنْجِمَنْ	لِيَحْرَنْجِمُنْ	لِتَحْرَنْجِمَنْ	لِأُحْرَنْجِمَنْ	لِنَحْرَنْجِمَنْ	

بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَحْرَنْجِمْ	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا تَحْرَنْجِمُوْا	لَا تَحْرَنْجِمِي	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا تَحْرَنْجِمْنَ

بحث نہی غائب معروف					
لَا يَحْرَنْجِمْ	لَا يَحْرَنْجِمَا	لَا يَحْرَنْجِمُوْا	لَا تَحْرَنْجِمْ	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا يَحْرَنْجِمْنَ
		لَا أُحْرَنْجِمْ	لَا نَحْرَنْجِمْ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَانِّ	لَا تَحْرَنْجِمُنَّ	لَا تَحْرَنْجِمِنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَانِّ	لَا تَحْرَنْجِمْنَانِّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَحْرَنْجِمَنَّ	لَا يَحْرَنْجِمَانِّ	لَا يَحْرَنْجِمُنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَانِّ	لَا تَحْرَنْجِمْنَانِّ
		لَا أُحْرَنْجِمَنَّ	لَا نَحْرَنْجِمَنَّ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَحْرَنْجِمَنْ	لَا تَحْرَنْجِمُنْ	لَا تَحْرَنْجِمِنْ		

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يَحْرَنْجِمَنْ	لَا يَحْرَنْجِمُنْ	لَا تَحْرَنْجِمَنْ	لَا أُحْرَنْجِمَنْ	لَا نَحْرَنْجِمَنْ	

بحث اسم ظرف					
	مُحْرَنْجَمٌ	مُحْرَنْجَمَانِ	مُحْرَنْجَمَاتٌ		

باب سوئم
صرفِ صغیر فعل رباعی مزید فیہ صحیح

از باب اِفعِلّال

چوں اَلْاِقْشِعْرَارُ: بال بدن پر اُٹھنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ چار اصلی، دو زائد یعنی شروع میں ہمزۂ وصلی اور لام کلمہ دوم مکرر مشدد۔ یہ باب بھی لازمی ہے۔

اِقْشَعَرَّ يَقْشَعِرُّ اِقْشِعْرَارًا فهو مُقْشَعِرٌّ و اُقْشُعِرَّ يُقْشَعَرُّ اِقْشِعْرَارًا فذاك مُقْشَعَرٌّ مَا اِقْشَعَرَّ مَا اُقْشُعِرَّ لَمْ يَقْشَعِرَّ لَمْ يَقْشَعِرِّ لَمْ يَقْشَعْرِرْ لَمْ يُقْشَعَرَّ لَمْ يُقْشَعَرِّ لَمْ يُقْشَعْرَرْ لَا يَقْشَعِرُّ لَا يُقْشَعَرُّ لَنْ يَّقْشَعِرَّ لَنْ يُّقْشَعَرَّ لَيَقْشَعِرَّنَّ لَيُقْشَعَرَّنَّ لَيَقْشَعِرَّنْ لَيُقْشَعَرَّنْ الأمر منه: اِقْشَعِرَّ اِقْشَعِرِّ اِقْشَعْرِرْ لِتُقْشَعَرَّ لِتُقْشَعَرِّ لِتُقْشَعْرَرْ لِيَقْشَعِرَّ لِيَقْشَعِرِّ لِيَقْشَعْرِرْ لِيُقْشَعَرَّ لِيُقْشَعَرِّ لِيُقْشَعْرَرْ اِقْشَعِرَّنَّ لِتُقْشَعَرَّنَّ لِيَقْشَعِرَّنَّ لِيُقْشَعَرَّنَّ اِقْشَعِرَّنْ لِتُقْشَعَرَّنْ لِيَقْشَعِرَّنْ لِيُقْشَعَرَّنْ والنهي عنه: لَا تَقْشَعِرَّ لَا تَقْشَعِرِّ لَا تَقْشَعْرِرْ لَا تُقْشَعَرَّ لَا تُقْشَعَرِّ لَا تُقْشَعْرَرْ لَا يَقْشَعِرَّ لَا يَقْشَعِرِّ لَا يَقْشَعْرِرْ لَا يُقْشَعَرَّ لَا يُقْشَعَرِّ لَا يُقْشَعْرَرْ لَا تَقْشَعِرَّنَّ لَا تُقْشَعَرَّنَّ لَا يَقْشَعِرَّنَّ لَا يُقْشَعَرَّنَّ لَا تَقْشَعِرَّنْ لَا تُقْشَعَرَّنْ لَا يَقْشَعِرَّنْ لَا يُقْشَعَرَّنْ الظرف منه: مُقْشَعَرٌّ مُقْشَعَرَّانِ مُقْشَعَرَّاتٌ.

مصادر: اَلْاِقْمِطْرَارُ (سخت ناخوش ہونا) اَلْاِشْفِتْرَارُ (پراگندہ ہونا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِقْشَعَرَّ	اِقْشَعَرَّا	اِقْشَعَرُّوْا	اِقْشَعَرَّتْ	اِقْشَعَرَّتَا	اِقْشَعْرَرْنَ
اِقْشَعْرَرْتَ	اِقْشَعْرَرْتُمَا	اِقْشَعْرَرْتُمْ	اِقْشَعْرَرْتِ	اِقْشَعْرَرْتُمَا	اِقْشَعْرَرْتُنَّ
		اِقْشَعْرَرْتُ	اِقْشَعْرَرْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں "مَا" نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يُقْشَعِرُّ	يُقْشَعِرَّانِ	يُقْشَعِرُّوْنَ	تُقْشَعِرُّ	تُقْشَعِرَّانِ	يُقْشَعْرِرْنَ
تُقْشَعِرُّ	تُقْشَعِرَّانِ	تُقْشَعِرُّوْنَ	تُقْشَعِرِّيْنَ	تُقْشَعِرَّانِ	تُقْشَعْرِرْنَ
		أُقْشَعِرُّ	نُقْشَعِرُّ		

تنبیہ: اس کے شروع میں "لَا" نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يُّقْشَعِرَّ	لَنْ يُّقْشَعِرَّا	لَنْ يُّقْشَعِرُّوْا	لَنْ تُقْشَعِرَّ	لَنْ تُقْشَعِرَّا	لَنْ يُّقْشَعْرِرْنَ
لَنْ تُقْشَعِرَّ	لَنْ تُقْشَعِرَّا	لَنْ تُقْشَعِرُّوْا	لَنْ تُقْشَعِرِّيْ	لَنْ تُقْشَعِرَّا	لَنْ تُقْشَعْرِرْنَ
		لَنْ أُقْشَعِرَّ	لَنْ نُقْشَعِرَّ		
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف					
لَمْ يُقْشَعِرَّ	لَمْ يُقْشَعِرِ	لَمْ يُقْشَعْرِرْ	لَمْ يُقْشَعِرَّا	لَمْ يُقْشَعِرُّوْا	لَمْ تُقْشَعِرَّ
لَمْ تُقْشَعِرِّ	لَمْ تُقْشَعْرِرْ	لَمْ تُقْشَعِرَّا	لَمْ يُقْشَعْرِرْنَ	لَمْ تُقْشَعِرَّ	لَمْ تُقْشَعِرِ

لَمْ تَقْشَعْرِرْ	لَمْ تَقْشَعِرَّا	لَمْ تَقْشَعِرُّوْا	لَمْ تَقْشَعِرِّيْ	لَمْ تَقْشَعِرَّا	لَمْ تَقْشَعْرِرْنَ
لَمْ أَقْشَعِرَّ	لَمْ أَقْشَعِرِّ	لَمْ أَقْشَعْرِرْ	لَمْ نَقْشَعِرَّ	لَمْ نَقْشَعِرِّ	لَمْ نَقْشَعْرِرْ
بحث لام تاکید با نون تاکید ثقیلہ معروف					
لَيَقْشَعِرَّنَّ	لَيَقْشَعِرَّانِّ	لَيَقْشَعِرُّنَّ	لَتَقْشَعِرَّنَّ	لَتَقْشَعِرَّانِّ	لَيَقْشَعْرِرْنَانِّ
لَتَقْشَعِرَّنَّ	لَتَقْشَعِرَّانِّ	لَتَقْشَعِرُّنَّ	لَتَقْشَعِرِّنَّ	لَتَقْشَعِرَّانِّ	لَتَقْشَعْرِرْنَانِّ
		لَأَقْشَعِرَّنَّ	لَنَقْشَعِرَّنَّ		
بحث لام تاکید با نون تاکید خفیفہ معروف					
لَيَقْشَعِرَّنْ	لَيَقْشَعِرُّنْ	لَتَقْشَعِرَّنْ	لَتَقْشَعِرَّنْ	لَتَقْشَعِرُّنْ	لَتَقْشَعِرِّنْ
		لَأَقْشَعِرَّنْ	لَنَقْشَعِرَّنْ		
بحث امر حاضر معروف					
اِقْشَعِرَّ	اِقْشَعِرِّ	اِقْشَعْرِرْ	اِقْشَعِرَّا	اِقْشَعِرُّوْا	اِقْشَعِرِّيْ
		اِقْشَعِرَّا	اِقْشَعْرِرْنَ		
بحث امر غائب معروف					
لِيَقْشَعِرَّ	لِيَقْشَعِرِّ	لِيَقْشَعْرِرْ	لِيَقْشَعِرَّا	لِيَقْشَعِرُّوْا	لِتَقْشَعِرَّ
لِتَقْشَعِرِّ	لِتَقْشَعْرِرْ	لِتَقْشَعِرَّا	لِيَقْشَعْرِرْنَ	لِأَقْشَعِرَّ	لِأَقْشَعِرِّ
	لِأَقْشَعْرِرْ	لِنَقْشَعِرَّ	لِنَقْشَعِرِّ	لِنَقْشَعْرِرْ	
بحث امر حاضر معروف با نون تاکید ثقیلہ					
اِقْشَعِرَّنَّ	اِقْشَعِرَّانِّ	اِقْشَعِرُّنَّ	اِقْشَعِرِّنَّ	اِقْشَعِرَّانِّ	اِقْشَعْرِرْنَانِّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لِيَقْشَعِرَّنَّ	لِيَقْشَعِرَّانِّ	لِيَقْشَعِرُّنَّ	لِتَقْشَعِرَّنَّ	لِتَقْشَعِرَّانِّ	لِيَقْشَعْرِرْنَانِّ
		لِأَقْشَعِرَّنَّ	لِنَقْشَعِرَّنَّ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	اِقْشَعِرَّنْ	اِقْشَعِرُّنْ	اِقْشَعِرِّنْ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَقْشَعِرَّنْ	لِيَقْشَعِرُّنْ	لِتَقْشَعِرَّنْ	لِأَقْشَعِرَّنْ	لِنَقْشَعِرَّنْ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَقْشَعِرَّ	لَا تَقْشَعِرِّ	لَا تَقْشَعْرِرْ	لَا تَقْشَعِرَّا	لَا تَقْشَعِرُّوْا	لَا تَقْشَعِرِّيْ
		لَا تَقْشَعِرَّا	لَا تَقْشَعْرِرْنَ		
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَقْشَعِرَّ	لَا يَقْشَعِرِّ	لَا يَقْشَعْرِرْ	لَا يَقْشَعِرَّا	لَا يَقْشَعِرُّوْا	لَا تَقْشَعِرَّ
لَا تَقْشَعِرِّ	لَا تَقْشَعْرِرْ	لَا تَقْشَعِرَّا	لَا يَقْشَعْرِرْنَ	لَا أَقْشَعِرَّ	لَا أَقْشَعِرِّ
	لَا أَقْشَعْرِرْ	لَا نَقْشَعِرَّ	لَا نَقْشَعِرِّ	لَا نَقْشَعْرِرْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَقْشَعِرَّنَّ	لَا تَقْشَعِرَّانِّ	لَا تَقْشَعِرُّنَّ	لَا تَقْشَعِرِّنَّ	لَا تَقْشَعِرَّانِّ	لَا تَقْشَعْرِرْنَانِّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَقْشَعِرَّنَّ	لَا يَقْشَعِرَّانِّ	لَا يَقْشَعِرُّنَّ	لَا تَقْشَعِرَّنَّ	لَا تَقْشَعِرَّانِّ	لَا يَقْشَعْرِرْنَانِّ
		لَا أَقْشَعِرَّنَّ	لَا نَقْشَعِرَّنَّ		

بحث نہی حاضر معروف با نون تاکید خفیفہ					
	لَا تَقْشَعِرَّنْ	لَا تَقْشَعِرُّنْ	لَا تَقْشَعِرِّنْ		
بحث نہی غائب معروف با نون تاکید خفیفہ					
لَا يَقْشَعِرَّنْ	لَا يَقْشَعِرُّنْ	لَا تَقْشَعِرَّنْ	لَا أَقْشَعِرَّنْ	لَا نَقْشَعِرَّنْ	
بحث اسم ظرف					
	مُقْشَعَرٌّ	مُقْشَعَرَّانِ	مُقْشَعَرَّاتٌ		

نمبر	مصدر	معنی
	مصادر صحیحہ باب نصر ینصر	
۱	اَلْخُرُوْجُ	نکلنا
۲	اَلدُّخُوْلُ	داخل ہونا
۳	اَلْقُعُوْدُ	بیٹھنا
۴	اَلْهَرْبُ	بھاگنا
۵	اَلْحَرْثُ	کھیتی کرنا
۶	اَلسَّتْرُ	چھپانا
۷	اَلْمَطْرُ	مینہ برسنا
۸	اَلسُّكُوْتُ	چپ رہنا
۹	اَلْخُلُوْدُ	ہمیشہ رہنا
۱۰	اَلْخَلْطُ	ملانا
۱۱	اَللَّمْسُ	چھونا
۱۲	اَلسُّقُوْطُ	گرنا
۱۳	اَلْبُلُوْغُ	پہنچنا
۱۴	اَلنَّسْجُ	بُننا
۱۵	اَلرُّقُوْدُ	سونا
۱۶	اَلْفَتْلُ	بٹنا
۱۷	اَلنَّفْخُ	پھونکنا
۱۸	اَلتَّرْكُ	چھوڑنا

نمبر	مصدر	معنی
۱۹	اَلْغَرْزُ	چبھونا
۲۰	اَلنَّقْضُ	توڑنا
۲۱	اَلْمَكْثُ	ٹھیرنا
۲۲	اَلنَّشْرُ	پھیلانا
۲۳	اَلْقُنُوْتُ	فرمانبرداری کرنا
۲۴	اَلرَّكْضُ	ٹھوکر لگانا
۲۵	اَلنَّقْصُ	کم کرنا
۲۶	اَلنَّقْلُ	بدلنا
۲۷	اَلْخَلْقُ	پیدا کرنا
۲۸	اَلزَّجْرُ	جھڑکنا
۲۹	اَلنَّبْتُ	اُگنا
۳۰	اَلْبَذْلُ	خرچ کرنا
۳۱	اَلْبَسْطُ	پھیلانا
۳۲	اَلنُّفُوْذُ	جاری ہونا
۳۳	اَلْعُرُوْجُ	چڑھنا
۳۴	اَلْبُطْلَانُ	بے کار ہونا
۳۵	اَلْعَطْسُ	چھینکنا
۳۶	اَلْفِسْقُ	گناہ کرنا
۳۷	اَلْفُجُوْرُ	بدکار ہونا

نمبر	مصدر	معنی
۳۸	اَلشُّعُوْرُ	جاننا
۳۹	اَلرَّجْمُ	سنگسار کرنا
۴۰	اَلْحَشْرُ	جمع کرنا
۴۱	اَلْحَصَادُ	کھیتی کاٹنا
۴۲	اَلصُّدُوْرُ	واپس ہونا
مصادر صحیحہ باب ضرب یضرب		
۱	اَلْغَلَبُ	غلبہ کرنا
۲	اَلْکِذْبُ	جھوٹ بولنا
۳	اَلْکَسْبُ	کمانا
۴	اَلْقَصْدُ	ارادہ کرنا
۵	اَلْمَغْفِرَةُ	بخشنا
۶	اَلْکَسْرَةُ	توڑنا
۷	اَلصَّبْرُ	صبر کرنا
۸	اَلْحَبْسُ	قید کرنا
۹	اَلرُّجُوْعُ	لوٹنا
۱۰	اَلصَّرْفُ	پھیرنا
۱۱	اَلْمَعْرِفَةُ	پہچاننا
۱۲	اَلْکَشْفُ	کھولنا
۱۳	اَلْعَصْرُ	نچوڑنا

نمبر	مصدر	معنی
۱۴	اَلْغَزْلُ	کاتنا
۱۵	اَلْحَلْقُ	مونڈنا
۱۶	اَلسَّرَقَةُ	چرانا
۱۷	اَلْهَلَاكُ	تباہ ہونا، مرجانا
۱۸	اَلْحَمْلُ	اٹھانا
۱۹	اَلْعَدْلُ	انصاف کرنا
۲۰	اَلنُّزُوْلُ	اُترنا
۲۱	اَللَّطْمُ	طمانچہ مارنا
۲۲	اَلْعَبْسُ	ترش روئی کرنا
۲۳	اَلْغَمْزُ	اشارہ کرنا
۲۴	اَلْقَرْضُ	مچھر کا کاٹنا
۲۵	اَلْجَذْبُ	کھینچنا
۲۶	اَلْعِصْمَةُ	حفاظت کرنا
۲۷	اَلسَّفْكُ	خون بہانا
۲۸	اَللَّمْزُ	عیب نکالنا
۲۹	اَلْکَنْزُ	مال جمع کرنا
۳۰	اَلرَّبْطُ	باندھنا
۳۱	اَلنَّتْفُ	بال اُکھیڑنا
۳۲	اَلنَّدْفُ	روئی دُھنا

نمبر	مصدر	معنی
۳۳	اَلْقَبْضُ	پکڑنا
۳۴	اَلْفَلْقُ	پھاڑنا
مصادر صحیحہ باب سمع یسمع		
۱	اَلشُّرْبُ	پینا
۲	اَللُّبْثُ	ٹھیرنا
۳	اَلسَّعَادَةُ	نیک بخت ہونا
۴	اَللَّعُوْقُ	چاٹنا
۵	اَلشَّهَادَةُ	گواہی دینا
۶	اَلْعَطْشُ	پیاسا ہونا
۷	اَللُّبْسُ	پہننا
۸	اَلْحِفْظُ	نگاہ رکھنا
۹	اَلضَّحْكُ	ہنسنا
۱۰	اَلْجَهْلُ	نہ جاننا
۱۱	اَلْفَهْمُ	سمجھنا
۱۲	اَلْقُدُوْمُ	آنا
۱۳	اَلرُّكُوْبُ	سوار ہونا
۱۴	اَلْكَرَاهَةُ	ناپسند ہونا
۱۵	اَللَّزُوْقُ	چپکنا
۱۶	اَلشِّبَعُ	سیر ہونا

نمبر	مصدر	معنی
۱۷	اَلْجَزْعُ	بے صبر ہونا
۱۸	اَلْفَزْعُ	ڈرنا، گھبرانا
۱۹	اَلْقُنُوْطُ	ناامید ہونا
مصادر صحیحہ باب فتح یفتح		
۱	اَلذَّهَابُ	جانا
۲	اَلْجَرْحُ	زخمی کرنا
۳	اَلْمَدْحُ	تعریف کرنا
۴	اَلْجُحُوْدُ	انکار کرنا
۵	اَلنُّهُوْضُ	اُٹھنا
۶	اَلرَّفْعُ	اٹھانا
۷	اَلدَّفْعُ	دور کرنا
۸	اَلزَّرْعُ	کھیتی کرنا
۹	اَلْقَطْعُ	کاٹنا
۱۰	اَلْجَعْلُ	کرنا، بنانا
۱۱	اَلطَّبْخُ	پکانا
۱۲	اَلْمَضْغُ	چبانا
۱۳	اَلطَّحْنُ	پیسنا
۱۴	اَلسَّحْقُ	گھسنا
۱۵	اَلصَّرْخَةُ	چیخنا، چلانا

نمبر	مصدر	معنی
۱۶	اَلسَّبَاحَةُ	تیرنا
۱۷	اَلْخَلْعُ	نکالنا
۱۸	اَلْقَلْعُ	اُکھیڑنا
۱۹	اَللَّمْعُ	چمکنا
۲۰	اَلنَّجْعُ	اثر کرنا
۲۱	اَلْجَدْعُ	ناک کاٹنا
۲۲	اَلْقَرْعُ	کھٹکھٹانا
۲۳	اَلنَّزْعُ	نکالنا
۲۴	اَلضَّجْعُ	کروٹ پر لیٹنا
۲۵	اَللَّسْعُ	سانپ بچھو کا کاٹنا
۲۶	اَللَّدْغُ	سانپ بچھو کا کاٹنا
۲۷	اَلْبَلْعُ	نِگلنا
۲۸	اَلسَّمْحُ	بخشش حاصل کرنا
۲۹	اَلنُّصْحُ	نصیحت کرنا
۳۰	اَلسَّلْخُ	کھال کھینچنا
۳۱	اَلْمَسْخُ	صورت بدلنا
۳۲	اَلنَّسْخُ	لکھنا
۳۳	اَلْهُجُوْعُ	سونا
۳۴	اَلْخُضُوْعُ	عاجزی کرنا

نمبر	مصدر	معنی
۳۵	اَلْخُشُوْعُ	عاجزی کرنا
۳۶	اَلصَّهْلُ	گھوڑے کا ہنہنانا
۳۷	اَلنُّحُوْلُ	دبلا ہونا
۳۸	اَلْبَعْثُ	اٹھانا
۳۹	اَلزَّهْقُ	مٹنا
۴۰	اَلرَّكْنُ	مائل ہونا
۴۱	اَلْجَهْرُ	ظاہر ہونا
۴۲	اَلنَّهْبُ	لوٹنا

مصادر صحیحہ باب کرم یکرم

نمبر	مصدر	معنی
۱	اَلْبَصَارَةُ	بینا ہونا
۲	اَلْكَثْرَةُ	زیادہ ہونا
۳	اَلصُّعُوْبَةُ	مشکل ہونا
۴	اَلشَّرَافَةُ	بزرگ ہونا
۵	اَلْعَظْمَةُ	بزرگ ہونا

مصادر صحیحہ باب حسب یحسب

نمبر	مصدر	معنی
۱	اَلنِّعْمَةُ، اَلنُّعُوْمَةُ	خوش عیش ہونا

مصادر صحیحہ باب افتعال

نمبر	مصدر	معنی
۱	اَلْاِقْتِرَابُ	نزدیک ہونا
۲	اَلْاِغْتِسَالُ	نہانا

نمبر	مصدر	معنی
۳	اَلْاِلْتِهَابُ	بھڑکنا
۴	اَلْاِنْتِخَابُ	چھانٹنا
۵	اَلْاِعْتِمَادُ	بھروسہ رکھنا
۶	اَلْاِسْتِتَارُ	چھپنا
۷	اَلْاِحْتِرَازُ	پرہیز کرنا
۸	اَلْاِلْتِمَاسُ	ڈھونڈنا
۹	اَلْاِخْتِلَاطُ	ملنا
۱۰	اَلْاِسْتِمَاعُ	سننا
۱۱	اَلْاِنْتِفَاعُ	نفع اٹھانا
۱۲	اَلْاِحْتِرَاقُ	جلنا
۱۳	اَلْاِحْتِمَالُ	اٹھانا
۱۴	اَلْاِخْتِطَافُ	اُچک لینا
۱۵	اَلْاِشْتِغَالُ	مشغول ہونا
۱۶	اَلْاِعْتِدَالُ	سیدھا ہونا
۱۷	اَلْاِنْتِقَالُ	جگہ بدلنا
۱۸	اَلْاِخْتِبَارُ	آزمانا
۱۹	اَلْاِرْتِعَادُ	کانپنا
۲۰	اَلْاِنْتِبَاهُ	خبردار ہونا
۲۱	اَلْاِجْتِهَادُ	کوشش کرنا
۲۲	اَلْاِنْتِشَارُ	پھیلنا
۲۳	اَلْاِلْتِقَامُ	لقمہ دینا
۲۴	اَلْاِتِّبَاعُ	پیروی کرنا
۲۵	اَلْاِرْتِقَابُ	انتظار کرنا
۲۶	اَلْاِرْتِكَابُ	گناہ کرنا
۲۷	اَلْاِعْتِصَامُ	مضبوط پکڑنا
۲۸	اَلْاِلْتِحَادُ	پناہ لینا
۲۹	اَلْاِضْطِجَاعُ	کروٹ سے لیٹنا
۳۰	اَلْاِسْتِبَاقُ	آگے بڑھنا
۳۱	اَلْاِعْتِرَافُ	اقرار کرنا
۳۲	اَلْاِغْتِرَافُ	چلّو لینا
۳۳	اَلْاِرْتِدَاعُ	چھڑکنا
۳۴	اَلْاِبْتِدَاعُ	نئی بات نکالنا
۳۵	اَلْاِمْتِحَانُ	آزمانا
۳۶	اَلْاِغْتِنَامُ	غنیمت ہونا
۳۷	اَلْاِرْتِبَاطُ	ملنا

مصادر صحیحہ باب استفعال

نمبر	مصدر	معنی
۱	اَلْاِسْتِخْرَاجُ	نکالنا
۲	اَلْاِسْتِبْشَارُ	خوش ہونا

نمبر	مصدر	معنی
۳	اَلْاِسْتِخْبَارُ	خبر دریافت کرنا
۴	اَلْاِسْتِحْقَارُ	حقیر سمجھنا
۵	اَلْاِسْتِفْسَارُ	پوچھنا
۶	اَلْاِسْتِخْلَافُ	خلیفہ ہونا
۷	اَلْاِسْتِبْدَالُ	بدلنا
۸	اَلْاِسْتِخْدَامُ	خدمت چاہنا
۹	اَلْاِسْتِفْهَامُ	پوچھنا
۱۰	اَلْاِسْتِبْعَادُ	دور ہونا
۱۱	اَلْاِسْتِمْتَاعُ	نفع اٹھانا
۱۲	اَلْاِسْتِنْكَافُ	شرم دلانا
۱۳	اَلْاِسْتِصْوَابُ	درستگی چاہنا
۱۴	اَلْاِسْتِمْسَاكُ	مضبوط پکڑنا
۱۵	اَلْاِسْتِفْتَاحُ	مدد چاہنا
۱۶	اَلْاِسْتِنْسَاخُ	لکھنا
۱۷	اَلْاِسْتِغْرَاقُ	پورا گھیر لینا
مصادر صحیحہ باب انفعال		
۱	اَلْاِنْشِعَابُ	شاخ در شاخ ہونا
۲	اَلْاِنْقِلَابُ	لوٹنا
۳	اَلْاِنْشِرَاحُ	دل کی رکاوٹ دور ہونا

نمبر	مصدر	معنی
۴	اَلْاِنْعِكَاسُ	الٹنا
۵	اَلْاِنْخِدَاعُ	فریفتہ ہونا
۶	اَلْاِنْقِطَاعُ	کٹنا
۷	اَلْاِنْكِشَافُ	کھلنا
۸	اَلْاِنْخِرَاقُ	پھٹنا
۹	اَلْاِنْطِلَاقُ	چلنا
۱۰	اَلْاِنْفِصَالُ	جدا ہونا
۱۱	اَلْاِنْقِسَامُ	بٹنا
۱۲	اَلْاِنْهِدَامُ	گرنا
۱۳	اَلْاِنْحِرَافُ	پھر جانا
۱۴	اَلْاِنْهِشَامُ	چور چور ہونا
۱۵	اَلْاِنْهِزَامُ	بھاگنا
۱۶	اَلْاِنْبِسَاطُ	خوش ہونا
۱۷	اَلْاِنْفِطَامُ	بچے کا دودھ چھڑانا
۱۸	اَلْاِنْفِجَارُ	پھٹنا
۱۹	اَلْاِنْقِبَاضُ	رکنا
۲۰	اَلْاِنْفِرَادُ	اکیلا ہونا
۲۱	اَلْاِنْحِفَارُ	نیچے اترنا

نمبر	مصدر	معنی
	مصادر صحیحہ باب افعلال	
۱	اَلْاِصْفِرَارُ	زرد ہونا
۲	اَلْاِسْوِدَادُ	سیاہ ہونا
۳	اَلْاِبْيِضَاضُ	سفید ہونا
۴	اَلْاِعْوِجَاجُ	ٹیڑھا ہونا
	مصادر صحیحہ باب افعیلال	
۱	اَلْاِحْمِيْرَارُ	سرخ ہونا
۲	اَلْاِسْمِيْرَارُ	گندم گوں ہونا
۳	اَلْاِصْحِيْرَارُ	گھاس خشک ہونا
	مصادر صحیحہ باب افعیعال	
۱	اَلْاِخْرِيْرَاقُ	کپڑا اپھٹ جانا
	مصادر صحیحہ باب افاعل	
۱	اَلْاِشَّابُهُ	ہم شکل ہونا
	مصادر صحیحہ باب افعل	
۱	اَلْاِضَّرُّعُ	عاجزی کرنا
۲	اَلْاِجَّنُّبُ	دور ہونا
	مصادر صحیحہ باب إفعال	
۱	اَلْاِبْدَالُ	بدل کرنا
۲	اَلْاِسْكَاتُ	دوسرے کو چپ کرنا
۳	اَلْاِنْبَاتُ	اُگانا
۴	اَلْاِنْصَاتُ	چپ ہونا
۵	اَلْاِخْرَاجُ	نکالنا
۶	اَلْاِبْعَادُ	دور کرنا
۷	اَلْاِرْشَادُ	راہ دکھانا
۸	اَلْاِبْصَارُ	دیکھنا
۹	اَلْاِحْضَارُ	حاضر کرنا
۱۰	اَلْاِخْبَارُ	خبر دینا
۱۱	اَلْاِنْزَالُ	اُتارنا
۱۲	اَلْاِجْلَاسُ	بٹھانا
۱۳	اَلْاِسْقَاطُ	گرانا
۱۴	اَلْاِنْذَارُ	ڈرانا
۱۵	اَلْاِغْلَاقُ	بند کرنا
۱۶	اَلْاِبْلَاغُ	پہنچانا
۱۷	اَلْاِحْرَاقُ	جلانا
۱۸	اَلْاِهْلَاكُ	ہلاک کرنا
۱۹	اَلْاِبْطَالُ	باطل کرنا
۲۰	اَلْاِطْعَامُ	کھانا کھلانا
۲۱	اَلْاِعْرَاضُ	منہ پھیرنا

نمبر	مصدر	معنی
۲۲	اَلْإِبْدَاعُ	پیدا کرنا
۲۳	اَلْإِرْسَالُ	بھیجنا
۲۴	اَلْإِعْلَامُ	آگاہ کرنا
۲۵	اَلْإِنْظَارُ	مہلت دینا
۲۶	اَلْإِمْسَاكُ	روکنا
۲۷	اَلْإِطْرَاقُ	سر نیچے جھکانا
۲۸	اَلْإِغْمَادُ	تلوار میان میں رکھنا
۲۹	اَلْإِحْصَارُ	روکنا
۳۰	اَلْإِنْشَادُ	شعر پڑھنا
۳۱	اَلْإِدْرَاكُ	پانا
۳۲	اَلْإِزْلَاقُ	پھسلانا
۳۳	اَلْإِلْحَاقُ	ملانا
۳۴	اَلْإِلْصَاقُ	ملانا
۳۵	اَلْإِحْدَاثُ	پیدا کرنا
۳۶	اَلْإِبْرَامُ	مضبوط کرنا
۳۷	اَلْإِدْبَارُ	پشت پھیرنا
۳۸	اَلْإِقْبَالُ	سامنے رخ کرنا
۳۹	اَلْإِفْرَاغُ	ڈالنا
۴۰	اَلْإِلْهَامُ	دل میں بات ڈالنا

نمبر	مصدر	معنی
۴۱	اَلْإِرْضَاعُ	بچے کو دودھ پلانا
۴۲	اَلْإِفْلَاحُ	فلاح پانا
۴۳	اَلْإِفْحَامُ	لاجواب کرنا
۴۴	اَلْإِقْسَاطُ	انصاف کرنا
۴۵	اَلْإِكْرَاهُ	زبردستی کرنا
۴۶	اَلْإِعْجَازُ	عاجز کرنا
۴۷	اَلْإِعْتَابُ	خوش کرنا
۴۸	اَلْإِنْقَاذُ	نجات دینا
۴۹	اَلْإِغْرَاقُ	غرق کرنا
۵۰	اَلْإِنْعَامُ	نعمت دینا

مصادر صحیحہ باب تفعیل

نمبر	مصدر	معنی
۱	اَلتَّكْبِيْرُ	بزرگی بیان کرنا
۲	اَلتَّبْكِيْرُ	سویرے کام کرنا
۳	اَلتَّسْهِيْلُ	آسان کرنا
۴	اَلتَّعْبِيْرُ	مطلب بیان کرنا
۵	اَلتَّبْشِيْرُ	خوش خبری دینا
۶	اَلتَّحْدِيْثُ	بیان کرنا
۷	اَلتَّنْفِيْرُ	نفرت دلانا
۸	اَلتَّبْلِيْغُ	پہنچانا

نمبر	مصدر	معنی
۹	اَلتَّسْبِیْحُ	پاکی بیان کرنا
۱۰	اَلتَّحْمِیْدُ	حمد بیان کرنا
۱۱	اَلتَّثْبِیْتُ	ثابت رکھنا
۱۲	اَلتَّلْیِیْنُ	نرم کرنا
۱۳	اَلتَّعْسِیْرُ	دشوار کرنا
۱۴	اَلتَّنْزِیْهُ	پاک کرنا
۱۵	اَلتَّنْشِیْطُ	خوش کرنا
۱۶	اَلتَّحْرِیْفُ	بدلنا
۱۷	اَلتَّکْفِیْرُ	کافر کہنا، کفارہ دینا
۱۸	اَلتَّطْلِیْقُ	طلاق دینا
۱۹	اَلتَّمْرِیْنُ	مشق کرنا
۲۰	اَلتَّحْکِیْمُ	حَکَم بنانا
۲۱	اَلتَّکْرِیْهُ	مکروہ سمجھنا
۲۲	اَلتَّصْلِیْبُ	سولی دینا
۲۳	اَلتَّلْبِیْسُ	شبہ میں ڈالنا
۲۴	اَلتَّنْعِیْمُ	نعمت دینا
۲۵	اَلتَّرْغِیْبُ	رغبت دلانا
۲۶	اَلتَّعْذِیْبُ	عذاب دینا

نمبر	مصدر	معنی
۲۷	اَلتَّقْرِیْبُ	نزدیک کرنا
۲۸	اَلتَّکْذِیْبُ	جھٹلانا
۲۹	اَلتَّصْدِیْقُ	سچّا کرنا
۳۰	اَلتَّرْجِیْحُ	ایک کو دوسرے پر زیادتی دینا
۳۱	اَلتَّصْرِیْحُ	ظاہر کرنا
۳۲	اَلتَّحْقِیْرُ	حقیر کرنا
۳۳	اَلتَّذْکِیْرُ	یاد دلانا
۳۴	اَلتَّشْهِیْرُ	مشہور کرنا
۳۵	اَلتَّطْهِیْرُ	پاک کرنا
۳۶	اَلتَّقْصِیْرُ	کوتاہی کرنا
۳۷	اَلتَّقْدِیْسُ	پاک کرنا
۳۸	اَلتَّفْتِیْشُ	تلاش کرنا
۳۹	اَلتَّسْلِیْطُ	مسلّط کرنا
۴۰	اَلتَّعْرِیْفُ	تعریف کرنا
۴۱	اَلتَّحْرِیْكُ	حرکت دینا
۴۲	اَلتَّمْلِیْكُ	مالک بنانا
۴۳	اَلتَّبْدِیْلُ	بدلنا
۴۴	اَلتَّعْجِیْلُ	جلدی کرنا

نمبر	مصدر	معنی
۴۵	اَلتَّحْرِیْمُ	حرام کرنا
۴۶	اَلتَّعْلِیْمُ	سکھانا
۴۷	اَلتَّفْهِیْمُ	سمجھانا
۴۸	اَلتَّسْلِیْمُ	سپرد کرنا
۴۹	اَلتَّکْمِیْلُ	پورا کرنا
۵۰	اَلتَّقْسِیْمُ	بانٹنا
۵۱	اَلتَّنْبِیْهُ	خبردار کرنا
۵۲	اَلتَّجْرِبَةُ	آزمانا
۵۳	اَلتَّنْشِیْفُ	صاف کرنا
۵۴	اَلتَّقْبِیْلُ	بوسہ لینا
۵۵	اَلتَّنْقِیْدُ	جانچنا، پرکھنا
	مصادر صحیحہ باب تفعل	
۱	اَلتَّجَنُّبُ	ایک طرف ہونا
۲	اَلتَّقَرُّبُ	نزدیکی ڈھونڈنا
۳	اَلتَّلَبُّثُ	دیری کرنا
۴	اَلتَّرَشُّحُ	ٹپکنا
۵	اَلتَّفَسُّخُ	پھٹنا
۶	اَلتَّلَطُّخُ	آلودہ ہونا
۷	اَلتَّجَرُّدُ	برہنہ ہونا

نمبر	مصدر	معنی
۸	اَلتَّفَرُّدُ	یکتا ہونا
۹	اَلتَّحَسُّرُ	حسرت کھانا
۱۰	اَلتَّذَکُّرُ	نصیحت قبول کرنا
۱۱	اَلتَّطَهُّرُ	پاک ہونا
۱۲	اَلتَّفَکُّرُ	سوچنا
۱۳	اَلتَّقَدُّسُ	پاک ہونا
۱۴	اَلتَّخَلُّصُ	چھوٹنا
۱۵	اَلتَّقَلُّسُ	سکڑنا
۱۶	اَلتَّجَرُّعُ	گھونٹ گھونٹ پینا
۱۷	اَلتَّفَرُّقُ	جدا جدا کرنا
۱۸	اَلتَّعَلُّمُ	سیکھنا
۱۹	اَلتَّقَدُّمُ	آگے ہونا
۲۰	اَلتَّکَلُّمُ	بات کرنا
۲۱	اَلتَّکَلُّفُ	بناوٹ کرنا
۲۲	اَلتَّحَرُّكُ	ہلنا
۲۳	اَلتَّضَرُّعُ	زاری کرنا
۲۴	اَلتَّخَلُّقُ	عادت پکڑنا
۲۵	اَلتَّسَحُّرُ	سحری کھانا
۲۶	اَلتَّزَوُّجُ	نکاح کرنا

نمبر	مصدر	معنی
۲۷	اَلتَّقَلُّبُ	بدلنا
۲۸	اَلتَّكَفُّلُ	کفیل ہونا
۲۹	اَلتَّبَرُّكُ	برکت حاصل کرنا
۳۰	اَلتَّخَلُّفُ	خلاف ہونا
۳۱	اَلتَّرَبُّصُ	انتظار کرنا
۳۲	اَلتَّشَبُّثُ	چنگل مارنا
۳۳	اَلتَّصَلُّبُ	سخت ہونا
	مصادر صحیحہ باب مفاعلة	
۱	اَلْمُخَاصَمَةُ	جھگڑا کرنا
۲	اَلْمُسَامَحَةُ	آسان کرنا
۳	اَلْمُكَائَدَةُ	مصیبت جھیلنا
۴	اَلْمُجَامَعَةُ	جماع کرنا
۵	اَلْمُنَاقَشَةُ	باہم جھگڑا کرنا
۶	اَلْمُحَاصَرَةُ	چار طرف سے گھیرنا
۷	اَلْمُلَامَسَةُ	چھونا، جماع کرنا
۸	اَلْمُسَابَقَةُ	ایک دوسرے سے آگے بڑھنا
۹	اَلْمُضَاعَفَةُ	دو چند یا زیادہ کرنا
۱۰	اَلْمُؤَاخَذَةُ	گرفت کرنا
۱۱	اَلْمُجَاهَدَةُ	جہاد کرنا، کوشش کرنا
۱۲	اَلْمُحَارَبَةُ	باہم جنگ کرنا
۱۳	اَلْمُطَالَبَةُ	مانگنا
۱۴	اَلْمُعَاقَبَةُ	عذاب کرنا
۱۵	اَلْمُبَاعَدَةُ	دور کرنا
۱۶	اَلْمُعَاتَبَةُ	عتاب کرنا
۱۷	اَلْمُجَالَسَةُ	پاس بیٹھنا
۱۸	اَلْمُخَادَعَةُ	فریب دینا
۱۹	اَلْمُمَانَعَةُ	روکنا
۲۰	اَلْمُنَازَعَةُ	جھگڑا کرنا
۲۱	اَلْمُخَالَفَةُ	خلاف کرنا
۲۲	اَلْمُبَارَكَةُ	برکت دینا
۲۳	اَلْمُشَارَكَةُ	باہم شریک ہونا
۲۴	اَلْمُجَادَلَةُ	لڑائی کرنا
۲۵	اَلْمُقَابَلَةُ	ایک دوسرے کے آمنے سامنے ہونا
۲۶	اَلْمُلَازَمَةُ	لازم پکڑنا
۲۷	اَلْمُشَابَهَةُ	ہم شکل ہونا

نمبر	مصدر	معنی
	مصادر صحیحہ باب تفاعل	
۱	اَلتَّقَابُلُ	ایک دوسرے کے سامنے ہونا
۲	اَلتَّعَاقُبُ	ایک دوسرے کے پیچھے ہونا
۳	اَلتَّعَاتُبُ	ایک دوسرے پر عتاب کرنا
۴	اَلتَّبَاعُدُ	ایک دوسرے سے دور ہونا
۵	اَلتَّفَاخُرُ	آپس میں فخر کرنا
۶	اَلتَّمَارُضُ	اپنے کو بیمار بنانا
۷	اَلتَّسَاقُطُ	گر پڑنا
۸	اَلتَّكَاسُلُ	ست ہونا
۹	اَلتَّنَافُرُ	باہم نفرت کرنا
۱۰	اَلتَّعَارُفُ	باہم شناسائی کرنا
۱۱	اَلتَّسَامُحُ	سستی کرنا
۱۲	اَلتَّشَاجُرُ	باہم جھگڑا کرنا
۱۳	اَلتَّحَادُثُ	باہم باتیں کرنا
۱۴	اَلتَّقَاطُرُ	ٹپکنا
۱۵	اَلتَّخَافُتُ	آہستہ بات کرنا
۱۶	اَلتَّقَارُبُ	نزدیک ہونا
۱۷	اَلتَّكَاثُرُ	زیادتی پر فخر کرنا
۱۸	اَلتَّنَاسُبُ	باہم مناسب ہونا
۱۹	اَلتَّنَاسُلُ	باہم نسل چلنا
	مصادر صحیحہ باب فعللة	
۱	اَلزَّعْفَرَةُ	زعفران میں رنگ ڈالنا
۲	اَلْقَنْطَرَةُ	پل باندھنا
۳	اَلْبَرْقَعَةُ	برقع اوڑھنا
۴	اَلْفَرْقَعَةُ	انگلیاں چٹخانا
۵	اَلْحَمْلَقَةُ	گھورنا

تمّت

مكتبة البشرى

المطبوعة

ملونة مجلدة

- الصحيح لمسلم (٧ مجلدات)
- الموطأ للإمام محمد (مجلدين)
- الموطأ للإمام مالك (٣ مجلدات)
- الهداية (٨ مجلدات)
- مشكاة المصابيح (٤ مجلدات)
- التبيان في علوم القرآن
- تفسير البيضاوي
- شرح العقائد
- تيسير مصطلح الحديث
- تفسير الجلالين (٣ مجلدات)
- المسند للإمام الأعظم
- مختصر المعاني (مجلدين)
- الحسامي
- الهدية السعيدية
- نور الأنوار (مجلدين)
- القطبي
- كنز الدقائق (٣ مجلدات)
- أصول الشاشي
- نفحة العرب
- شرح التهذيب
- مختصر القدوري
- تعريب علم الصيغة
- نور الإيضاح
- البلاغة الواضحة
- ديوان الحماسة
- ديوان المتنبي
- النحو الواضح (ابتدائيه، ثانويه)
- المقامات الحريرية
- آثار السنن

ملونة كرتون مقوي

- شرح عقود رسم المفتي
- متن العقيدة الطحاوية
- المرقاة
- زاد الطالبين
- عوامل النحو
- هداية النحو
- إيساغوجي
- شرح مائة عامل
- المعلقات السبع
- السراجي
- الفوز الكبير
- تلخيص المفتاح
- دروس البلاغة
- الكافية
- تعليم المتعلم
- مبادئ الأصول
- مبادئ الفلسفة
- هداية النحو (مع الخلاصة والتمارين)
- متن الكافي مع مختصر الشافي

ستطبع قريبا بعون الله تعالى

ملونة مجلدة/ كرتون مقوي

- الصحيح للبخارى
- شرح الجامي
- الجامع للترمذي

Books in English

Tafsir-e-Uthmani (Vol. 1, 2, 3)
Lisaan-ul-Quran (Vol. 1, 2, 3)
Key Lisaan-ul-Quran (Vol. 1, 2, 3)
Al-Hizb-ul-Azam (Large) (H. Binding)
Al-Hizb-ul-Azam (Small) (Card Cover)

Other Languages

Riyad Us Saliheen (Spanish)(H. Binding)
Fazail-e-Aamal (German)(H. Binding)
Muntakhab Ahdees (German) (H. Binding)

To be published Shortly Insha Allah

Al-Hizb-ul-Azam(French) (Coloured)

مکتبۃ البشریٰ

طبع شدہ

رنگین مجلد

تفسیر عثمانی (۲ جلد)
خطبات الاحکام لجمعات العام
حصن حصین
الحزب الاعظم (مہینے کی ترتیب پر مکمل)
الحزب الاعظم (ہفتے کی ترتیب پر مکمل)
لسان القرآن (اول، دوم، سوم)
معلم الحجاج
فضائل حج
خصائل نبوی شرح شمائل ترمذی
تعلیم الاسلام (مکمل)
بہشتی زیور (تین حصے)

رنگین کارڈ کور

حیات المسلمین
تعلیم الدین
خیر الاصول فی حدیث الرسول
الحجامہ (پچھنا لگانا) (جدید ایڈیشن)
الحزب الاعظم (مہینے کی ترتیب پر) (جیبی)
الحزب الاعظم (ہفتے کی ترتیب پر) (جیبی)
عربی زبان کا آسان قاعدہ
آداب المعاشرت
زاد السعید
جزاء الاعمال
روضۃ الادب
آسان اُصولِ فقہ
معین الفلسفہ
معین الاصول

فارسی زبان کا آسان قاعدہ
علم الصرف (اولین، آخرین)
تسہیل المبتدی
جوامع الکلم مع چہل ادعیہ مسنونہ
عربی کا معلم (اول، دوم، سوم، چہارم)
عربی صفوۃ المصادر
صرف میر
تیسیر الابواب
نام حق
فصولِ اکبری
میزان ومنشعب
نماز مدلل
نورانی قاعدہ (چھوٹا / بڑا)
عم پارہ درسی
عم پارہ

تیسیر المنطق
تاریخ اسلام
بہشتی گوہر
فوائد مکیہ
علم النحو
جمال القرآن
نحو میر
تعلیم العقائد
سیر الصحابیات
کریما
پند نامہ
پنج سورۃ
سورۃ یٰس
آسان نماز
منزل

کارڈ کور / مجلد

اکرام مسلم
مفتاح لسان القرآن (اول، دوم، سوم)
فضائل اعمال
منتخب احادیث

زیر طبع

مکمل قرآن حافظی ۱۵ سطری